

genija

Josip Vandot

A sepia-toned portrait of a man with a mustache, wearing a suit and tie, looking slightly to the left. The background is a textured, mottled brown.

RAZOR

Josip Vandot: Razor

Založba Genija
Za založbo: Blanka Jarni
Korigirala: Eva Vivola
Oprema: Dubravko Gecan
Ljubljana, 2016

http://www.e-knjiga.si/more_cover.php?recordID=189

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID=286511104
ISBN 978-961-280-342-1 (epub)
ISBN 978-961-280-343-8 (pdf)
ISBN 978-961-280-344-5 (mobi)

Josip Vandot

Razor

Dolga in dolga leta je tekla kri v potokih po vsej Evropi. Preseljevali so se narodi in so si iskali novih bivališč, ker jim je postalo pretesno v domovini – v mrzli Aziji. Prihrumeli so v Evropo in so potiskali drug drugega naprej. Vse je težilo doli na jug, odkoder se jim je smehljala solnčna Italija, dežela pravljič, kjer se smeje večno solnce, kjer je doma bogastvo. In strlo se je tedaj mogočno rimsko cesarstvo pod koraki orjaških barbarov.

Slovani so se usuli na jug tja doli do Jadranskega morja, preko meje zemlje italijanske in do Carigrada samega. Njihova je bila zemlja daleč tja gori do obal Baltiškega morja, in njihovo število je bilo brezštevilo. Slovenci so se naselili obenem s Hrvati v deželah, v katerih stanujejo še zdaj. Mogočni so bili Slovenci; njihovo posestvo je segalo daleč tja gori proti Donavi, Solnograškem, tja do izvira Drave in je segalo v ogrske ravnine. Okoli njih so živeli tuji narodi, ki so jim bili sovražni sosedje. Od severa in zahoda so jih pritiskali zemlje lačni Nemci,

o katerih so mislili Sloveni, da nimajo niti vere niti duše. Na ogrske široke ravnine so se pa priklatili kdoveodkod ljudje, ki so imeli čudne obraze. Imenovali so jih Sloveni pasjeglavce in so se jih bali bolj nego Nemcev. Še danes, ko je preteklo že več kot tisoč let, žive pasjeglavci v spominu Slovenov kot grozni, krvi željni ljudje, ki so prizadejali nekoč toliko hudega.

Na svojih majhnih, kot veter urnih konjih so se pripodili v neštevilnih trumah kar čez noč med mirne Slovence. Klali so in morili mirne seljake in so jim požigali mirna selišča. A tedaj je zavrela v Slovenih kri, in junaška duša se je prebudila. Pustili so plug in motiko. Zgrabili so za bojne sekire, pa so udarili po pasjeglavcih. Pregnali so jih pač nazaj. A Obri so se vrnili kmalu in so ropali, požigali in morili. Kmalu so si podvrgli Slovence ob Muri in so pričeli pritiskati ob Dravi navzgor, da si podvržejo tudi gorotanske Slovence. Hud, dolgotrajen boj se je vnel med obema sovražnima narodoma. Gorotanski Sloveni so vzdržali vsak napad, kajti bili so čuječni. Imeli so previdne in neustrašljive vodje, ki so jih vodili na glavne pohode še celo preko meje, v deželo sovragov samih.

Najboljši med njimi je bil Volčan, brniški starešina. Bil je orjak, ki je lomil podkve in se ni ustrašil sam sto sovražnikov. Bil je veljak in bogat, ker je imel polja in živine ko nihče drugi daleč naokoli. S svojim pobratimom Radegostom, starešino rogovinskim, je hodil na boj

proti pasjeglavcem in vsakokrat se je vrnil zmagovit in z obilnim plenom iz sovražne dežele, Tudi Radegost je bil močan in bogat. Njegovo polje se je raztezalo skoro tik do Osojskega jezera. Mejaša sta si bila z Volčanom; kajti selo Rogovina je stalo komaj tri ure hoda od Brnice.

Tretji, ki se je pridružil tupatam, je bil Slavoj, svetno-veški župan. Bil je še mlad in častihlepen, dasi hraber in močan kot medved. Toda nesrečna častihlepnost ga je privedla pozneje do padca. Podvrgel se je Obrom, misleč, da doseže pri njih čast in slavo. A nekoč ga je užalil poveljnik oberske čete. Slavoj je dvignil svojo pest, pa je pobil z njo Obra kakor psa. A tedaj so navalili nanj Obri in so ga nateknili na dolge sulice. In Slavoj je poginil – poginil kakor izdajica svojega rodu.

V tistem času se je prikazal med gorotanskimi Slovenci tuj svečenik, ki je učil doslej jim popolnoma neznano vero. Star je bil ta tuji svečenik in je prišel kdoveodkod. Kamorkoli je prišel, povsod je pravil o nekem Bogu, ki je umrl zaradi grehov ljudi. Delal je po čelu, ustih in prsih neka čudna znamenja, katera so videli dozdej Slovenci samo pri Nemcih. Smejali so se mu Slovenci in ga niso mogli umeti, dasi je govoril njihov jezik. A svečenik ni odnehal; govoril je dalje z živo besedo in se ni zmenil za krohot in psovanje. Šele ko je začel svečenik zasramovati njihove bogove, so vzkipeli. Pesti so se dvignile grozeče, in čulo se je polno srditih glasov. Kajti Slovenci so častili svoje bogove, in gorje mu, kdor jih zasramuje! In pognali so svečenika iz sela in so ga tirali na polje.

Mirno je odšel svečenik od njih in se jim je nasmehljaval dobrotno in milo. In videli so ga, kako je šel preko polja. Roke je imel prekrižane na prsih, in tu in tam je dvignil svojo sivo glavo, pa je pogledal v sinje nebo. Šel je v sosednje selo in je učil tudi tam vero v tistega neznanega Boga ...

1.

Ni še bilo vstalo jutro. Tema je še vladala po širnem gozdu. A vendar se je zdelo, da bledé zvezde vedno bolj. Samo danica se je lesketala v vedno živi luči. Na zapadu se je skrila ravno mesec, ki je svetil vso noč na pokojno zemljo. Za trenutek se je zmračilo še bolj po širnem gozdu. A naenkrat se je prikazalo tam na vzhodu nekaj rožnega, ki je navdahnilo vse nebo na tisti strani. Potemnele so zvezde in so ginile druga za drugo. – Mir se je širil širom okrog. Le tuptam se je stresla drobna veja, kot bi hotela stresti raz sebe hladno roso, ki se je nabrala čez noč na njenih zelenih listih. Čez ves gozd pa je vel oživljajoči hlad mlade vesne, ki je stopila pred nekaj dnevi na zemljo.

A naenkrat so pretrgali sveto tišino neki glasovi, ki so prihajali iz ozke kotanje kraj sivih pečin. Čulo se je, kakor bi se trgalo kamenje pod težkimi stopinjami in bi se kotalilo navzdol. In kmalu se je prikazala vrhu kotanje v poltemi človeška postava. Za hip je obstala, potem pa se je sklonila in izpregovorila polglasno:

»Pojdi, Božena! Podam ti roko.«

»Takoј pridem, Radegost,« je odvrnil iz kotanje ženski glas. Mož je pokleknil na mokra tla. Iztegnil je roko v kotanjo in je počasi in previdno izvlekel iz nje žensko, ki se je zavijala v debel kožuh. Očividno jo je stresal mraz. Kajti, ko je stopila na varno zemljo, se je zarila še tesneje v svoj kožuh.

Mož pa je vstal in zaklical doli v kotanjo: »Ali čuješ, Borut? Podaj mi orodje! Mudi se, mudi. – Dan se že dela ...«

Iz globoke jame se je začul čist, mlad glas: »Takoј, oče. Samo na to skalico naj še stopim, da vam lažje podajam.«

Glas v kotanji je utihnil in nad vrhom se je prikazal drog, za katerega je prijel mož nad kotanjo in ga je položil kraj sebe v travo. V tem se je bilo zdanilo že precej. V blede svetlobi se je razločilo skoro že vse. In tudi moža je bilo videti že precej dobro v pol določnih obrisih. Bila je to orjaška postava z mogočnim hrbtom. Lice in prsi mu je zakrivala valovita, gosta brada. Oblečen je bil v debelo suknjo iz jagnjetovine. Preko rame mu je visel močan, velik lok, a za pasom se mu je zibal tul, napolnjen z ostrimi puščicami. Stal je ta orjak kraj kotanje in je prijemal orodje, ki mu ga je podajal nekdo iz jame. Polagal ga je kraj sebe na trato. Videl si tu rovnico poleg nerodnega krampa, preprosto kuhinjsko orodje iz žgane prsti in iz pločevine. Videl si ogromno sekuro in dolgo

bodalo z lesenim ročajem. Videl si pa tudi bele, sirove prtove iz domače preje. Vsa trata je bila skoro že polna, ko je zaklical glas iz kotanje: »Ničesar ni več tukaj. Gotov sem.«

Orjak se je sklonil nad jamo in je rekel: »Pridi hitro vun! Mudi se.«

Čulo se je ropotanje kamnov, ki so se kotalili navzdol. Čule so se nagle stopinje – in kar naenkrat je stal kraj orjaka mladec. Dolgi lasje so se mu usipali po hrbtu, a na čelu so bili kratko pristriženi. Vprašujoče je gledal mladec na moža. A ta je pokazal z roko na močno vrv, ki je ležala kraj grmovja.

»Pomagaj mi, da zveževa orodje,« je izpregovoril orjak. Pokleknil je na travo in spravljal orodje skupaj. Mladec mu je pomagal z urnimi rokami. Tudi žena je vrgla raz sebe težki kožuh. Prijela je vrv, pa je zavijala sveženj, ki ga je tiščal orjak v svoje breme. Nihče ni izpregovoril besede med delom. Ko je bilo povito vse orodje, je dvignil orjak najtežji sveženj. Tudi žena in deček sta naložila na hrbet svoje breme.

»Pojdimo!« je velel mož kratko. Stopil je naprej in se je rinil med grmovjem navzgor po hribu. Za njim sta pa stopala žena in deček. – Tedaj pa se je zdanilo že popolnoma. Danica je izginila sredi rožnega svita, ki se je širil tam na vzhodnem nebu. Drevje je pokrivala rosa, ki je kapala z zelenih listov. Hladen jutranji vetrec je vel po gozdu; z vrha gore je pihal, popotnikom naravnost v lice.

»Ali te zebe, mati?« je vprašal naenkrat mladec sočutno, ker je videl, da se strese tupatam njegova mati. »Mrzel je veter mladega jutra, mati, mrzel; a božji ogenj svetega solnca ga prežene takoj.«

»Malo me zebe,« je odgovorila mati; a bo že boljše. Veš, Borut, predno pridemo vrh gore, nam bo tekel že znoj s čela.«

»A kaj je za goro, mati?« je vprašal mladec. »A je tudi tam svet tako krasen kot v zelenem Gorotanu? A je še lepši tam, mati?«

»Stare naše junaške pesmi v Gorotanu pripovedujejo, da za goro kraljujejo sveti bogovi,« je odvrnila mati. »Na vrhovih nebotičnih gora so si sezidali domove. Nihče ne pride tja gori. Kajti med vrhom in podnožjem vlada večer mraz in led, da onemore človeku stopinja. A na solnčnem vrhu cveto krasni gaji, in sredi gajev se dvigajo domovi sinjih bogov. Najvišji nad vsemi pa je dvorec mogočnega boga Triglava. Streha, zlata in srebrna, se dotika solnca in blešči daleč v zelene dežele.«

Zamišljen je poslušal Borut materino pripovedovanje. Trdno je stopal za njo navzgor po strmi gori in niti enkrat je ni prekinil, ko je pripovedovala o visokih domovih sinjih bogov. Oj, že sam je večkrat strmел iz zelenega Gorotana tja v daljave, kjer se je blestelo blizu modrega neba nekaj belega. Tam za zelenim gajem, blizu rodnega selišča je sedel, pa je strmел tja gori, kjer se je dvigalo tisto belo. Že takrat se mu je dozdevalo, da

morajo biti to gore. A zdaj mu je potrdila mati to misel, pa mu je povedala, da domujejo tam gori sinji slovenski bogovi. Srce se mu je širilo ob misli, da bo kmalu zrl z lastnimi očmi na ponosne vrhove, da bo stanoval morebiti vse življenje v dolini pod njimi.

»Ali pridemo kmalu na vrh?« je vprašal, ko je utihnila mati. »Ali vidimo kmalu zeleno dolino pod nebotičnimi gorami?«

»Kmalu, sinko,« je odgovorila mati. »Predno stopi solnce za tri pedi na jasno nebo, pa bomo že na vrhu.«

Nato sta umolknila oba. Trdno in enakomerno sta stopala za orjakom, ki je hitel pred njima. Vetrec, ki je pihal z vrha gore, je postajal močnejši in hladnejši. Že so se stresale veje košatih smrek in bukev, da je padala rosa curkom na tla. Nebo na vzhodu je rdelo vedno bolj. Bilo je že popolnoma rdeče. Kar naenkrat je šinilo tam nekaj srebrnih žarkov – in solnce se je prismejalo izza gore. Zasvetili so se rosi biseri, in hladni vetrec je ponehal kar naenkrat.

Borut je postal, kot bi hotel občudovati vso krasoto, ki je vstala hipoma okrog njega. Še enkrat je hotel pogledati na rodno zemljico, ki je ležala, zavita v gosto meglo, tam globoko pod njim. Še enkrat ji je hotel pomigati z roko v slovo; a oče se je obrnil tedaj nazaj. Videl je, da sin zaostaja. Zato pa mu je zaklical osorno: »Kaj stojiš? Stopi urno naprej! Mudi se.«

Borut se je okrenil pa je stopal naglo za starši. Nihče ni izpregovoril več besedice. Molče so speli navkreber.

Gozd se je redčil vedno bolj. Le tuintam je stala še ogromna bukev in je razprostirala svoje široke veje; le tuintam je še stala stoletna smreka. Pritlikavo rušje je rastlo kroginkrog, in le s težavo so se rinili popotniki naprej. Niti žive zveri niso srečali na samotnem polu. Le tupatam je zašumelo glasno, in zdelo se je, da je hitela mimo plaha srna in se je skrila med rušje. Vedno bliže so prihajali zelenemu vrhu. Le še dva grma sta jim zastavljala pot. le še tri trate je bilo treba prehoditi.

Borutu je utripalo srce. Ni čutil več težkega bremena na hrbtu in tudi znoja ni čutil več na spehanem čelu. Spustil se je v dir preko mokrih trat, mimo gostega rušja. Še dva koraka – in skoro bi bil zdrsnil nazaj. A prijel se je naglo za rušje in se je porinil naprej. Težko sopeč je obstal potem in je pogledal na svet pred sabo. Tedaj pa se mu je izvil iz prsi glasen vzklik.

Oj, kar je videl pred sabo, to je bilo tako veličastno in krasno, da so mu ostrmele mlade oči. Ali je mogoče, da zre vse to zdaj v tihem jutru?? Ali pa morda samo sanja? – Kamorkoli mu pogledajo oči, povsod se dvigajo bele gore in se dotikajo s svojimi ostrimi vrhovi modrega neba. Solnčni žarki se leskečejo ob njih v pisanih bojah, in sneg se iskri ob pobočjih, kot bi bil posejan z neštetimi biseri, črni prepadi zijajo pod gladkimi stenami, iz njih se pa vijejo srebrni pasovi in se svetlikajo v solnčnih pramenih – gorske vodice, ki hite v dolino. – Pod belimi gorami pa se smeje zelena zagorska dolinica.

Gosto je zaraščena s temnim drevjem; le tupatam se zasveti zelena trata. Sredi dolinice se vije širok, bel prod; po njem pa teče modra voda. Prav natanko se vidi njeno svetlikanje in prav natanko se čuje njeno tiho, pritajeno žuborenje. Mir vlada vsepovsod nad čudovitim, kakor bajka krasnim svetom.

Borut je spustil težki sveženj na tla. Roke je sklenil na prsih in oči so mu strmele nepremično tja v planinski svet. Obhajala ga je skrivna groza; kajti trdno je bil prepričan, da gleda v večne domove sinjih bogov. Komu so pač sezidali bogovi te visoke gore, če ne samim sebi? Oj, slabi človek se ne more povzpeti tako visoko. Saj bi zmrznil med tistim snegom ali bi se pa prekotalil v črne prepade, ki zijajo pod belimi stenami. To so domovi, beli domovi sinjih bogov. V večno nebo gledajo, kjer uživajo srečo duše umrlih, hrabrih Slovencev. Solnce hodi ob njih in jih obžarja z zlatimi prameni.

Tako je mislil Borut. Pri teh mislih mu je pa utripalo srce glasno. Radostno so mu zrle oči v planinski svet in izdelo se mu je, da gleda naravnost v raj. Oj, ta krasota, ta divna krasota! Bilo je vse ravno tako, kot v prelepi bajki, ki mu jo je pravila v davnih letih babica.

V tem sta dospela na vrh tudi Radegost in njegova žena. Začudena sta obstala in sta gledala nemo v čudovito okolico,

ki se je razgrinjala pred njima. Radegostu se je razjasnilo mračno lice in oči so se mu zasmejale za trenutek.

Da, to je njegov dom, njegov novi dom. Izgnali so ga od rodnega ognjišča, iz domovine so ga pognali. Pa je šel molče, s trpečim srcem, polnim gorke bolesti, in glej, zdaj se smeje pred njim novi dom, krasan in diven, kot bivališče večnih bogov.

In Radegost je snel z glave kosmato čepico. Desnico je iztegnil, kot bi blagoslavljal svoj novi dom. A ni mogel izpregovoriti besedice. V duši mu je valovilo tisoč čuvstev veselje, žalost, kes in obup. Spomini so bili, ki so ga vlekli nazaj v domovino, med rodne brate, med hrabre Slovence tam v zeleni gorotanski ravnini. A kaj hoče zdaj med njimi? On, ki so ga izgnali sramotno iz rodne hiše? On, brezdomovinec, brezčastnež?

Radegostu se je povесila roka in čepica je zdrknila na tla. Bolest mu je legla na dušo, in oči, ki so se smejale še pred hipom, so se mu pomračile. Obrnil se je in se je ozrl nazaj na gorolanske ravnine. A glej – dočim je bila planinska dolinica polna solnčnih žarkov, je pokrivalo širni Gorotan morje sivih megla. Videl se ni niti grič, niti zelena gora tam v dalji. A Radegostovo oko je predrlo to meglo in je zagledalo prostrano hišo z lepim vrtom. Kroginkrog pa so ležale njive in krasne setve so zorele tam.

Da, to je bilo ponosno domovanje starešine Radegosta. Sreča ga je spremljala, kamor je stopil, in bogastvo je bilo njegov zemski delež. Spoštovan od rojakov, hrabrih Slovencev, ljubljen od žene Božene in od edinega sina, Boruta – tako mu je teklo radostno življenje, in

solnce se mu je smejalo vsepovsodi. Kdo je mogel prešteti črede njegovih drobnic in vitorogih goved? Kdo se je mogel meriti z njim in naštetih vse predalce skrinj, kjer je bilo spravljeno platno, ubeljeno pod skrbnimi rokami njegove pridne žene Božene?

Srečen in premožen je bil starešina Radegost. Pa glej – kjer sreča, tam i nesreča. Pred dnevi je bilo, ko je prišel na njegovo domovanje tuj in spehan človek. »Bog in mir s tabo, Radegost!« je pozdravil tujec. »Slovena največja čednost je gostoljubje.«

Radegost je pogledal na tujčevo prašno obleko in v njegov mirni, jasni obraz, pa je spoznal, da ni zlega v tujčevem srcu. Podal mu je roko pa je izpregovoril: »Radegost mi je ime in nikdar še nisem storil sramote svojemu imenu.«

Izmučen in utrujen se je vsedel tujec za mizo. Gospodarica Božena je prinesla kruha in soli. A ni zajel tujec takoj. Križ je naredil čez dišeči rženi kruh in se je pokrižal trikrat. Radegost ga je gledal, in tedaj mu je šinila v glavo misel: »To je eden izmed Nemcev, ki hočejo pregnati iz naše dežele naše bogove in nas. In ti si mu podal gostoljubno roko!«

Odrezal je tujec kos kruha in je pričel hlastno jesti. Radegost pa je stopil tik pred njega, pa ga je vprašal: »Ti si Nemec, naš zakleti sovražnik?«

Tujec je odmigal z glavo in se je nasmehnil. »Nisem Nemec,« je odvrnil. »Po mojih žilah se pretaka čista slovenska kri. Dom mi stoji tam ob zeleni Soči.«

Radegost se je oddahnil. A vendar je nadaljeval z mračnim glasom: »Sloven si, a vendar hočeš pregnati naše bogove s sovražnimi znamenji, ki jih poznajo le Nemci.«

Tujec se je nasmehnil spet in je odvrnil z milim glasom: »Motiš se, dragi Radegost. Ne preganjam vaših bogov s sovražnimi znamenji. Kajti, Radegost, povem ti, da vaših bogov ni nikjer, ne na zemlji, ne v nebesih. Samo en Bog živi in ta Bog je povsod. Za nas je pretil svojo sveto kri, za nas grešnike, da dosežemo večno življenje. In znamenje, ki sem ga naredil nad kruhom, je znamenje naše rešitve, našega večnega življenja ...«

»Molči, neverni tujec!« je zaklical starešina Radegost razburjen. »Sveto je nam Slovenom gostoljubje. Zato molči in ne zlorablaj tega, kar nam je sveto.«

Tujec je utihnil in je pogledal skozi malo okence v nebo, kjer se je ravno zasvetila zvezda-večernica. Temno je postalo v izbi, in Božena je ravno mislila ukresati trske na levi. Takrat pa se je čulo nenadoma tam zunaj neko šumenje, kakor bi prihajal iz daljave vihar, In tisti šum je postajal vedno glasnejši in nazadnje se je razločilo natanko človeško kričanje. Prihajala je truma orjaških Slovenov, ki so dirjali semintja. Prav razločno se je slišalo glasove, ki so klicali razjarjeno in divje: »Primate izdajico! Klevetnika sinjih bogov!«

Radegost se je obrnil hipoma k tujcu. Njegov glas se je tresel, ko je vprašal: »Povej mi, gost, ali iščejo tebe?«

Tujec se je obrnil od okenca. »Da, mene zasledujejo,« je odvrnil mirno. »Učil sem V sosednjem selu vero v pravega Boga. A napadli so me s kamenjem, našuntani od žreca Perunovega. A Bog me je rešil in me je privedel čudežno v tvojo hišo. Ni hotel, da bi že poginil njegov svečenik.«

Krčevito se je prijel Radegost za rob javorjeve mize. »Kaj sem storil?« je zastokal. »Sveto je gostoljubje, a ostudna kot kača je črna laž ... Bogovi, kaj naj storim?« – Hrum in vpitje je dospelo že blizu. Zdelo se je, da se ustavila vsa tolpa pred hišo starešine Radegosta. »Gorje mi, gorje mi!« je še zaklical Radegost. Potem pa je stopil negotovih korakov iz hiše. Nabrala se je tam tolpa ljudi, ki je kričala in je že hotela vlomiti v hišo.

»Česa želite?« je zagrmel starešina Radegost, ko je stopil na prag. Tolpa je utihnila za hip, ko je zagledala svojega starešino. Potem pa je jela vpiti tako, da je prekričal drug drugega. »Nevernega svečenika iščemo, nevernega svečenika zahtevamo! Smeši naše sinje bogove in čara okrog s sovražnimi znamenji ... Do tvoje hiše, starešina, vodijo njegovi sledovi. Daj ga nam, da ga pobijemo s kamenjem!«

A Radegost je dvignil svojo orjaško roko in je potisnil nazaj prvega, ki je silil k vratom. »Kaj hočete tu?« je zakričal. »Jaz sem starešina Slovenov, in bogovi žive v mojem srcu kot v vašem. Kaj hočete? Poberite se in iščite nevernega, svečenika na daljnem polju! Naj vodijo

njegove sledi do moje hiše, a moja hiša je čista pred sinjimi bogovi.«

Pač se je umaknila tolpa; a razburjeni glasovi so še vedno ponavljali: »Do tvoje hiše, Radegost, vodijo njegovi sledovi. Daj nam nevernega svečenika, Radegost!«

A starešina je stal še vedno na pragu z dvignjeno roko. Njegova orjaška postava se je zdela v temi še večja, še veličastnejša. »V moji hiši ne bodete našli tujega žreca,« je zaupil še enkrat. In tedaj se je pričela tolpa umikati. »Vera tvoji besedi, starešina Radegost,« je zaklicalo nekaj glasov. Potem pa se je razgubila tolpa v temi. Le sem iz polja je bilo še čuti glasove, dokler niso tudi ti umolknili sredi tihe noči. Gorele so jasne zvezde na visokem nebu, in mehak pomladanski vetrec je vel preko širne ravnine.

Starešina Radegost se je naslonil ob zid. Glava se mu je sklonila na prsi, in tako je slonel tam dolgo, dolgo nem in kakor mrtev.

Ko je ponehal zunaj šum, je ukresala gospodarica Božena ogenj na levi. Svetloba gorečih trsk je razsvetila prostorno izbo. In tedaj je zagledala Božena svečenika. Stal je kraj mize in se je smehljaj mirno. Kraj njega pa je stal Borut in je gledal napeto v vrata, kakor da bi pričakoval, kdaj se vsuje tolpa v hišo. Svečenik je položil roko na njegovo glavo, kot bi ga hotel varovati zlega.

»Vihar se je polegel,« je izpregovoril naposled tujec. »Bog varuje svoje služabnike.«

A tedaj so se odprla vrata in v sobo je stopil Radegost, bled kot zid. Mračno je gledal na gosta, in ko je zapazil, da drži roko na Borutovi glavi, je stopil hitro bliže. Molče je prijel sina za roko. V sosedno čumnato ga je peljal. Potem pa se je vrnil. Temno je pogledal svečenika pa je izpregovoril z mrtvim glasom: »Zaradi tebe sem lagal danes prvič v svojem življenju. Sveto mi je gostoljubje in življenje dam za svojega gosta. In gorje mi bo zaradi tega. Danes si moj gost, a jutri se lahko že srečava kje na svobodni dragi. In takrat mi boš dal račun. – Sedaj pa pojdi počivat. Tam je tvoje ležišče. Bogovi naj ti pošljejo sladke sanje.«

Radegost je snel s stene lok in tul; prijel je ženo za roko, pa jo je peljal iz sobe. »Postrezi tujcu z jedjo in pijačo,« je velel, »Jaz grem na lov – ne morem spati s tem gostom pod eno streho, ne morem.« – Naglo je odšel nato iz hiše in je izginil v črni noči ...

Ko se je vrnil drugo jutro ob prvem svitu domov, ni našel več tujega svečenika v hiši. Že pred polnočjo je izginil iz izbe in se je napotil v daljni svet. Bled in izmučen je bil Radegostov obraz. Oči so mu bile trudne. Razposlal je takoj, ko je vzšlo nebeško solnce, svoje urne posle okrog po dolini. Klical je proste kmete na zborovanje.

Dve pedi je stalo solnce od zelenih gor. In takrat so bili zbrani že vsi kmetje pod široko lipo, ki je stala mogočno sredi polja, pol ure hoda od osojskega jezera.

Vstal je med njimi starešina Radegost. Ni več stal ponosno kakor prej pred njimi. Sključena mu je bila postava in lice mu je bilo blede. »Sloveni,« je izpregovoril počasi in trudno, »danes bodete sodili svojega starešino, ki stoji zdaj pred vami in se obtožuje grdega prestopka. Zasledovali ste sinoči tujega žreca, ki je smešil naše bogove. Njegovi bežeči sledovi so vas vodili do moje hiše. A vstal sem jaz, pa sem vas zavrnil. Takrat pa je sedel v moji izbi preganjani žrec in je jedel rženi kruh s soljo. Moj prestopek je to – vi, prosti Sloveni, pa sodite.«

Po teh besedah se je vsedel Radegost. Glavo je sklonil na prsi in je gledal na tla. Molk je vladal med kmeti; le lipa je šumela nad njimi v mehkem vetrecu, ki ga je poslala mlada vesna s cvetočih livad. In tedaj se je dvignil kmet za kmetom, šel je mimo Radegosta. Ustavil se je za trenutek pred njim, pa je izpregovoril: »Bogovi od tebe – sramota k tebi!« – Kmet za kmetom je izpregovoril tako in se je obrnil od njega. Potem pa so bežali preko polja. Ostal je Radegost sam, in vse je bilo tiho. Le mladi listi široke lipe so pošumevali nad njim. Sedel je tam Radegost, kakor bi ne bilo več življenja v njem. Le eno je čutil: da ni zdaj več starešina prostih kmetov, da je brez časti, brez prava, brez vere.

Dolgo je sedel tako tam pod lipo in se ni genil. Glej, vso noč je begal okrog po gozdu in je klical v črno noč: »Kaj naj storim? Lagal sem svojim rojakom – z lažjo sem branil pravo gostoljubja ... Gorje mi!« – Kakor

preganjana zver je blodil po goščavi in je prosil bogove pomoči. In proti jutru je dozorel v njegovi duši sklep: »Grem in zatožim samega sebe. Prosti kmetje naj me pa sodijo.«

Šel je, pa se je obtožil. In kmetje so ga obsodili. »Sramota naj te spremlja vse življenje in nikjer ne najdi prava!« – Radogost se je stresel pod lipo. Trudoma je vstal in je šel opotekajoč se preko polja proti domu. Doma pa je sedel za mizo in ni izpregovoril besede. Zaman ga je nagovarjala žena, skrbna in otožna; mož ji ni odgovoril. Šele, ko je stopil k njemu sin Borut, se je zgenil. Žalostno je izpregovoril in je položil sinu roko na glavo:

»Nimaš več časti, dragi sinko, nimaš je več. Kakor dve živali, ki živita v črnem lesu, bodo naju preganjali širom okrog. Zaničevali naju bodo, ker nimava več časti.«

Tedaj se je pa vzravnal Borut ponosno. »Kdo nama hoče učiniti zlo?« je vprašal. »Oj, oče, še se ni zlomil moj lok in tudi moj tul se še ni izpraznil. Samo to mi povej, kdo nam hoče učiniti zlo?«

Radogost je zmajal z glavo in ni izpregovoril več besede. Takrat pa se je oglasilo zunaj na dvoru glasno vpitje. Tolpa ljudi je vdrla preko ograje in je povezala hlapce, ki so se postavili v bran. Nato pa je hrumela proti hiši. Zaman je zaprla prestrašena Božena vrata. Pod silnim pritiskom se je prelomil zapah, in razjarjena množica je udrla v veliko družinsko sobo.

»Kje je izdajica? Kje je Sloven, ki je z lažjo odvrnil svoje rojake od pota, ki so jim ga pokazali bogovi?«

Tako je kričala, razburjena množica in je vihtela dolge kole. Strahotna se je stisnila Božena v kot; Borut pa je stal nekaj hipov začuden pred to razsajajočo množico. Potem pa je skočil k steni in snel raz nje svoj lok. Napel je tetivo in je čakal trenutka, da izpusti ostro puščico. A takrat je skočil Radogost, na noge. Stopil je pred množico. Z roko je zamahnil in zagrmel:

»Kaj hočete v moji hiši, nasilneži? Poberite se! Drugače gorje vam! Še sem gospodar na svojem domu.«

Utihnila je množica in je strahotna gledala orjaka, ki je stal pred njimi in dvigal roko. Hipoma so se domislili, da jih je vodil ta mož na slavne in zmagovite pohode proti grabljivim Nemcem in pasjeglavim Obrom. Koliko slave in plena so si pridobili pod njegovim poveljstvom! A zdaj stoje pred tem slavnim možem in mu groze s smrtjo!

»Nazaj, vam pravim še enkrat!« je grmel Radegost in je rinil molčečo tolpo proti vratom. In umikali so se molče in so odšli na dvor. Tam pa so se posvetovali.

»On je brezčasten in nima prava več,« je dejal visok mož, kateremu je odsekal obrski meč levico. »Sramota za nas, ako biva še dalje med nami. Včeraj je izdal nas in naše bogove. Zato pa proč z izdajico!«

Komaj je izpregovoril, pa se je že prikazal na dvoru Radogost. »Ni vam treba ukrepati ničesar,« je rekel glasno. »Predno prehodi solnce tri pedi neba, me ne boste videli več. Grem, kamor me je pregnal moj greh. A z mojim blagom ukrenite kar hočete.«

In Radogost, se je obrnil in odšel ponosno v hišo. Tam pa je velel ženi, naj pospravi vse potrebno. Tri svežnje je navezal in je pripovedoval pri tem, zakaj morajo zapustiti dragi dom. Pač je zajokala Božena v prvem hipu; toda kmalu se je pomirila. Mirno kakor mož je pospravljala potrebne reči in niti vzdihnila ni. Tudi Borut ni rekel besedice. Samo ustnice je stiskal, in oči so mu gledale mračno skozi okno na dvor, kjer je govorila glasno tolpa Slovenov.

In res – preden je prehodilo solnce tri pedi neba, so bili pripravljene že vsi na dolgo pot. Stopili so vun pod milo nebo in so se napotili preko polja. Sramotne besede so vpili za njimi seljaki; a izgnani jih niso čuli. Molče so hiteli naprej. Gledali so v tla in se niso niti enkrat ozrli nazaj. Tuintam jim je prišel nasproti kmet; a ko jih je spoznal, je naredil velik ovinek in je brzel mimo njih.

Ko se je naredila noč, so bili že visoko v gori temnih Karavank, sredi črnega gozda. V globoki kotanji so ukresali ogenj in oprazili mladega zajca, ki ga je ustrelil Borut sredi pota. Potem pa so razgrnili ovčje kožuhe po tleh in so se vlegli k počitku.

Še vedno je zrl Radegost na morje megla, ki je valovilo tam nad gorotanskim svetom. Oči so mu bile mračne in v srcu ga je bolelo. Oj, zakaj ni nastavil svojih

prsi razjarjenim rojakom, rekoč: »Da, grešil sem, bratje. Glejte te prsi – predrite jih z ostrim kopjem! Kajti ljubša mi je smrt nego sramota!« Oj, saj je mislil storiti tako. A kaj bo potem z njegovo ženo, z njegovim edinim sinom? Kdo ju bo branil, ko ju bodo zasmehovali in tirali od sela do sela? – Ne, rajši živi sramotno življenje v pustinjah, daleč daleč od domovja. Vse življenje se hoče truditi; samo da bo stopil enkrat sin med vrste Slovenov, rekoč: »Ni madeža več na meni. Opral mi ga je oče, ki se je trudil vse življenje zaradi pregrehe, ki jo je storil samo zaradi tega, ker mu je bilo gostoljubje sveto.«

Vedno bolj so valovile megle tam doli nad ravnino. Ni se prikazal hrib, in tudi zeleno polje se ni prikazalo. Zaman so strmele Radegostu tja doli oči, da bi še enkrat zagledal zlato domovino. Takrat, je stopil k njemu Borut. Rahlo se ga je dotaknil za roko in mu je pogledal v mračne oči. »O, oče, kaj gledaš doli v meglo?« je dejal. »Poglej tja doli, kako krasen svet je tam. Vesna je gotovo tam doma. Kajne, oče, da si bomo sezidali tu doli veliko hišo? Oj, tako lepo bo potem, tako lepo!«

Radegostu se je razjasnilo mračno lice. Smehljaje je položil roko sinu na glavo. Obrnil se je k belim snežnikom, ki so se smehljali v solnčnih žarkih kroginkrog pred njim. »Da, tam doli si sezidamo nov dom,« je rekel mehko. »Lepo bom o živeli, in morda bo sreča pri nas. Kaj misliš, draga Božena?«

Nasmehljala se je Božena. Prijela je moža za roko, pa je odgovorila: »Srečna bom. Saj imam tebe in Boruta. In kaj hočem še več?«

Radegost je začutil zdaj mir v svojem srcu. Ni pogledal več na megle tam doli nad gorotansko ravnino. Da, šel bo na novi dom. Vse so mu vzeli – domačijo in čast, in so ga zapustili. Najboljši tovariši in prijatelji so mu postali nezvesti. – Vse so mu vzeli – samo najdražjega mu niso mogli vzeti: ženine in sinove ljubezni. In ta ljubezen ga bo tolažila in bodrila k veselemu delu v žalostnem prognanstvu. Kaj bi povešal zdaj glavo in mislil mračne mislil Naprej v novo življenje! Morda ga čaka tam sreča, še krasnejša, kot v zelenem Gorotanu, morda ga kličejo bogovi v novo življenje?

Tako je mislil Radegost, in lice se mu je jasnilo vedno bolj. Tedaj pa je zagledal Borut oblaček, ki je plaval pod belim snežnikom. Rdel je v solnčnih žarkih, in zdelo se je, da je ves posut z zlatom. Borut je pokazal s prstom nanj in je zavriskal na glas. In čudno – od vseh strani je odmeval vrisk, kakor da bi pozdravljala skrita gorska bitja pregnancy in se veselila, da se hočejo naseliti kraj njih.

Vsem trem je bilo radostno v srcu, ko so gledali doli na novo svojo domačijo. Čutili so, da jim ne manjka ničesar. Saj so vsi skupaj v zvesti ljubezni, in kaj naj zahtevajo še več? – Veselo so se napotili z vrha. Pot je bila na tej strani bolj skalnata. Previdno so se plazili navzdol.

Kajti pod stopinjami se jim je trgalo kamenje in se je kotalilo z glasnim ropotom po bregu navzdol. Tu je bilo treba preplezati orjaško in strmo skalo, tam preskočiti globok prepad. Solnce se je uprlo v goro, in njegovi žarki so pričeli močnejše pripekati, Vsi trije so molčali. Le Borut je zavriskal tupatam in je poslušal potem, kako je odmeval njegov glas od strmih pečin.

2.

Od današnjih Jesenic pa gori do visokih Rateč se vije ozka dolina, kroginkrog obdana od strmih, razdrtih gora. Gozdovi, polni divjačine, temne vsepovsod. Tuintam se zasmee sredi goščave lepa, zelena senožet in pozdravlja visoko z gore dolino pod sabo. Na več krajih se razširi dolinica nekoliko vstran, kakor da bi padlo hipoma zagrinjalo, se svetijo izza zelenja beli snežniki s svojimi ostrimi, do neba kipečimi skalami. V razritih jarkih, na pustih planotah pa leži sneg, ki ne skopni nikdar. Brez življenja stoje snežniki tam, in na prvi pogled se ti zde pusti in neveseli. Tam gori se pasejo trope divjih koz. Le tuintam zaide samotni pastir tja gori in išče izgubljeno ovco.

Pri Kranjski gori se pa raztegne dolinica še precej na široko. Polje, lepo in skrbno obdelano, se širi tik podnožja Karavank, ki so polne dolgih, krasnih senožeti. In to lepo, zeleno polje se razteza tja gori do vasi Korena, preko katerega pelje stara, znana pot preko nizkega prelaza na koroško stran. Tik ob pobočju Karavank se vije

v ozki strugi Sava, ki je tam še majhna, neznatna vodica. Na drugi strani doline pa šumi sredi širokega proda Pišenca, divji, razbrzdani gorski potok, ki izvira visoko tam gori pod belimi snežniki. Tam v ozadju, nasproti Karavank, se dvigajo snežniki. S svojimi vrhovi dosejajo skoro glavo Triglavu, očetu slovenskih gora. Razdrti, z večnim snegom pokriti grebeni se dotikajo oblakov in gledajo molče in resno na zeleno dolinico. Najlepši izmed vseh pa je Razor, ki se dviga tam na levi strani kot veličastna piramida, visoko, visoko v jasno nebo.

Krasen je ta košček zemlje, krasen kot svetel biser v stvarstvu Gospodovem. Glej ta biser in vedno bolj ti bo ugajal. Videl boš, kako zadovoljno žive tam ljudje, srečni, da imajo košček zemlje, kjer si lahko pridelajo svoj vsakdanji kruh. Sreča ti odseva z vsakega obraza, z obraza dobrosrčnega starčka, moža, žene in otroka, Krasen je ta biser, ki je padel iz venca Gospodovega stvarstva.

Tu se je naselil človek, ki so ga pregnali lastni rojaki iz zelenega Gorotana. Davno je bilo to. Na tistem mestu ne stoji danes nobena hiša. Onkraj Kranjske gore se širi dolg pašnik, ki prehaja v gosto ruševje. Kraj ruševja leži žalostno, samotno groblje. Na groblju pa stoji visok križ, že ves preperel vsled starosti. Tam je stala prva hiša, nedaleč od šumeče Pišence. Trdno je stala tam in je kljubovala vsem nezgodam.

Solnce je prišlo že do srede neba, ko so se bližali dolini. Žuboreč so padali gorski viri z belih skal in so jih

pozdravljali z radostnim glasom. Šumela je modra voda sredi belega proda in se je zaganjala ob težko kamenje. Vse drugo je bilo tiho. Le tuintam se je oglasil nekje ob sivih pečinah jastreb s presunljivim žvižganjem.

Šli so skozi gozd in kmalu prišli do belega proda. Tam so se vsedli na zeleno mehko trato, da se odpočijejo.

Kroginkrog se je širila takrat, ko je prispel Radegost z ženo in sinom, divja goščava. Debele, visoke smreke in vitki mecesni so dvigali ponosno svoje vrhe. Široke hoje in bukve so ratezale daleč naokrog svoje veje. Grmovje in grmičevje je rastlo kroginkrog, da si je moral človek s sekiro v roki delati pot. Bujna trava je poganjala okrog, da se je človek kar skrtil v nji. Divje zveri so imele tu svoje brezskrbno bivališče. Zasledovale so druga drugo in se skrivale med goščavo. Tu je skakal vesel pred svojim brlogom rjavi medved in se je igral s svojimi nerodnimi mladiči. Tam se je plazil med grmovjem krvoločni volk, in njegove oči so se svetile poželjivo. Prežala je na veji široke bukve divja mačka, in nedaleč od nje je kazal volkodlak -ris svoje ostre zobe. Zvito se je sprehajala lisica med goščavo in se je potuhnila za vsakim grmom; nazadnje pa je skočila in zagrabila divjo kokoš, ki se je zaman skrivala med listjem. Bežali so zajci v vednem strahu, da jih zgrabijo zdajpazdaj ostri kremplji neštevilnih sovražnikov. Visoko v gore so se umeknile plahe srne in so se pasle med peskom, ki se je usipal dannadan s strmih snežnikov. Tam gori pa so kraljevali orli. Samo

njih ni preganjal nihče. Postavili so si gnezda na nepristopnih skalah, kjer so kraljevali vsemu planinskemu svetu.

Dannadan se je trudil Radegost. Od zore do mraka je delal in se je potil. Z vsemi svojimi močmi sta mu pomagala Božena in Borut. Podirali so smreke, mecesne in bukve kraj zelene trate in so gradili svoj novi dom. A počasi je šlo delo od rok. Znoj je curljal vsem s spehanega čela; a vendar se niso utrudili. Delal je Radegost kakor za stavo. Le kadar se je domislil onega svečenika, zaradi katerega mora trpeti zdaj toliko, so se mu zasvetile oči v divjem gnjevu. Oh, da bi se sešel z njim, kako bi mu plačal stokrat vse bolesi! Da, samo on je kriv vsega. On je prinesel nesrečo, on, klevetnik sinjih bogov. Da bi se sešel z njim, kako bi mu plačal!

In v silnem gnjevu je vihtel Radegost sekiro, v srcu pa je molil: »Bogovi sinji, vi poznale moje srce in veste, da trpim po nedolžnem. Dajte, bogovi sinji, da se srečam z njim, s krvnikom svoje sreče ...«

Včasih, v mirnih trenutkih, mu je pač prišlo na misel, da tuji svečenik ni kriv njegove nesreče. Glej, prišel je, preganjan in izmučen, in ga je prosil gostoljubja. Pač ni vedel, da je razrušil s tem srečo in blagost vse rodbine. Morda si je celo mislil, da bo starešina samo s svojo besedo ukrotil besne preganjalce, pa mu ne bo treba staviti na cedilo svoje blagosti. Morda si je res tako mislil?

»A vseeno – zlorabil je svetost gostoljubja,« je zamrmral naposled Radegost. »Dali sinji bogovi, da ga srečam še enkrat. In potem obračunam.«

Take misli je mislil včasih Radegost. Zajedale so se mu globoko v srce in so ga bridko pekle. In da bi jih pregnal, je delal od zore do mraka, da mu je tekel znoj curkoma z obraza. Bolj ko so bežali dnevi, tembolj se je pomirjeval. Udal se je bridkemu udarcu in se ni več protivil usodi, ki so mu jo naklonili vsevedni bogovi.

Novo življenje je dopadlo Borutu. Veselo je delal ob očetovi strani in je žvižgal zadovoljno. Oj, tako krasno je vse okrog njega! Ta sladki vonj, ki ga razširja mlada vesna nad vsem zagorskim svetom, te strme in nebolične planine, ki žare tako ljubo v solnčnih žarkih! To žuborenje, to skrivnostno šepetanje, ki polni vso dolinico! To sladko, glasno žvrgolenje nešteti ptic, ki se skrivajo med zelenimi vejami! In če vidi in če sliši človek vse to, pa bi mu ne bilo mlado srce veselo? Pa bi ne žvižgal radostnih popevk?

Srečnega in veselega se je čutil Borut kakor nikdar tam v daljnji gorotanski ravnini. Njegovemu mlademu srcu je ugajalo življenje, ki ga je živel zdaj. Spali so ponoči v prostorni votlini; pražili so divjačino, ki jo je streljal Borut sam v bližnji goščavi; pili so mrzlo vodo žuborečega gorskega vrelca. Črez dan pa so delali, da si zgrade novo domovanje.

Po delu pa je sedel Borut včasih pred votlino. Zamišljeno je strmel na visoke snežnike. V dolini je že ležal mrak, a strme pečine so še vedno rdele. Bile so posute s čistim zlatom, ki je lesketalo doli v dolino. Ves zavzet je gledal Borut to prikazen in se je povpraševal: »Ali domujejo resnično tam gori bogovi? Ali so to njihovi domovi, ker se svetijo tako zlato?« Tako se je vprašal Borut in je strmel na žareče snežnike, dokler ni ugasnilo njihovo zlato. V mrak so se zavile planine, in nad njimi se je zasvetila večernica.

In Borut je sklenil, da pojde na gore, kakor hitro bo končano domovanje. In s tem sklepom je zaspal na toplem ovčjem kožuhu v črni votlini. V sanjah pa je hodil po strmih skalah in je bral kar v prgišče suho zlato. Tuintam se je obrnil nemirno, da ga je pogledala skrbna mati, misleč, da je bolan. Toda v svitu ognja, ki je plapolal tam v kotu votline, je videla, da se smehlja Borutov obraz v sladki zadovoljnosti. In mati sama se je nasmehljala, pa je zaprla utrujene oči.

Odcveteli so bili že rumeni mežikeljni in na sivih skalah je zadehtelo rdeče ravšje. Njegov prijetni vonj je napolnil vso dolinico. In tedaj so zapeli ptiči še lepše in sladkeje. Tedaj pa je bil končan tudi Radegostov dom. Sredi zelene trate je stal. Okroginokrog se je vila močna in visoka ograja, da bi je ne preplezal sovražnik tako kmalu. Velik je bil dom in prostoren. Sestojal je iz

samih močnih brun, in niti najhujši vihar bi ga ne mogel podreti.

Veselje se je svetilo na Radegostovem obrazu, ko je stal pred gotovim domom. Pozabil je tisti dan na preteklost, pozabil na svoj rodni kraj. Glej, nov dom si je sezidal, kjer bo bival z ženo in sinom. Morda se bo naselila vanj sreča? Morda bo pa prišel v njegovo srce tudi mir in pozabnost? In lepo in mirno življenje bo živel v tihi gorski samoti.

In Radegost je gledal svoj novi dom. Zadovoljno se je smehljajal, ko je šel še enkrat okrog hiše, da pogleda, če morda še nečesa ne manjka. A bilo je vse v redu. Takrat pa je pristopil k njemu Borut, pa je govoril: »Glej, oče, postavili smo si dom. Oj, kako sem težko čakal, da bi bilo konec dela! A ne zato, oče, ker morebiti nisem delal rad. O ne.«

Borut je utihnil. Proseče je pogledal očetu v obraz. »Veš, zato sem čakal tako težko, ker sem mislil, da odidem potem lahko pogledat tja pod bele gore. Oče, tako zelo me vleče tja, ker bi rad videl, kako izgledajo tam bele pečine.«

Nasmehnil se je oče. »Zato pa prihajaš zdaj k meni s prošnjo, da bi te pustil?« je odgovoril. No, čvrst mladeč si in močan. Vem, da se ne boš podajal lahkomišlno v nevarnost. A vedi, da goščava je polna medvedov in volkov. Lahko se ti pripeti nesreča.«

»O ne, oče,« je odvrnil Borut, in oči so se mu zasvetile, »ničesar se mi ne zgodi. Zver se boji podnevu človeka in beži pred njim. Sicer pa nosim sabo svoj dobri lok, in ostro bodalo mi tiči za pasom. Ničesar se mi ne zgodi, oče. Samo pusti me.«

Zadovoljno je gledal Radegost svojega pogumnega sina. Ej, to je mladec! Junaška kri se mu pretaka po žilah in pogum mu kraljuje v duši. To bo še junak, ko odraste in bo vihtel brušeni meč nad sovražnimi glavami brezvernih Nemcev in pasjeglavih Obrov! Ej, to je mladec! Komaj osemnajstkrat je pogledal mladi vesni v smejoči se obraz, pa se ne ustraši niti medveda v črnem lesu. Ej, to je mladec!

Tako si je mislil Radegost sam pri sebi. Na glas pa je dejal: »No, dobro – pa pojdi. Samo čuvaj se, Borut, samo čuvaj se!«

Od veselja je poskočil Borut. Zavriskal je, da se je razlegal njegov glas preko goščave do belih skal in je odmeval daleč, daleč naokrog.

Dolgo ni mogel zaspati tisti večer. Misli na bele gore so mu polnile dušo in so mu pregnale spanec. Šele, ko so stale zvezde že visoko, so se mu zaprle oči. Solnce je posijalo na njegovo ležišče, ko se je prebudil. Oče in mati sta bila že pokonci. Urno se je napravil Borut na pot. Vzel je svoj lok; tul je napolnil z ostrimi puščicami, med katerimi sta bili dve kaljeni. Za pas si je zataknil svetlo bodalo. Skrbna mati mu je zavila borno kosilce. Potem

pa je odšel. Gledala sta oče in mati za njim, dokler ni izginil v goščavi.

»Hej, to je mladec!« je izpregovoril Radegost. Nasmehljala se je Božena. »Tebi bo podoben in bo močan kot zuber,« je odgovorila. Radegost jo je pogledal in se je nasmehnil. Potem pa je prijel rovnico, da prekoplje zemljo in pripravi za jesen dolgo njivo.

Borut je spel naglo skozi goščavo. Prišel je na beli prod in je zavil ob zelenem gorskem potoku – današnji Pišenci – navzgor. Kajti spoznal je, da pride tu najhitrejše do belih gor. Po širni goščavi ni nobene poti. Težko in z največjim naporom bi se bil moral prerivati od grma do grma, in noč bi gotovo že prišla, preden bi došel do zaželjenega cilja. A tu na belemrodu je napravila voda sama pot. Ker je sam pesek in debelo kamenje, lahko pride v najkrajšem času do belih gor.

Vesel je bil Borut kakor še nikoli. Hej, kak a krasota, kamor se ozre! Tu zeleni gozd, tam bela gora; tu šumljajoča zelena voda, tam mehka tratica. Nad vsem se leskeče modro nebo. Solnce se sveti, in mlada vesna se smehlja kakor nikjer na širni gorotanski ravnini. – Borut, je obstal pa se je oziral okroginokrog. Veselja so se mu smejale oči, in v srcu je čutil tako radost, da bi bil najrajši skakal od kamena do kamena. Šumel je gorski potok vesele pesmi, kakor bi pozdravljal prvega človeka, ki je došel k njemu. Lepa in prijetna je bila njegova pesem, radostna, kakor življenje pod belimi gorami.

In ta pesem je šla Borutu do srca. Zavriskal je in zapel, da se je slišalo daleč med goščavo:

»Oj solnce gre čez tri gore,
čez tri gore po vranca gre;
pripelje vranca v šumni gaj:
oj mladec, zdaj ga pa sedlaj!«

Glasno pevajoč je spel Borut po belem produ. Oddaljil se je bil že precej od doma in je došel do prvih skal. Stisnjena v ozko strugo je šumela voda med skalami. Izginil je prod; nikjer ni bilo izhoda, kajti orjaške skale so se dvigale kroginkrog. Borut je postal in je izmišljeval, kako bi došel preko teh skal. Po vodi ni mogel, ker je bila pregloboka in je drla preveč. Gledal je na skale, kjer so cveteli tuintam celi grmi rdečega ravšja. Sedaj ni pomišljal več. Urno kakor mačka je pričel plezati po skalovju. Oprijemal se je ozkih robov in ravšja in ni se ogleдал niti enkrat. Ko je pa prišel na vrh in je pogledal v globočino pod sabo, ga je stresel za trenutek mraz. Tako globoko pod njim se je penila voda in tako navpično so štrlele skale! Čudno, da je mogel priplezati tako lahko na vrh. Lahko bi se mu bilo spolzelo in prekotalil bi se bil v šumečo vodo. A hitro se je otresel Borut teh neprijetnih misli. Po drugi strani ni bilo pečevje tako strmo, in z lahkoto se je spustil doli na prod. Šel je naglo naprej – dalje, dalje ob šumečem gorskem potoku. Ni bilo več

treba plezati preko strmih pečin; le tuintam je moral še skočiti preko nizke skalice.

Okolica je postajala vedno bolj divja, in goščava kraj brega se je vedno bolj gostila. Le gorski potok je šumel svojo enakomerno, glasno pesem. Vedno bližji so mu bili beli snežniki; prav natanko je že razločeval posamezne skale. Ogromno so bile in so se dvigale kakor nepremagljivo zidovje proti nebu. Široki plazovi belega snega so se vili skoro do podnožja. Jasno so se blesteli v žarečih solnčnih žarkih, da se je zdelo Borutu, da je natresenih tam tisoč in tisoč svetlih biserov.

Enkrat je došel do prostrane trate. Veliki, rdeči cvetovi ravšja so kimali kroginkrog. Dehteli so tako prijetno, da se je vsedel Borut sredi trate, da se odpočije nekoliko. Nepremično je gledal od tam na strme gore in se je zamislil. Prebudilo ga je šele neko čudno šumenje, ki je prihajalo sem iz goščave. Naglo se je okrenil in je zagledal velikega, rjavega medveda, ki je stopil ravno na trato. Kosmatinec je obstal začuden. Momljajoč in zmigavajoč z glavo je gledal na mladca, ki je sedel mirno na trati in se ni ganil. Čudil se je kosmatinec, pa je migal z glavo, kakor bi ne mogel verjeti, da bi se prerinil človek v njegovo kraljestvo. Počasi se je okrenil; zamomljal je še enkrat glasno, potem pa izginil v goščavo.

Borut se ga niti prestrašil ni. Ko ga je zagledal, je segel po bodalu, a medved se je hitro umaknil.

In Borut je stopal naprej. Mirno in brez skrbi je šel po produ navzgor. Le tupatam se je ustavil in poslušal, kakor

bi pričakoval, da plane sovražnik nadenj. A vse je bilo tiho. Le gorski potok je šumel glasno med kamenjem.

Solnce je dospelo že davno do srede neba. A Borut je spel še vedno po produ, ki se je krčil vedno bolj. Mes-toma so se dvigale ogromne skale, in le težko je prešel mladec mimo njih. Moral je tuptatam prebresti mrzlo, deročo vodo, ali pa se je splazil trudoma skozi gosto grmovje. Kajti skale, ki so mu zapirale pot, so bile tako visoke in strme, da jih ni mogel preplezati. A Borut ni postal truden, in tudi dobra volja ga ni minila. Radost mu je polnila dušo, saj je vedel, da dospe kmalu tik do strmih snežnikov. In tedaj se izpolnijo njegove srčne želje.

Naenkrat se je razcepil prod. Borut je obstal, pa je premišljeval, na katero stran bi odšel. Naposled se je odločil za mali potoček, ki je curljal med peskom in kamenjem. Zdelo se mu je, da pride tu lažje in hitreje do cilja. Urezal si je dolgo palico v grmovju ; potem pa je hitel naprej. In res – kmalu je dospel do širokega, snežnega plaza, ki se je končal tam gori ob pečinah. Iz tega plaza pa je žuborela hladna voda in je spela navzdol – daleč, daleč v širne ravnine.

Ko je dospel Borut do plaza, je zavriskal. Tedaj pa je ostrmel. Odmeval je njegov glas od vseh štirih strani, in zdelo se mu je, da sede nekje na skalah skrivna bitja, pa mu odgovarjajo. Borut se je čudil temu. Preko trdega snega je šel, in čez malce časa je že stal kraj strmih

pečin. Ozrl se je kvišku; a nikjer ni mogel zagledati strmega vrha belega snežnika. Zdelo se mu je, da sega gora preko oblaka do modrega neba.

»Morda prebivajo resnično sinji bogovi na vrhu,« je pomislil, in sveta groza ga je navdala. Nič več se ni upal za vriskati; kajti mislil je, da lahko moti s svojim glasom sinje bogove.

Dolgo je stal molče kraj širokega plaza. Gledal je okrog sebe in je občudoval tiho in veličastno gorsko krasoto. Kamorkoli so se mu ozrle oči, povsod so videle strme, razorane skale, ki so se kopičile druga na drugo in so segale s svojimi ostrimi koničastimi vrhovi do modrega neba. Pod temi plazovi so se vili snežni plazovi, in prostrano gručevje se je širilo daleč naokrog. Le tupatam se je svetila sredi kamenja zelena trata; le tupatam je štrlelo pokvečeno, k tlom pritisnjeno drevo. Smrtna tišina je vladala okroginokrog. Le tupatam se je slišalo pritajeno ropotanje, kakor da bi se bilo utrgalo nekje v visečim kamenje in bi se kotalilo navzdol. In enkrat, ali dvakrat se je slišal odnekod oster in glasen pisk. Pač se je oziral Borut okrog sebe, da bi videl, odkod prihaja ta pisk. Toda zaman.

Preko strmega roba se je splazil, da bi pogledal, kako je na oni strani. Ko je došel na vrh, se je skrtil za široko skalo in je gledal tja doli na trato, ki se je širila kraj jarka. Zagledal je tam neke živali, ki so se pasle mirno po trati.

»To so koze,« je pomislil. »Kako pridejo sem, ko vendar ni človeka širom okrog?« – In Borut se je čudil in se

plazil počasi in previdno navzdol. Že je bil sredi pota in razločno je že videl tiste čudne živali. Toda to niso bile navadne koze; to je moralo biti nekaj drugega. In Borut je snel z rame lok in je vzel iz tula puščico. Že je napel tetivo in pomeril na žival, ki je stala na skali ponosno in samozavestno, in je gledala nekam daleč na širono peščevo. A v tistem trenutku se je obrnila žival; pogledala je naravnost na Boruta in je zažvižgala presunljivo. Živali, pasove se po trati, so se zgrnile. Z velikimi skoki so bežale kakor blisk preko snežišča in so izginile med sivimi skalami.

Sfrčala je Borutova puščica zaman. Zapičila se je v trdi sneg. Borut je bil nevoljen, ker mu je izpodletelo. Spustil se je navzdol in je preiskal sledove na snegu. Takoj je spoznal, da to niso bile domače koze. Neznane, divje živali morajo biti to, katerih še ni videl nikoli v svojem življenju.

Hotel je plezati še naprej. Toda tedaj je videl, da se je skrilo solnce za škrbasti vrh snežnika, ki je stal tam nasproti. Obenem je začutil lakoto. Sedel je na kamen, pa je povžil svoje skromno kosilce. »Čas je, da grem proti domu,« je dejal potem. »Pot je še dolga, a do večera moram biti doma.«

Stopil je na trdi snežni plaz. In ni se pomišljal dolgo. Zastavil je svojo močno palico in se je podrsal navzdol. Kakor blisk je šinil po trdem snegu, in niso minili trije hipi, ko je stal že doli kraj vode, ki je pritekala iz ogromnega plaza.

»Juhej!« je zavriskal na glas in se je zasmel veselo. Šel jo dalje po belem produ. Srce mu je bilo tako radostno in židane volje! Ej, saj je stal tik belih snežnikov in je videl toliko krasote, toliko novega! Kaj, če so pregnali starše in njega iz zelenega Korotana! Oj, pa so našli drugi dom, ki je tako krasen! Nikoli ne pojde iz njega, pa naj pridejo Sloveni in naj prosijo na kolenih, naj se vrnejo nazaj v Gorotan. Nikoli ne pojde od tod, kjer je tako lepo in prijetno.

Tako si je mislil Borut, ko je spel proti domu. Tam, kjer je Pišenca najbolj stisnjena med skalovje, je obstal pred silno skalo, ki mu je zapirala pot. Krenil je vstran med grmovje in se je plazil med gosto goščavo. Dospel je na zeleno trato, kjer je dehtelo ravšje. In tedaj je obstal hipoma in poslušal. Zdelo se mu je, da čuje pojoči človeški glas sredi goščave. Začuden se je oziral kroginkrog; a ni videl nikogar. Nato se je splazil v grmovje in se je rinil naprej v tisto smer, odkoder je prihajal glas. Vedno bliže je prihajalo petje, in Borut je že natanko razločeval besede. Krepak moški glas je bil, ki je pel pesem:

»Ko noč zakrije zemljo črno,
neba zakrije sinji svod,
Ti smrti, greha nas obvari,
smiluj se nas, smiluj, Gospod ...«

Spet je stal Borut in poslušal pesem. Do srca mu je segala, in v duši je čutil sladek nemir, ki ga je vlekel s skrivnostno močjo naprej. Nehote se je plazil naprej v goščavo, da bi videl človeka, ki je pel čudno pesem. A tedaj je utihnila pesem kar naenkrat, in bilo je spet vse smrtnotihno. Le lahen vetrec je pošumeval med zelenimi listi visokih bukev, in gorski potok je šumel sredi kame-nite struge. Zaman je blodil Borut širom okrog. Nikogar ni mogel najti sredi goščave. Zato se je obrnil in hitel po produ dalje proti domu.

Vso pot pa je premišljeval, kaj naj pomeni ono petje. Ali je res človek, ki je prepeval tisto pesem? Če je človek, kako je zašel sem? Ni žive stvari širom okrog razen div-jih zveri, a kar naenkrat se oglasi pesem, ki mu seže glo-boko do srca. Kako je to mogoče, oj, kako je to mogoče?

Povpraševal se je Borut, a si ni vedel odgovoriti. Le v srcu mu je še vedno zvenela tista čudna pesem, in zde-lo se mu je, da ponavlja šumeči gorski potok vedno in vedno tiste besede: »Smiluj se nas, smiluj, Gospod ...« Večkrat se je ustavil zamišljen; strmel je v modro vodo, kakor bi pričakoval, da mu odgovori gorski potok na vprašanja, na katera si ni mogel on sam odgovoriti. A gorski potok je brzel dalje preko kamenja in je šumel glasno. A v tem šumenju je čul Borut besede, kakor bi prepeval neki skrivni glas iz vode: »Smiluj se nas, Gos-pod, smiluj ...«

Zadnja rdečica je gorela na vrhovih strmih snežni-kov, ko je dospel Borut do doma. Zgovorno je pravil

staršem o vsem, kar je videl na svojem potu. Oči so se mu svetile v navdušenju, ko je pripovedoval o snežnikih in o krasoti, ki jo je videl pod njimi. Pa tudi tiste čudne, urne živali je omenil, ki so pobegnile kakor blisk pred njim.

»Divje koze so bile,« je dejal Radegost. »Čul sem že o njih. Pravijo, da žive samo v skalah in da poznajo v pečevju najožjo stezico. Nihče se jim ne more približati, še manj jih pa ujeti.«

»Oče, a jaz ustrelim gotovo eno,« je vzkliknil Borut. »Gotovo jo ustrelim, kakor hitro pridem spet pod gore. Glej, že sem napel lok in že je sfrčala puščica; a tedaj se je oglasil žvižg, in koze so kar izginile med skalovjem.«

Potem je pripovedoval Borut o petju sredi goščave. Radegost se je zamislil tedaj in je ugibal, kdo bi mogel biti oni neznanec. Jasno mu je bilo, da stanuje človek v njihovi bližini. Mogoče je prišel že pred njimi v zagorsko dolino. Ali je dober? Ali je hudoben? Kdo ve to? Bogovi samo, ki kraljujejo nad zemljo.

In Radegost je sklenil, da se hoče čuvati. Če je človek, ki živi v samoti, pošten, pride že sam k njim. Ako pa je zloben in kuje v svojem srcu nezgodo, je pa boljše, da ostane daleč proč od njih.

Noč je že zakrila ves zagorski svet, ko so se odpravili k počitku. Na nebu so gorele zvezde; po zemlji pa se je širil gorski hlad. Med šumenje gorskega potoka so se razlegli tupatam glasovi divjih zveri, ki so vstale in šle

na lov. Izza mračnih snežnikov je pogledal blede mesec; njegovi žarki so razsvetlili z belim svitom divjo zagorsko dolino. –

Medtem ko so se pogovarjali Borut in njegovi starši v svojem novem domu, je stopil iz votline onkraj strme gore človek. Zaviti je bil v dolgo haljo. Sivkasta, na prsi padajoča brada mu je krila lice. Prijazne so mu bile oči in so gledale pobožno proti nebu. Stopil je mož pred votlino. Enkrat se je ozrl okrog sebe. Potem pa je pokleknil na trato. Roke je prekrižal na prsih in je izpregovoril glasno, gledajoč proti nebu:

»Gospod, srečno si me rešil iz rok preganjalcev. Kajti moja pot še ni končana. Glej, tema nevere še zakriva srca dobrih Slovenov. Poslal si me, Gospod mednje, da jim kažem pravo pot k tebi. Hvala ti, večni Gospod! Ali srca nesrečnih Slovenov so zakrknjena. Pregnali so me, zasramovali so me in mi grozili s smrtjo. Ali ti, Gospod, si razprostrl svoje svete roke in si me rešil. Čutim, da moja pot še ni končana. Kam naj krenem zdaj, o Gospod? Pokaži svojemu služabniku stezico, da gre preganjat temo zmot in prelivat kri za tvoje sveto ime? Pokaži mi stezico, Vsemogočni! Smiluj se me, smiluj, o Gospod!«

Naravnost v nebo so zrle sivemu, častitljivemu možu oči. Že je bilo zašlo solnce; žarele so bele gore, v solnčnem žaru. Nikjer ni bilo videti oblaka na modrem nebu. In glej, kar naenkrat se je prikazala tam na zahodu

meglica, velika kakor ovčica. Bila je bela kakor sneg. A kar naenkrat je zardela v rožni boji, da se je zdelo, kot da bi bila posuta s čistim zlatom. Plavala je naravnost na zahod, kjer je bilo izginilo solnce. Prehajali so tam beli snežniki v globoko sedlo, ki je bilo poraščeno s temnimi smrekami. Še enkrat je zatrepetala tam gori – potem pa se je spustila za sedlo.

Sivi mož je umolknil. Gledal je za, meglico, dokler ni izginila za goro. In tedaj se mu je razjasnil obraz. Oči so se mu zasvetile, in z glavo se je doteknil tal. Potem pa se obrnil spet v nebo.

»Hvala ti, dobrotni Gospod!« je izpregovoril pobožno, in v očeh so se mu prikazale solze ginjenja. »Hvala ti! Prosil sem te, da mi pokažeš pot, po kateri naj namerim svoje korake. In glej – uslišal si mi srčno prošnjo. Poslal si mi rožno meglico na nebo in si mi pokazal, kam naj krenem. Hvala ti, dobrotljivi Bog.«

Še dolgo je klečal sivi mož na trati. Izginjala je rdečica s snežnikov. Vedno temnejše so postajale bele skale. Noč je vstajala iz globokih prepadov in je pričela zagrinjati zagorski svet s svojim črnim prtom ...

3.

Dasi je bil Borut izmučen od dolgega pota, vendar ni mogel zaspati tisto noč. Blodile so mu misli ob belih snežnikih in kraj divjih koz. Ugibal je, kako bi se jim približal in bi mogel ujeli katero v zanjko. Nič pametnega mu ni prišlo na misel. Potem se je domislil pesmi, ki jo je čul v goščavi. Kdo je bil človek, ki je pel tako milo in vabeče? Hudoben ni, zagotovo ni. Da mu je srce polno zlobe in hudobnih misli, bi ne mogel prepevati tako lepo in čisto. In kaj pomenijo one besede, ki jih je pel tujec? – In Borut je ugibal in se je prevračal nemirno po ležišču.

Tuintam je slišal razločno lajajočega lisjaka. Nekje v grmovju kraj hiše je moral prežati. Ali na plen? Ali pa je klical na pomoč tovariša, ker se je bal čudnega momljanja, ki se je glasilo nedaleč od njega? Medved se je plazil tam kraj široke bukve. Zasačil je gnezdo divjih čebel. Stopical je okrog drevesa, pa je momljal in renčal od same zadovoljnosti in poželjivosti.

Pote m ni slišal Borut več. Zaklopile so se mu oči, in spanec je prišel k njemu. Sen ga je popeljal visoko na bele snežnike. Mislil je, da pride v domove sinjih bogov. A kamorkoli je pogledal, povsod samo skalovje in pečine. Nikjer ni bilo zelene trate, nikjer ni šelestal skrivnosten gaj, nikjer se ni dvigal dvorec sinjih bogov. Razočaran stoji Borut vrh gore, pa toži samemu sebi: »Oj, tako sem se motil, tako hudo! Mislil sem, da dospem k sinjim bogovom v zlati dvorec. A bogov, vsevednih, vsevidečih ni nikjer!«

»Prav praviš, ljubi mladec. Sinjih bogov ni nikjer. Le eden Bog živi nad nami – Bog usmiljenja in dobrote.«

Borut začuje za sabo te besede in se ozre osupnjen. Tedaj zagleda za sabo moža. Siva brada mu pada na prsi in zavit je v dolg plašč. Prijazne so mu oči in ga gledajo smehljaje in dobrotljivo. Borut ga gleda, gleda, in zdi se mu znan ta obraz. In naenkrat se domisli, da je to oni tujec, zaradi katerega so bili pregnani iz domovine.

»Kaj delaš tu?« mu zakliče. »Kaj se ne bojiš mojega očeta, ki se srdi nate in ti je obljubil maščevanje? Ubeži, ker sicer gorje ti!«

A sivi mož se nasmehne. »Nikogar se ne bojim, ljubi mladec,« odvrne. »Z mano je Bog, in Bog je mogočen. – A tebi, mladec, povem in rečem, da pridi v goščavo, kjer si slišal tisto lepo pesem. Tam te čaka pobožen mož, ki ti pokaže stezico, po kateri moraš hoditi vse življenje. Vstani in pojdi k tistemu možu.«

Kar naenkrat izgine starček. Borut strmi in se čudi. Ozira se okrog, da bi vzrl starčka, a zaman. Samo skalovje se širi krog njega. Temni prepadi se reže pod njim, in tam doli se smejejo sočne trate, in polno divjih koz se pase tam. A hipoma privrše odnekod valovite megle in zakrijejo vse. Iz daljave se čuje votlo grmenje, kakor bi se potresale visoke gore. Zaman se ozira Borut krogin okrog, da bi našel izhod iz te megle. Nikjer stezice, nikjer pota. Oj, kam naj stopi, kam naj krene?

Nemirno se je prevrgel Borut na svojem ležišču. In tedaj je odprl oči in je gledal začuden okrog sebe. Skozi malo odprtino je svetilo že vstajajoče jutro. Še je vladala globoka tišina kroginkrog, in solnca še ni bilo na jasno nebo. Mel si je mladec oči in se je čudil sanjam, ki jih je sanjal ravnokar. Kaj naj pomenijo? Ali dobro? Ali zlo?

Oče in mati sta bila že vstala. Slišal je njune glasove tam zunaj. A utihnili so takoj. Začul je težke korake, ki so se oddaljevali vedno bolj od hiše. Potem pa je bilo spet vse tiho. Borut je vstal in je hotel vun k potoku, da so umije. A takrat je stopila mati v izbo.

»Oj, kaj si že vstal?« se je nasmehljala. »Glej, oče je šel preko gore. S sabo je vzel tovor kož. da jih zamenja v selu Brnici. Veš, manjka nam tega in onega, ki pa je tako potrebno. Domislil se je kar naenkrat, pa je odšel čez goro.«

»Kaj, oče je šel?« se je začudil Borut. »Pa mi ni povedal in tudi s sabo me ni vzel.«

»Da, da – kar domislil se je, pa je šel,« je odvrnila mati. »S sabo pripelje kozo in morebiti tudi ovco. Soli si nabavi tam in moke. Saj veš, da tako zelo potrebujemo, ker nam je skoro že vse pošlo. A s sabo nismo prinesli zadosti.«

»Pa kdaj se vrne, mati?« je povpraševal mladec. »Ali ostane dolgo za goro?«

»Dejal je, da se vrne že zvečer. Jutri pa za gotovo.«

»Pa da mene ni vzal s sabo,« se je žalostil Borut. »Oj, tako rad bi šel z njim preko gore!«

»Ej, mladec, kdo bi bil pa ostal doma?« je dejala mati in je pobožala sina po mehkih kodrih. »Kdo bi branil tvojo mater in tvoj dom, če pride nenadoma sovražnik?«

Borut je pogledal materi v obraz in oči so se mu zaiskrile. »Prav praviš, mati,« je vzkliknil. »Seveda, zdaj vem, zakaj me je pustil oče doma. Branil te bom, da niti praga ne prestopi sovražnik. Naj le pride! Ta bo videl, da se ga Borut ne boji.«

Hitro je skočil k steni in je snel z nje svoj lok. Ogle doval ga je, če je vse v redu. In tudi vse puščice, in ostro bodalce je pregledal, in niti najmanjše napake ni zapazil. Smehljaje ga je gledala mati in v srcu ji je bilo tako dobro in prijetno. Saj je vedela, kako zelo jo ljubi sin.

Ko je Borut pregledal svoje orožje, je hitel vun k potoku. Umil se je v mrzli vodi; potem pa je hitel nazaj k materi. In tedaj se je domislil svojih sanj. Povedal jih je materi. Natanko je povedal vse, od začetka in do konca,

in ni izpustil ničesar. Zamislila se je mati, pa je sedla na klop.

»Bogovi so mi poslali te sanje,« je sklenil Borut svoje pripovedovanje, »in bogovi sami vedo, kaj naj pomenijo te sanje.«

»Čudno, čudno,« je govorila mati zamišljeno. »Rekel ti je sivi mož, da idi v goščavo k tujemu človeku, ki ti pokaže stezico? Čudno, čudno ...«

In mati Božena se jo zamislila še globlje. Naposled pa je dvignila glavo. Stopila je k sinu in mu je položila roko na glavo. »Sinji bogovi naj čuvajo nad tabo,« je rekla resno. Ko pa je videla, da jo gleda sin začudeno, se je nasmehljala. »Ej, prazne so sanje in se rode le v razburjeni glavi. Ničesar ne pomenijo, ničesar. Le pozabi jih, sinko, in bodi brez skrbi.«

»Pa da se mi je sanjalo ravno o tujem svečeniku, ki je kriv, da smo morali zapustiti Gorotan?« je izpraševal Borut.

»Ničesar ne pomeni, ničesar,« je odgovarjala mati. »Česar je glava podnevi polna, o tem se človeku rado sanja ponoči. Le nikar ne misli več nanje in ne beli si več glave zaradi njih.«

Po teh materinih besedah se je pomiril Borut. Po malem zajtrku, ki mu ga je dala mati, je vzel rovnico, pa je šel vun na trato, da koplje tam, kjer je pričel oče. Danes se je smatral za gospodarja; zato pa ni maral čisto nič zaostajati za očetom. Krepko je vihtel rovnico in

kopal, kopal, da mu je tekel znoj curkom z obraza. A ni ga motilo to.

Solnce je prišlo do srede neba, ko ga je poklicala mati k jedi. Pristavil je rovnico k drevesu ter odšel v hišo. Pripravila mu je bila mati kos divjačine, ker drugega ni imela. Sploh so se živili pregnanci skoro samo od divjačine. Pač se je storilo tu in tam materi Boženi milo, ker ni imela ničesar drugega. O, kolikokrat je vzdihnila žalostno, ko se je domislila zelenega Gorotana! Vsega so imeli tam v izobilju, vsega, kar se jim je srce pozelelo. A tu dan na dan sama divjačina; niti kapljice mleka, niti trohice kruha ali zrnca rumenega žita. In vzdihnila je mati Božena žalostno. Toda, ko je videla, kako mirno prenašata mož in sin bridko usodo, se je potolažila in je postala spet vesela. Ej, bogovi so naklonili to usodo in bogovi dajo gotovo spet srečne in lepe dni.

Po jedi je dejala mati: »Borut, kmalu nam zmanjka spet hrane. Kaj, ko bi šel malo v goščavo pogledat?«

Molče je vstal sin. Preko rame je vrgel lok in si je opasal polni tul. Potem pa je rekel materi: »A ti, mati, čuvaj se, dokler me ni nazaj. Trdno zapahni zapah, da ne vlomi v hišo sovražnik. Jaz se vrnem kmalu. Čuvaj se, mati, čuvaj!«

Šel je iz hiše in je za klical še skozi malo odprtino v izbo: »Čuvaj se, mati! Takoj se vrnem.«

Smehljaje je gledala mati za njim. Ponos ji je navdajal srce, ko je videla, kako moško in samozavestno je šel sin na lov.

Medtem pa se je plazil Borut skozi grmovje. Iz doline je prišel in je stopal potem počasi po hribu navzgor. Kroginkrog so se dvigale ravne in ponosne smreke. Tla so bila pokrita z visoko travo, in tuintam se je smehljala prijetno dišeča cvetica, ki jo je vsadila Vesna sredi gozda. Precej visoko je že dospel Borut, ne da bi bil zagledal živali. Bližal se je črnim, z mahom obraslim skalam, in tedaj je zašumelo nekaj nad njim. Kakor bi trenil je snel lok in nategnil tetivo. Pomeril je, in puščica je švistnila tja gori k skali. Zajec je skočil tam kvišku in se je prevrnil potem, kakor od strele zadet. Borut je stopil bliže; zadovoljno je dvignil plen in ga je gledal z dopadajenjem. Splezal je potem na skalo in se je zleknil na mehkem mahu, da se odpočije. Gledal je v dolino, kjer se je svetil beli prod, kjer se je prav natanko videla nova hiša.

Hipoma se je domislil svojih sanj. Živo mu je stopil pred oči oni starček, ki ga je videl v sanjah vrhu snežnika, v ušesih so mu zvenele besede, ki mu jih je govoril starček: »Vstani in pojdi k možu, ki ti pokaže ravno stezico ...« Kaj naj pomeni ta sen, ki se mu je utisnil tako globoko v spomin? Pač mu je dejala mati, da ne pomeni ničesar. A kaj, če se moti tudi mati?

Zamišljeno je gledal Borut v dolino. Srce mu je bilo polno nepoznanih čuvstev, in neki skrivni glas mu je govoril, naj gre tja v goščavo in naj poišče onega moža, ki je prepeval včeraj tisto čudno pesem. Morda ga doleti tam sreča? Morda ga čaka tam nekaj posebno lepega?

Morda so resnično sinji bogovi poslali k njemu tisti lepi sen in ga kličejo tja v goščavo k možu, kjer ga čaka zlata sreča.

»Pojdem – kakor hitro mi bo mogoče, pojdem k možu v goščavo.«

Borut je sklenil tako in je hotel vstati, da odide domov. A kar naenkrat se je potuhnil in se je skrila za rob skale. Kajti zazdelo se mu je, da sliši glasne stopinje in človeško govorico.

Bliže, vedno bliže je prihajalo šumenje, in prav natančno je že razločil Borut glasove. Hipoma se je razgrnilo grmovje, in k skalam sta stopili dve človeški podobi. Borut se je zdrznil, ko ju je zagledal, in za trenutek ga je stresel mraz. A kmalu se je pomiril. Malce je dvignil glavo, da je lažje gledal doli pod skalo in je slišal različnejše, kar se pogovarjata moža. Dva orjaka sta bila to, divje, strah vzbujajoče zunanosti. Gosta, razmršena brada jima je vihrala v vetru. Zavita sta bila v ovčje kožuhe. Nosila sta ogromne loke; a vsak je držal vrhu tega še v roki težak buzdovan. Resnično – izgledala sta tako, kakor so izgledali v tistih časih izvrženci človeškega rodu – roparji in morilci. Nemir jima je gledal z obraza, z obraza, ki je bil tako divji, da se ju je človek prestrašil, ako ju je srečal na samotnem potu.

Moža sta se vsedla kraj skale na zeleni mah, da se odpočijeta. Izpod kožuha je izvlekel starejši debelo gnjat in se je pričel mastiti z njo. Mlajši ga je gledal od strani, pa je izpregovoril: »Hoj, Bedanec, slabo se nama godi.

Nikjer vojske, ne kuge, ne pobitja. In midva živiva kakor dva psa na cesti.«

»Kaj boš tožil,« se je obregnil starejši, ki ga je imenoval tovariš za Bedanca. »Ti, Kosobrin, ne veš drugega kot jadikovati. Pojdi sam med Slovence, pa si nagrabi bogastva, ako se upaš. Ni ti treba vedno capljati za mano.«

Kosobrin je zamahnil z roko. »Šel bi, šel,« je odgovoril. »A Slovenci se čuvajo in me zavohajo, ako se jim približam na tisoč korakov. No, samo to me tolaži, da se tudi tebi ne godi bolje. Pred tremi dnevi sva komaj ušla vrvi, ko so naju zavohali v Brnici.«

»Molči!« je zagrmel Bedanec. »Kaj me spominjaš na to, kar me jezi že tri dni?« – Začel je spet obirati debelo gnjat. To ga je najbrž potolažilo. Kajti spet se je obrnil k tovarišu, pa mu je govoril mirno: »Toda nikar ne obupaj, bratec Kosobrin! Glej, tu doli sem zasledil novo hišo. Veš, kdo je gospodar? Povej mi Kosobrin, pa ti naštejemo jutri perišče nemških srebrnikov.«

Kosobrin je zmajal z glavo. »Pa če mi tudi obljubiš prestol na gorotanskem polju, ti ne morem povedati tega.«

Bedanec se je zakrohotal. »Seveda, ti ne veš; zato pa vem jaz. Odpri torej ušesa, pa me poslušaj! Nihče drugi ni gospodar one hiše tam doli nego Radegost, starešina gorotanski. Kaj ga poznaš, kaj se ga spominjaš?«

Kosobrin je skočil presenečen na noge. Neverjetno je gledal tovariša, pa je zmajeval z glavo. »Ali se ti blede,

brate Bedanec? To ni mogoče, ni mogoče. Kaj hoče delati Radegost tukaj?»

»Le verjemi mi,« je odgovarjal Bedanec. »Ko si ti sinoči že smrčal v votlini tam na gori, sem se splazil jaz k hiši. Mesec je svetil jasno skozi odprtine v izbo. Radegostova žena in sin sta že spala. Sam Radegost je še hodil po izbi gori in doli. In tedaj sem ga spoznal. Kaj dela zdaj tukaj, sam ne vem. Da pa je on in nihče drugi, to pa vem za gotovo.«

»Starešina Radegost tukaj?» se je čudil Kosobrin. »Radegost, ki naju je zasledoval tako kruto, ki je obljubil onemu, ki naju ujame živa ali mrtva, čredo belih ovac? Ali je mogoče?»

»Glej, Kosobrin, zdaj imava priliko, da se maščujeva nad njim,« je nadaljeval Bedanec in se je zasmel zlobno. »Tako sem sklenil pri sebi: Ko se zmračí nocoj, vlomiva v hišo. Poveževa Radegosta in odneseva kad srebrnikov, ki jih ima starešina gotovo kje skrite. Potem pa zažgeva hišo, in za prevzetnim starešino ne ostane ničesar drugega nego prah in pepel, Haha, nama pa ostanejo svetli srebrniki.«

»Oj, bogovi!« je zaklical Kosobrin. »Ti si mladec, ti, Bedanec! Zlata tvoja beseda, in po tvoji besedi se zgôdi!«

Medtem je obral Bedanec gnjat do kosti. Nevoljno jo je pogledal, ker ni mogel več obirati, in jo je vrgel v grmovje. Vstal je, pa je rekel: »Pojdiva više v goro, da naju ne zasledi ponosni starešina. Preblizu sva mu, pa naju lahko zavoha.«

Stopila sta mimo skal in sta razgrnila grmovje. Kmalu so utihnile njune stopinje v daljavi in bilo je smrtno tiho po prostranem, temnem gozdu.

Borut je slišal natanko vsako besedo. Lasje so se mu ježili na glavi, ko je poslušal črni naklep. Spoznal ju je takoj. Saj ju je poznal vsak Sloven in se je stresel, če je slišal samo njuni imeni. Bila sta Bedanec in Kosobrin, razbojnika in izvržka vsega človeštva. Pred leti sta se bila priklatila iz daljnih furlanskih ravnin in sta ropala in morila med Sloveni. Oče Radegost je razpisal na njuni glavi čredo belih ovac. A zaman. Razbojnika sta se skrivala v varnih gozdovih, in kjer so ju pričakovali najmanj, tam sta se prikazala hipoma in sta izginila kakor noč s krvavimi rokami. Vse se ju je balo in je trepetalo pred njima. In ta strah je šel od roda do roda, in še v današnjih dneh strašijo matere svoje neubogljive otroke, rekoč, da prideta Bedanec in Kosobrin, pa jih vzameta s sabo.

Lasje so se ježili Borutu, ko je slišal črne naklepe. Krčevito so mu stiskali prsti ostro bodalce, in hotel je že skočiti s skale, da zasadi svoje orožje brezbožnežema naravnost v prsa. A čutil se je preslabega nasproti tema dvema orjakoma. Kaj, če zasadi enemu ostro bodalce v srce! Zagradi ga drugi in ga zdrobi s svojimi železnimi rokami. A kdo bo branil potem ubogo mater, ki je sama, sama doma? Kdo jo bo branil, ako pogine njen sin, njen Borut?

Ko sta izginila razbojnika, je vstal Borut na skali. Oči so mu žarele v divjem ognju, in stisnil je pest. Zažugal je za hrustoma, pa je zamrmral: »Čakajta, brezbožneža brezpravna! Ne umorita mi staršev in tudi hiše mi ne zažgeta. Še živi Borut, ki zna čuvati svoje drage ...«

Tako je izpregovoril Borut. Potem pa je zagrabil ustreljenega zajca in je dirjal skozi goščavo. Ves zasopljen je prišel domov. Skrbno ga je gledala mati in ga je izpraševala: »Kaj ti je, Borut? Oj, sinko, kaj se ti je dogodilo?«

Borut se je vsedel na klop in še vedno ni mogel izpregovoriti. Razburjen je gledal krog sebe in se je od-dihoval naglo. Naposled pa se mu je razvezal jezik. »Oj, mati, nesreča prihaja,« je izpregovoril. »Nesreča prihaja nad našo hišo.«

Prestrašila se je mati Božena. »Kaj praviš, sinko? Kaj govoriš?«

In tedaj je povedal Borut vse, kar je slišal v črnem lesu. Mati je sklenila roki in se je stresla na vsem telesu. »Pa zdaj grozi nama kaj takega? Zdaj, ko sva sama in ni očeta doma? Smilujte se, sinji bogovi, smilujte se naju nedolžnih!« – In Božena je pokleknila; proseče je dvignila svoji roki proti nebu; a glava se ji je naslonila na prsi, in v očeh so ji zalesketale solze.

Borut je gledal mater in ni izpregovoril. V srcu ga je bolelo, ko je videl materin strah in obup. A naenkrat mu je vstal v srcu pogum. Ni se čutil več otroka, slabega nasproti divjima, razbojnikoma. Samo to je mislil, da mora

braniti svojo mater pred vsako nezgodo, pa najsi prelije vso srčno kri. Naenkrat je začutil v sebi toliko moči, da bi se postavil vsemu svetu po robu. Skočil je s klopi. Z obema rokama je dvignil mater s tal.

»Ne jokaj, mati,« je izpregovoril z mirnim, samozavestnim glasom. »Ne boj se razbojnikov! Glej, še živi Borut, in Borut te bo branil, pa četudi prihrumi sto sovražnikov. Ne boj se! Saj imam še ostre in kaljene puščice, in ničesar žalega se ti ne zgodi. No boj se, mati!«

Mati mu je pogledala v oči, iz katerih je odseval tako neustrašen pogum, da se je morala pomiriti. Skoro sram jo je bilo, da se pokazala tako boječo. Vstala je in se mu je nasmehljala. »Prav praviš, Borut,« je dejala z navidez mirnim glasom. »Ničesar se nama ne more zgoditi, ker veva, da nama preti nevarnost. Zato se pa lahko čuvava. Bogovi po nama bodo pomagali.«

Borut se je zamislil. Nazadnje pa je dvignil glavo. »Veš, mati, kaj storiva? Za prvi slučaj izkopljeva pred hišo jame in jih pokrijeva z dračjem in svežo travo. Tja se lahko ujameta lopova. Obenem pa napraviva pred hišo grmado iz dračja, da jo lahko zažgeva ob vsaki priliki in iz skrivališča streljava na razbojnike. Kaj praviš k temu, mati?«

Pameten in moder se je zdel materi ta svet. Zato sta vzela vsak svojo rovnico, pa sta šla kopat globoke jame.

Delo jo šlo hitro izpod rok, ker zemlja je bila mehka in je sestajala večinoma iz drobnega sviža in jeglenice.

Štiri jame sta izkopala. Nato sta prinesla iz goščave suhega dračja. Preko jam sta položila drobnih šib, povrh sta pa nametala dračja in sveže trave, da se ni poznalo niti za pičico, da so tam globoke jame. Kdor bi stopil tja gori, bi se hipoma pogreznil in ne rešil bi se tako kmalu iz globoke jame. Ko je bilo vse to gotovo, sta napravila še na trati pred hišo visoko grmado iz drobnega, suhega dračja.

Pač sta se nadejala, da se vrne mogoče proti noči oče. Mračilo se je že, a njega ni bilo od nikoder. In tedaj sta spoznala, da se bodeta morala braniti sama. Mračilo se je vedno bolj. Zvezda za zvezdo se je prižigala na jasnem nebu. Lahen, hladen poletni vetrec je pošumeval med zelenim listjem, da je šepetalo tiho in skrivnostno. Razločno in prijetno se je čulo šumenje gorskega potoka, ki je pljuskal ob belo kamenje. Prišla jo temna noč.

Mati je ukresala na levi ogenj. Zagrnila je vse odprtine z debelimi kožami, da bi se ne videla od zunaj svetloba v hiši. Kraj leve pa je prislonila dolg drog, na katerega koncu je bila privezana tanka trska. Tako je naročil Borut. Rada bi bila čula zunaj. Toda Borut jo je prosil toliko časa, da je odšla v hišo. Lažje bo čuval sam tam zunaj, je dejal, in mati ga je ubogala.

Naslonjen na debel hlod je čepel Borut zunaj. Zavil se je v debelo kožo črnega ovna, pa je strmел nepremično v goščavo. Prsti so mu oklepali trdni lok, in strahu ni bilo v njegovem srcu. Vedno bolj so se gostile

zvezde na nebu. Vetric je ponehal in samo gorski potok je še šumel enakomerno sredi tihe noči. Tuintam je šinil mračnik mimo dečka, a deček ga ni zapazil. Kajti oči so mu gledale nepremično v grmovje. Tiho je čepel tam in se še geniti ni upal.

Naenkrat je zalajal nekje visoko v gori lisjak. Sova se je oglasila z zategnjenim glasom in je zletela, glasno prhutajoč s perutnicami mimo njega. Tuintam se je čulo zamolklo momljanje doli s hriba, ki je prešlo nenado a v neke čudne glasove, kakor bi mlaskal nekdo z jezikom. Borut je poznal dobro te glasove. Vedel je, da je to medved, ki je zasledil zdaj gnezdo divjih čebel in se masti zdaj s sladkim satovjem, ne meneč se za pikanje razsrjenih živali.

Toda nenadoma so zazveneli skozi noč ostri, presunljivi glasovi. Borut se je zdrznil. »Kaj je to?« je pomislil, a ni izgubil poguma. »Morda je to volkodlak?« Še dvakrat ali trikrat se je oglasil tisti presunljivi glas in je odmeval zlokobno po zagorski dolini. Potem pa je utihnil hipoma.

Tedaj pa se je zazdelo Borutu, da se oglašča tam v grmovju pritajen šum. Še bolj je napel oči, da bi predrl to temo, a ničesar ni videl tam ob visoki ograji. Tisti šum je umolknil, in Borut je mislil, da je bila gotovo divja zver. Čakal je še nekaj hipov. Tedaj pa mu je zagledalo oko, ki se je že popolnoma privadilo temi, na ograji črno postavo. Ravno za hišo se je prikazala, kjer se je

je najmanj nadejal. »To je Bedanec, ali pa je Kosobrin,« je pomislil in srce mu je vztrepetalo. Krčevito je stisnil k sebi lok, in oči so mu zamižale na pol. Kakor volk na svoj plen, tako so mu prežale oči na črno postavo, ki se je pomikala tam na ograji. In glej – prikazala se je že druga temna postava, ki se je dvignila na plot in je obseдела mirno tam gori.

»Razbojnika sta,« je dejal Borut, sam sebi in skoro razveselil se je. Ni se mogel več zdržati. Hipoma je vzela iz tula puščico; dvignil je lok in pomeril in napel tetivo. Švistnilo je nekaj skozi temo – in tam na plotu se je oglasil bolesten krik. A že je švistnilo vdrugič in tretjič. Čulo se je lomastenje za plotom. Potem je bilo za trenutek vse tiho. A takrat je skočil Borut na noge. Na ves glas je pričel kričati:

»Hej, Rado, hej, Bodo, hej, Slavko! Za njima, za njima! Tamkaj bežita lopova! Držite ju!«

In Borut, je dirjal k plotu. Takrat pa je švignila skozi odprtino iz hiše goreča treska naravnost na grmado. Hipoma se je vžgalo suho dračje, in dolg plamen je švignil proti nebu. Razsvetlil je vso okolico, da se je videlo daleč naokrog kakor podnevi. Mati Božena je prihitela iz hiše in je stopila k sinu, ki je previdno gledal preko ograje.

»Kaj sta bila razbojnika?« je vprašala tiho.

»Bila sta; toda ušla sta mi,« je odvrnil Borut. »Enega sem zadel. Naravnost v prsi sem mu pomeril, in gotovo mu je obtičala puščica med rebri. Pa jo je še odkuril.«

Tedaj je preskočil mladec visoko ograjo. Kakor nor je dirjal po goščavi; vpil je na vse grlo in je izpreminjal glas, da se je zdelo, da vpije deset ljudi skozi tiho noč. Čudila se je Božena, pa je mislila, da je njen sin zblaznel. Toda naposled je uvidela, zakaj počenja Borut to. Pregnati je hotel razbojnika in ju s svojim vpitjem uveriti, da ni sam doma. Nasmejala se je zato, in srce se ji je kar krčilo v ponosu, da je njen sin tako junaški in prebrisan. Ej, ta mladec, ta mladec!

»Borut, dragi sinko, ali me čuješ?« je zaklicala preko ograje.

»Čujem,« je odvrnil sin hripavo. Umolknil je naenkrat, ker ga je že bolelo grlo. Splezal je preko ograje in je skočil ravno pred mater. »Ha, ali sem ju nagnal?« je sopol. »Zbežala sta pred mladim Borutom. Hrusta, pa sta bežala pred mladcem!«

»Borut, dragi sinko, pridi mi bliže, da te objamem,« je dejala mati. Pritisnila je ljubeče na prsi svojega mladca, svojega vrlega sokoliča, pa ga je poljubila na spehano čelo. »Dobro si storil vse, tako dobro, da ne bi niti oče mogel storiti bolje.«

Dobro je dela Borutu materina hvala. Vzravnal se je ponosno in odgovoril: »A kaj! Dveh lopovov se ne ustrašim. Oče je velel pred odhodom, da naj te čuvam. In glej – čuval sem te.«

»Toda, če se vrneta nazaj iz goščave?« je zaskrbelo mater. A Borut je zamahnil z roko, pa se je zasmejal: »Ne

bo ju nikdar več. Le bodi brez skrbi! Pač sta se prestrašila, ker sta mislila, da je hiša zastražena noč in dan. In čuvala se bodeta zdaj, ker bodeta mislila, da ju preganja starešina Radegost. Najbrž pobegneta preko gora.«

Mati je zdaj spoznala, da ima Borut prav. Grmada je že pogorela do tal, in za hip je postalo temno. Toda takrat se je prikazal izza škrbastega vrha temnega snežnika zakesneli mesec. V beli svetlobi se je zasvetila širna okolica.

Božena in Borut sta odšla v hišo. Skrbno sta zapahnila dveri in se podala k počitku. Toda dolgo nista mogla zaspati in se razgovarjala pozno v noč. Naposled je premagal mater spanec. A Borut ni zatisnil očesa. Neprenehoma je poslušal, če bi se zganilo kaj tam zunaj. A bilo je vse tiho. Rožna zarja je že posvetila skozi odprtine, ko so se zaklopile Borutu trudne oči. – –

Solnce je sijalo na zagorsko dolino. Prepevali so ptiči svoje vesele pesmi, in srebrna rosa se je svetila po mokrem drevju. Dva moža sta spela skozi goščavo, počasi in trudno. Prvi si je zatiskal prsi s surovim platnom in je ječal boleстно. Naslanjal se je na tovariša, ki je gledal mračno v tla. Že sta bila blizu Korenskega jezera, ki se je svetlikalo med visokimi smrekami.

»Ne morem dalje, Bedanec,« je zastokal ranjeni hrust. »Ostaniva tukaj, lepo te prosim.«

Godrnjaje se je ustavil divji tovariš in se je oziral okrog, če bi morda našel kje varno pribežališče. In res,

med dvema skalama je našel skrito lopo. Tja je zapeljal ranjenca. Nagrabil je kup listja in ga je zmetal po lopi. Položil je nanj tovariša. Pogledal mu je rano, ki je zevala na desni strani pod ramenom. Še vedno je tekla iz nje gosta kri. Bedanec je zamrmral nekaj nerazločnega; potem pa je šel vun in je zajel v kosmato kučmo vode. Ko se je vrnil, je pričel izpirati Kosobrinu rano. Ni se zmenil za njegovo bolešno ječanje, ampak je mrmral venomer. S surovim platnom je zavezal potem rano in je izpregovoril skoro prijazno: »Izližeš se, Kosobrin. Ne vzamejo te še Črti.«

A Kosobrin mu ni odgovoril več. Mirno je ležal kakor v nezavesti na listju in se ni genil. Bedanec ga je gledal; pest je skrčil, in oči so se mu zasvetile v divjem svitu.

»Črt naj te stare, starešina Radegost,« je zaškrtaal z zobmi. »Gorje ti, ako se še srečava kdaj!«

Tako je izpregovoril razbojnik Bedanec. Nihče ga ni čul. Le jezerce tam doli je pošumevalo v lahnem vetrecu in se svetlikalo, kakor bi bilo posejano s čistim srebrom

...

4.

Solnce se je nagibalo že k zatonu, ko se je vrnil Radegost. Dve kozi in dve ovci je prignal s seboj, a na motvozu je pripeljal psa-ovčarja. Na hrbtu pa je nosil težak sveženj. Razveselila, sta se ga žena in sin, ki sta ga pričakovala že tako težko. Pač se je nasmehnil Radegost veselo, ko ju je zagledal. A takoj se mu je zresnilo lice in žalost mu je legla v oči. Skrbno ga je gledala žena in je spoznala takoj, da se mu je moralo nekaj pripetiti.

Borut je pravil o Bedancu in Kosobrinu in kako ju je pregnal v tihi noči. Potrepljal ga je oče po ramenu, pa mu je rekel kratko: »Dobro si storil«. – Potem je razvezal sveženj. Najpotrebnejše reči je bil prinesel s seboj. Postavil jih je na klop in Božena jih je pričela pospravljati. Nato se je vlegel Radegost na ležišče. »Truden sem,« je še rekel. Potem pa je zaspal.

A nemiren je bil njegov spanec. Večkrat se je prevrgel in je zamrmral nerazločne besede. Skrbno je stopila Božena k ležišču in ga je gledala. »Ali je bolan?« se je povpraševala. »Ali se mu je dogodilo kaj hudega?«

– Hipoma je zamahnil Radegost z roko in njegov blede obraz je zardel.

»Sloveni,« je izpregovoril na glas, »po krivici ste me pregnali. Sveto mi je bilo gostoljubje, zato me pa preganjate zdaj kot nevernega Obra.«

Radegost je zastokal, pa se je obrnil na drugo stran. Potem pa je spal mirno. Gledala ga je žena in oči so ji bile solzne. Oj, gotovo se mu je dogodilo nekaj bridkega,« je vzdihnila in v srcu jo je zbolelo.

Da, dogodilo se je Radegostu nekaj bridkega. Dospel je bil v selo Brnico, ležečo tam sredi zelenega Gorotana. Zamenjal je kože za dve kozi in dve ovci. Moke je dobil tam in drugih drobnjarij. Še celo psa-ovčarja so mu navezali na motvoz. Lahko bi bil vesel; a njemu se je krčilo srce, ko je gledal Slovence, hiteče na zeleno polje. Pač ga ni poznal nihče. Nihče ni vedel, da je izgnanec, brezčastnej, ki je prelomil domače pravo in se mora zdaj skrivati po pustinjah. Da bi vedeli Sloveni to, bi se obrnili od njega in bi morda še celo pljunili pred njim.

Tako je mislil Radegost in srce se mu je krčilo v silni bolesti. Glej jih Slovenov, kako veselo delajo po mirnem polju; kako se jim smejo sreča in radost; kako mirno in prijetno je pod njihovimi strehami. A on mora trpeti sredi pustinje, zaničevan in zavržen od rodnih bratov, katerim ne sme nikoli več stisniti bratske roke. Oj, da je tako, oj, da je tako!

Žalost je legla Radegostu na srce. šel je preko srečnega sela mračnih misli. In glej – tedaj mu je prišel

nasproti brniški starejšina Volčan. Zvesta prijatelja sta si bila in sta se vojevala skupaj na zadnjem pohodu proti pasjeglavim Obrom. Dokaj glav sta bila posekala in sta pognala sovraga v divji beg. In glej – sedaj mu prihaja naproti, da ga pogosti z jagnječevino in s sladko medico.

»Volčan, moj brate Volčan!« mu zakliče Radegost in hiti, da bi ga objel z bratskim objemom. Volčan obstoji in ga spozna takoj. Roko dvigne, pa mu reče: »Pojdi, izdajica, in ne bližaj se mi! Obsodili, so te Sloveni in so ti vzeli pravo. Pojdi, kletvenik!«

Starejšina Volčan se obrne in izgine v prostrani hiši. Kakor okamenel stoji Radegost in strmi za prijateljem. A Volčana ni bilo več. Obrnil se je Radegost. Z naglimi koraki je šel iz sela. Odvezal je od lesene ograje ovci in kozi ter psa.

Oprtil si je sveženj, pa je odkorakal naglo preko polja v črni les. V goro je šel in tam ga je zasačila noč. Vsedel se je v mehko travo, a ni zatisnil očesa. Vso noč, je bdel in strmel topo pred se.

V jutru se je napotil potrta in obupan proti domu.

Drugo jutro je vstal mračen. Delal je neprenehoma in se je trudil od zore do mraka. Redkobeseden je bil in je odgovarjal le kratko na ženina vprašanja. Tudi Borut ga ni mogel razvedriti. Izpraševal je mater, kaj naj pomeni to čudno očetovo obnašanje. A mati je odgovarjala, da je oče nekoliko bolan. Slutila je pač, kaj se godi v Radegostovem srcu. Zato pa je trpela tudi sama in njena lica so postajala vedno bolj bleda.

Tisto jutro je poprosil Borut očeta, naj ga pusti na lov. Prikimal je oče, pa je odgovoril kratko: »Pojdi.« – In Borut je odšel. Ko je prišel že daleč v goščavo, se je domislil Bendanca in Kosobrina. A ni ga bilo strah. Saj je bil prepričan, da sta odšla razbojnika že oni večer čez gore. Zato je stopal brezskrbno naprej. Tedaj pa je spoznal tisto mesto, kjer je bil slišal nekoč ono prijetno petje. Domislil se je svojih sanj in onega starčka, ki mu je velel, naj pride v goščavo k samotnemu možu.

»Tu sem zdaj in lahko izpolnim željo neznanemu starčku,« se je nasmehnil. »Morda ga najdem.«

Obrnil se je vstran. Skozi grmovje se je plazil, pa je poslušal, če bi zaslišal kak šum. A vse je bilo tiho krog njega. Daleč je že prodril, ko je obstal kar naenkrat. Pozorno je gledal na tla, ker se mu je zdelo, da se poznajo tam sledovi. Globoko k tlom se je sklonil in tedaj je spoznal sledove. Bili so človeški. Spel je po njih. Vedno globlje v goščavo je šel, a sledovi so peljali vedno dalje. Naposled so krenili med skalovje. In tedaj je zaslišal Borut pritajeno mrmranje, kakor bi nekdo govoril potihem onstran skalovja. Obstal je, pa je poslušal. A ni mogel razločiti onega mrmranja. Zato se je plazil ob skalah; ko je prišel do ovinka, je obstal za trenutek iznenaden. Potem se je mislil obrniti in naglo zbežati.

Mrmranje je utihnilo hipoma in začul se je glas, ki je vprašal osuplo: »Kdo si, mladec? Kaj te je prignalo k meni?«

Izza skale se je prikazal neznanec, zaviti je bil v dolgo, črno haljo. Sivkasti lasje so mu padali po ramenih, a brada mu je pokrivala prsi. Držal se je mož nekoliko upognjeno in na suhem obrazu se mu je videlo natanko, da je prestal že dokaj na svetu. Borut ga je gledal in lastnim očem ni mogel verjeti. Kajti pred njim je stal tujec, zaradi katerega so bili pregnani iz Gorotona. Mladec je šinil z roko preko oči, kakor bi hotel pregnati to prikazen. A starček je še vedno stal pred njim in se smehljajal dobrohotno: »Kdo si, mladec? Ne boj se me! Jaz sem Razor, svečenik božji.«

Naposled se je Borut zavedel. Molče se je obrnil od starca in je hotel oditi nazaj. A svečenik ga je prijel za roko. »Ne, ne smeš od mene, dokler mi ne poveš, kdo si in kaj te je prignalo sem v goščavo,« je rekel tiho in prijazno.

Pogledal mu je mladec v oči in mu je odgovoril: »Borut sem, sin nekdanjega starešine Radegosta.«

Veselje se je prikazalo na svečnikovem obrazu. »Ali res? Ti si sin Radegostov? Ali je mogoče? Sin onega moža, ki mi je rešil nedavno življenje, ko so me preganjali neverni Sloveni?«

Borut jo potegnil svojo roko iz starčkove desnice. Mrzlo, skoro sovražno jo pogledal častitljivega svečenika, pa mu je odgovoril mrzlo: »Resnico govoriš. Rešil te je moj oče pred sovražnimi preganjalci. A prišli so drugo jutro Sloveni. Vzeli so mu vso pravo in oblast,

pa so ga pognali iz sela. In šel jo oče in se je naselil tu v zagorskem svetu. Mračen je njegov obraz, v srcu pa mu je polno gorja. In tega si kriv ti!«

Presenečen ga je gledal svečenik Razor. Sklenil je roki, pa je dvomil: »Ali je res, Borut? Bog nebeški, ali je mogoče, da trpi zdaj plemeniti mož zaradi mene? Toda, Borut, tvoj obraz vidim in v njem ne vidim nobene laži. Zato ti morem verjeti žalostno sporočilo. Zdaj moram k tvojemu očetu, da ga tolažim v bridki nesreči. Dobri Bog pa obrne nesrečo v srečo. Moliti hočem k njemu, in trdno upam, da usliši moje srčne prošnje. Pojdi, mladec, da mi pokažeš pot k očetu.«

Borut je zmigal z glavo. »Ne pokažem ti poti, nikdar ti je ne pokažem,« je odgovoril trmoglavo.

»Zakaj ne? Ali me sovražiš, kakor me sovražijo moji bratje Slovenci, ker jim oznanjam edino pravega Boga?« je vprašal svečenik začudeno.

Borut je odkimal z glavo in ni odgovoril. Mračno je gledal v tla, kakor bi se ne upal pogledati starčku v oči. Svečenik je stopil bliže k njemu. Z obema rokama je prijel mladca za glavo in mu jo je dvignil.

»Resnicoljubje vidim na tvojih licih,« je dejal svečano. »Borut, vem, da ne more najti laž poti v tvoje srce. Zato mi povej odkrito, zakaj me nočeš peljati k svojemu očetu?«

Borut se je ozrl v svečenikove oči. V njih pa je videl nekaj tako milega in svetega, da se mu je nekoliko

polegel srd. Skoro zasmilil se mu je starček; a vendar je odvrnil mrzlo in sovražno: »Nočem in tudi ne bom. Glej, obljubil je moj oče pri sinjih bogovih, da se maščuje nad teboj, ako se snide kje s teboj. Čuli so bogovi očetovo obljubo, in gorje ti, ako stopiš pred očeta.«

»To je obljubil oče?« je govoril svečenik resno. »Rešil mi je pač samo zato življenje, ker sem bil njegov gost, in ni vedel, kdo sem in zakaj me preganjajo Sloveni. Ko pa je izvedel in so ga pregnali Sloveni, mi je pa obljubil maščevanje. Pač je prisegel pri bogovih, da se znese nad menoj, nad krivcem svoje nesreče. A jaz ti povem, Borut, da ga ne uslišijo bogovi.«

»Uslišijo ga. Bogovi so mogočni in dobrotni,« je odvrnil Borut trmoglavo. »Že so ga uslišali in so te privedli sem.«

Svečenik Razor se je nasmehnil njegovi upornosti in ni čutil niti najmanjšega strahu. »A jaz ti povem, Borut, da ga ne uslišijo bogovi. Kajti bogov ni nikjer. Samo en Bog živi visoko nad nami. A druge bogove je ustvarila le človeška domišljija. Tako je, Borut, in tako nas uči sveta knjiga, ki so jo spisali modri, sveti možje.«

»Ne poznam vašega Boga,« je dejal Borut, ko je utihnil svečenik za trenutek. »Nikoli še nisem slišal in tudi ne maram slišati o njem.«

»Nisi ti sam, ki še ni slišal o edino pravem Bogu,« je odgovoril Razor. »Oj, koliko je še Slovenov, ki žive v zmoti in nevednosti! In koliko je še drugih narodov, ki

ne poznajo svojega Stvarnika! A pride čas, ko bo zasvetila, vsem ljudem luč resnice, in bodo en hlev in ena čreda. Tako je obljubil naš Gospod, ki je umrl za nas na križu.«

Borut se je čudil tem besedam in radovednost ga je obšla, da bi izvedel še več o Bogu, o katerem je govoril tuji svečenik. Pozabil je na vso upornost; zato je pogledal Razorju naravnost v oči, pa ga je vprašal: »Kakšen je vaš Bog? Kje domuje in kakšne moči ima?«

Razveselilo je to vprašanje sivega svečenika. Vsedel se je na skalo. Mladca je prijel za roko, pa mu je pripovedoval o božji mogočnosti in dobroti. O Kristusu, božjem Sinu, je pripovedoval. Kako je prišel na zemljo, da odreši bedno človeštvo; kako je rasel v modrosti in popolnosti; kako je učil narod; kako so ga preganjali in kako je naposled na križu dopolnil svojo odrešitev. Živo in gladko je tekla svečeniku beseda. Oči so se mu svetile v nekem svetem svitu, da je Borut gledal ves začuden v njega. Niti ene besede ni preslišal; poslušal je zgovornega moža in se je nasmehnil tupatam neverjetno. Če je res, kar govori ta svečenik, kako dober je Bog, o katerem govori Razor, da je edin, kaj bi bili potem bogovi Slovencev proti temu Bogu? Prazna senca ki se mora izgubiti, če posveti nebeške solnce. A to ni res! Samo slovenski bogovi so pravi, bogovi veliki in močni.

Tako je mislil Borut, ko je poslušal svečenika. In svečenik je jel pripovedovati o samem sebi. Nekoč, pred

davnimi leti je bil starešina rodu Slovenov, ki biva tam v zeleni ravnini ob bistri Soči. Bojeval se je proti železnim vojakom, ki so hrumeli iz daljnega italijanskega sveta. Dolgo se je branil uspešno; a izdal ga je Sloven, izdajica lastnega rodu. Kosobrin mu je bilo ime. In izdajica je vodil sovražnike po skrivnih potih, da so obkolili krogingrok nič hudega sluteče Slovence. V črni noči so jih napadli sovražniki. Pač so se postavili v obupni bran; a ginili drug za drugim. Kakor lev se je branil Razor. Le še deset zvestih tovarišev se je branilo okrog njega. Tedaj pa je prišvistela puščica in se je zapičila v njegovi prsi. Padel je na krvava tla, za njim pa so popadali še ostali Slovenci. Ranjenega so ga prinesli daleč od doma v šumni Rim. Tam je okreval in prodali so ga rimskemu mogotcu za sužnja. Oj, tako hudo mu je bilo, in srce mu je skoro počilo v silni bolesti, ko je mislil na svoj dom. A tolažil ga je tuj mož, ki je prihajal vsak dan v hišo njegovega gospodarja. O Kristu mu je pravil in o njegovih naukih. O čudežih, ki jih je delal Gospod na zemlji; o večnem življenju, ki ga je deležen človek po svetem, bogaboječem zemskem življenju. Padale so mu te besede v srce in so ga tolažile, da je prenašal mirno in zadovoljno sužnje življenje. In potem ga je krstil učenik. Gospodar pa, ki je tudi spoznaval edino pravega Boga, mu je podaril svobodo. Prišel je tedaj Razor med rimske kristjane. Vedno bolj se je navduševal za svojega Gospoda; poglavar cerkve ga je posvetil zato v mašnika. Poslal

ga je nato na sever k Slovenom, da tam širi luč prave vere. Pač jih je krstil že mnogo. Voljno so ga poslušali Sloveni kraj Soče. A tam v Gorotanu so ga preganjali in mu žugali s smrtjo. Na spomlad je bil tam. Zaman je govoril navdušene besede. Sloveni so se obrnili proti njemu in so ga pregnali. Prišel je sem v gorsko samoto, da se odpočije od silnega napora in se z molitvijo pripravi na novo popotovanje.

Tako je pravil svečenik Razor. Borut pa ga je poslušal radovedno in ni obrnil očesa z njegovega obraza. Mili starčkov glas mu je segal v dušo. Še bolj se mu je zasmilil, če je pomislil, koliko hudega je že prestal ubogi mož. A vendar še ne odneha, četudi mu groze s smrtjo. Kdo mu daje moč, ki ga ne zapusti nikdar? Mogoče oni veliki Bog, ki ga uči po širnem slovenskem svetu? Mogoče stanuje v nebesih resnično samo en Bog in so bogovi Slovenov res samo prazne sence?

»Oj, častiti Razor,« je dejal, ko je ponehal svečenik, da se oddahne, »povejte mi, kaj stori vaš Bog z onimi ljudmi, ki ga nočejo poznati?«

In odvrnil je starček: »Na sodbo jih pokliče. In gorje bo onemu, kdor se mu ustavlja vedoma in trdovratno. Kajti Bog jo oster sodnik.«

»In kaj se zgodi z menoj, ako umrjem zdaj?« je vprašal mladec in se je nasmejal poredno. Starček mu ni odgovoril takoj. Gledal mu je resno v obraz in je molčal. Kar naenkrat se je nasmehljaj dobrotno in veselo.

»Borut, ne boš umrl v nevednosti,« je odvrnil. »Kajti na obrazu ti berem, da te pokliče kmalu Gospod v svoje vrste. Srce se ti odpre in vanj stopi milost božja. In potem boš srečen, Borut, srečen vse življenje in po smrti. Verjemi mi, da se dogodi vse po moji besedi.«

»Ne verjamem,« je dejal mladec odločno. »Sveti so meni domači bogovi – bogovi mojih roditeljev. Vodili so nas v slavne boje: čuvali so nas in so nas ljubili. Ne izdam jih – nikoli jih ne izdam! Če je vaš Bog močnejši, no, naj mi pokaže! In potem bom veroval vanj. – Ne izdam svojih pradednih bogov, bogov svojih očetov.«

Svečenik ga je poslušal mirno. Ko je Borut utihnil, je dvignil roko. »Mladec si, pa ne veš, da izzivaš boga. Pazi, Borut, da ti še pred časom ne pokaže Bog, da je resnično on močnejši nego slovenski bogovi, ki so prazna senca. Pazi, Borut, in ne izzivaj božjega srda! Smiluj se te Kriste in te privedi na pravo pot!«

Solnce se je že skrilo za sive snežnike. Svečenik Razor je pomignil Borutu, naj mu sledi. Borut je šel za njim in je stopil v njegovo bivališče, ki je bilo samo visoka votlina, postлана s suhim listjem.

»Glej, to je moj dom,« je izpregovoril svečenik. »Tu se pripravljam za novo popotovanje. Zdelo se mi je pred nekaj dnevi, da mi je Bog po rožni meglici pokazal pot, kamor naj krenem. A zdaj sem našel tebe, Borut, in sem izvedel za nesrečo, ki jo mora trpeti tvoj oče zaradi mene, in zdaj vem kam moram iti.«

Borut je zamahnil z roko, ko je slišal te besede. Dasi bi bil moral sovražiti tega svečenika, zaradi katerega so bili pregnani iz domovine, je vendar čutil neko nagnjenost do njega. Smilil se mu je starček, če je pomislil, kaj ga čaka, ako stopi pred njegovega očeta. Zato ga je hotel odvrniti od tega in ga svariti. Zamahnil je z roko in je hotel govoriti.

A duhovnik se je samo nasmehnil. »Ne boj se, Borut,« je dejal mirno. »Ne, sedaj še ne stopim pred tvojega očeta. Še nekaj moram izvršiti. Potem pa pridem k Radegostu. In verjemi mi – potem mi ne stori žalega.«

Pomirile so Boruta te besede. Obrnil se je, da bi odšel, a Razor ga je povabil, da naj ga obišče kmalu, ker mu hoče povedati še mnogo, mnogo o edino pravem Bogu. Še nekaj časa, morda samo še dva dni, ostane tu v samoti, a potem odide, ker ga kliče Gospod drugam. Obljubil mu je Borut, pa je odšel.

Zamišljeno in počasi je spel po belem produ proti domu. Premišljeval je svečnikove besede; o Bogu je premišljeval in o njegovi dobroti, ki mu jo je slikal Razor z živimi besedami. Kaj, če bi bilo res vse to? Če je res? Častitljiv je svečenik in laži ni v njegovih očeh ... Dejal je, da je samo en Bog.

A svet in častitljiv je njegov obraz, in gotovo mu še ni prišla nikoli na jezik lažnjiva beseda. Da, resnično – kaj bi bilo, če bi bilo res vse, o čemer mu je pravil svečenik?

Mrak se je delal po zagorski dolini. Žarele so planine v rožni večerni zarji. Šumel je gorski potok in vetrec je

pošumeval med zelenimi listi košatih gozdnih dreves. Borut, pa je spel počasi preko proda. Nekako čudno mu je bilo pri srcu, in tisoč misli mu je rojilo po glavi.

»Kaj se je zgodilo z menoj? Kaj se je zgodilo?« se je povpraševal pri vsakem koraku. A nihče mu ni odgovoril. Prebredel je deročo vodo in je stopil med grmovje. Šepetalo je tam listje v tihem mraku, in tuintam se je sklonila veja na lahko. Borutu pa je bilo v srcu tako čudno, da se je stresel tupatam; a sam ni vedel, kaj naj pomeni vse to.

Noč je že prišla na zemljo, ko se je približal domačemu krovu. In šele sedaj se je spomnil, da je bil odšel od doma zato, da ustrelji v gozdu divjačino. A glej – pozabil je bil na to! In tako se mu je bilo dogodilo prvič v življenju da se je vračal prazen z lova.

Ob istem času pa je klečal svečenik Razor pred svojo votlino. Zahvaljeval je Boga, da mu je dovedel novo ovčico, ki jo pripelje zagotovo na pravo pot. Molil je za nesrečnega Radegosta. Prosil je Boga, naj mu podeli srčni mir in naj ga tolaži v bridkosti.

»Glej, Stvarnik brezkončni, poslal si mi danes mladca in po tem mladcu si mi pokazal pot, kamor naj grem. Pojdem, milostljivi Bog. Vstanem in pojdem preko gora med gorostanske Slovence. Nazaj pridobim Radegostu izgubljeno pravo in po nedolžnem mu vzeto čast. Pojdem, milostljivi Gospod, in se ne vrnem prej, dokler ne izvršim svoje obljube. Ti mi zapoveduješ tako in tvoje povelje je sveto.«

Tako je molil svečenik Razor pred svojo votlino. Zvezde so se ravno prižigale na nebu, a po vsem gozdu se je razprostirala noč. Mir je vladal širom okrog, in ta mir je le malo motil veter, ki je pošumeval nalahko in pritajeno skozi noč ...

5.

Radegost je postajal vedno bolj mračen in otožen. Vedno bolj ga je bolelo v srcu, da so ga pognali rojaki preko meje in mu odvzeli vso čast. Ni ga mučilo domotožje; ljub in drag mu je bil novi dom, ki ga je sezidal sam z žulji svojih rok. A da mora živeti v pregnanstvu kakor zločinec, zasmehovan in zaničevan od lastnih rojakov, to ga je bolelo, da ni mogel mirno spati sredi noči. Vedno bolj je hujšal in bledel. Kakor senca je hodil okrog, in samo naporno delo ga je še tolažilo. Zaman so bile vse prijazne besede, ki jih je govorila skrbna mati Božena. Videla je moževo bolelost in tudi ona je trpela z njim. Večkrat, ko je bila sama, se je sesedla v hiši na klop. Z rokami je zakrila blede lice, pa je zaplakala bridko. Svetle solze so ji močile lice in srce ji je stiskala grenka bolelost.

In glej, tudi mladi Borut je postal zamišljen. Nič več se ni smejal veselo in prešerno kakor v prejšnjih dneh. Posedal je okrog doma in si je podpiral glavo z roko. Nekam daleč so mu strmele oči, a v očeh mu je spalo

neko neznano koprnenje. Šel je k očetu, da bi mu pomagal pri delu. A oče ga je zavrnil, češ, tako delo ni zanj. Naj gre rajši pomagat materi. In šel je k materi. A mati je bila redkobesedna in se je obračala od njega, kakor bi se bala, da ji ne pogleda sin v oči.

»Kaj pomeni to?« se je izpraševal Borut. Z glavo je zmajeval, pa ni ni vedel odgovora. Šel je k šumečemu potoku. Na veliko skalo se je vsedel, pa je strmel v bistro vodo, ki je bežala mimo njega daleč, daleč tja doli v meglene ravnine.

In Borut je zopet premišljeval besede svečenika Razorja. Kaj, ko bi bilo res, da je samo en Bog, Bog, katerega oznanjuje sivi starček? Dober je ta Bog in usmiljen. Ne pusti, da bi kdo trpel krivico na svetu, če je ni zaslužil. Velika je njegova moč, večja nego boga Peruna ali Triglava. Sama usmiljenost ga je in ljubi človeka, to malo stvarco na svetu ... Kaj, ko bi bilo to res? In stari slovenski bogovi bi bili sam o prah; brez moči bi bili in brez veljave.

Borut se je prestrašil svojih lastnih misli. Ozrl se je v nebo, kjer je plaval samotni, sivkast oblak. Mladec se je zdrznil, ko ga je zagledal in je sklonil glavo. Prepričan je bil, da se vozi na oblaku bog Perun; prepričan je bil, da zažene zdajpazdaj razsrjeni bog nanj gorečo strelo, ker ga je žalil z grešnimi mislimi. A oblak je plaval jadrno naprej in se je skrnil kmalu za goro. – Da bi ubežal tem mislim, je odšel Borut naglo domov. A tudi tam ni našel

miru. Zato je vzel lok in puščice in je odšel v samoto na lov. A ni zasledoval divjačine. Sredi gozda se je vsedel pod košato smreko. Glavo si je podprl z rokami; gledal je doli v dolino, kjer se je svetil med belim prodom gorski potok, in je mislil. In čudno – vse misli so mu hitele k neznanemu Bogu. Borut je ugibal toinono in je premišljeval vse, kar mu je pravil Razor. Neka skrivna moč ga je vlekla k svečeniku, da bi ga poslušal zopet in zopet. O Bogu naj bi mu pravil, o neznanem Bogu, ki je usmiljen in ne pozna krivice.

A Borut je skočil hipoma pokonci. Obraz mu je pobledel in ustrašil se je samega sebe. »Izdajica sem,« je pomislil z grozo. »Bogove svojih očetov hočem izdati. Gorje mi! Perun me zadene s svojim ognjenim bliskom in me izroči kruti Morani. Gorje mi!«

Kakor da bi ga preganjali divji besi, tako je bežal v črni gozd. Blodil je tam okrog brez miru in pokoja. Pregarjale so ga lastne misli, da se ni mogel ustaviti niti za trenutek. »Ne izdam bogov – bogov svojih dedov ne izdam nikoli!« je ponavljal venomer. A kakor odgovor so mu zvenele po duši njegove lastne besede: »Kaj pa, če ni bogov, v katere verujejo Sloveni? Če jih ni ne na zemlji, ne na nebu?«

Borut se je vznemirjeval vedno bolj. Dovzetna je bila njegova mlada duša za vse, kar je bilo novega. In tudi svečenikove besede so napravile nanj velik vtis in so razburile njegovo dušo ... Glej, samo stari svečenik je kriv njegovega nemira in njegovih dvomov. Samo stari

svečenik ga lahko pomiri, in zato je najbolje, da se napoti k njemu. Tam najde gotovo mir svoji duši.

Toda pogledal je v nebo. Tedaj pa je spoznal, da ne more več k Razoru. Kajti že davno je bilo zašlo solnce. Samo planine so še žarele, in oblaki na nebu so bili obrobjeni s škrlatnim pasom. V dolino pa je že hitel sivi mrak. Zato se je Borut obrnil in je spel proti domu.

Komaj se je zasvital dan drugo jutro, pa je bil Borut že pokoncu. Urno se je napravil. Zavil si je v majhno culico kos pražene divjačine, oprtil si je lok in tul in se je napotil iz hiše. Že snoči je prosil starše, naj ga puste na snežnike. Pač so se ustavljali dolgo skrbni starši, ker so se bali nesreče. A naposled so se le omehčali, ko jim je sin obljubil, da se hoče čuvati.

In Borut je šel tisto jutro. Po nebu so plavali gosti oblaki, in le tuptam se je videlo košček modrega neba. A to ni motilo Boruta. Ko izide solnce, pa se razgube oblaki in nebo se bo smehljalo ves dan. Tako je mislil mladec, ko je spel naglo po belem produ. Vedno bolj se je svitalo; bil je že dan in solnce bi bilo moralo že priti na nebo. A oblaki so postajali vedno gostejši, in niti en žarek ni predril izza njih.

Borut je hotel stopiti tja k svečeniku Razorju. Toda premislil si je. Čemu naj moti sivega starčka že zarano? Morda še spi, in neljub bi mu bil zdaj njegov prihod. Nazaj grede se oglasi pri njem, in potem mu bo veliko raje pripovedoval o neznanem Bogu.

In Borut je spel naprej. Dasi je bilo jutro oblačno in nekako neprijazno, so vendar peli ptiči po zelenem gozdu. A tudi tega petja ni slišal kmalu več. Kajti prišel je iz zelenega gozda in se je bližal strmim pečinam, ki so strmele pred njim visoko med oblake. Smrtna tišina je vladala kroginkrog. In to tišino je motilo le neko pritajeno grmenje, kakor da bi se prožilo nekje v višini kamenje in bi se kotalilo navzdol.

A Boruta, ni bilo strah. Ko je došel do pečin, je zavriskal na glas. Od vseh strani je odmeval njegov glas in Borutu se je zazdelo, da sede nekje na skalah škratje, pa ga dražijo. Nasmejale se je veselo, ker se je domislil, da mogoče sreča danes samotnega pritlikavca, pa ga poprosi za prgišče suhega zlata. Preko širokega snežišča je prišel in potem je jel plezati kvišku.

Od skale do skale se je dvigal. Tu se je moral prijati za oster rob, tako da je visel za trenutek med nebom in zemljo. Tam je moral stopati oprezno po komaj ped široki polici in gledati naravnost v globoki prepad pod seboj. A srce mu je ostalo mirno in niti enkrat se mu ni zavrtelo v glavi. Vzlic mrzli sapi, ki je vela preko pečin, mu je postalo vroče vsled silnega napora. A dvigal se je više, vedno više in ni čutil utrujenosti. Do vrha je hotel priti; a vrh je bil še visoko, visoko tam gori, in zakrivali so ga oblaki.

Borut se je oprijel ozke skale in se je dvignil z velikim naporom kvišku. Po kolenih se je splazil nato na precej

široko peščeno planoto, ki je bila večinoma pokrita z mrzlim, visokim snegom. Vsedel se je tam na skalo, da se odpočije nekoliko. Pogledal je doli v dolino pod seboj, pa je videl, da je došel že precej visoko. V daljavi je videl domačo hišo in prav natanko je razločil dim, ki se je dvigal nad streho. A vse drugo je bilo mrtvo. Goščava se je razprostirala po vsej dolinici in samo beli prod in gorski potok sta se svetila iz temnega zelenja.

Borut se je oziral okrog sebe, pa je videl širom okrog samo skale, ki so kipele tiho in ponosno proti nebu. In le tupatam je zelenela prijetna tratica, in sredi te trate je videl razločno pisane gorske rože. Posebno tam na zahodu. Razločno je videl tam planjavico, ki je bila vsa rdeča od prelepih dehtečih cvetov gorskega ravšja.

Borut je bil vesel in radosten tako, da je vriskal neprenehoma. In čuj – od vseh strani so mu odgovarjali poredni škratelji in so ga oponašali. Naposled je zjzelo to Boruta. Vstal je, pa je zavpil tja gori v odmevajoče skale: »Kaj se delate norca, bratci-škratci? Glejte, prvič sem danes visoko na snežnih gorah, pa sem vesel, da vriskam na glas. A vi se mi smejete, vi škratci-poniglavci.«

»Poniglavec,« je odmevalo od vseh strani s strmih skal. Borutu pa se je zdelo to tako kratkočasno, da je pozabil na svojo jezo. Zasmejal se je na glas in se je hotel napotiti naprej.

»Ha-ha, hi-hi,« so ga oponašali braci - škratci na visokih skalah. Borut pa jih ni poslušal več. Šel je preko

mrzle planote, da spleže po skalah na vrh snežnika. Tedaj pa je obstal hipoma in je gledal začuden kvišku. Zdelo se mu je, da so oživele bele skale! Kajti nekaj si-vega je trepetalo tam gori in se je spuščalo vedno niže proti njemu. Borut je strmel in je ugibal, kaj naj pomeni to. Tisto sivkasto pa je zakrilo skalo in se je širilo vedno bolj. In že ni bilo več daleč od Boruta.

»To je megla,« se je domislil Borut hipoma in se je prestrašil. »Glej, prišla je, pa me zakrije. Kdo ve, če najdem potem pot iz nje? Obtičal bom v skalah, pa ne bom znal ne nazaj, ne naprej.«

Malodušen je stal nekaj trenutkov na snežišču in je ugibal, kaj naj stori toda megla se je bližala vedno bolj. Razločno je videl, kako se je vzpenjala po skalah in se delila na vse strani. Zakrivala je že vse vrhove belih snežnikov; tudi gozdni parobki tam na sosednih gorah so bili že zakriti v meglo. Oster, močan veter je zapihal in je podil meglo pred seboj.

Borut je spoznal, da mora bežati navzdol. »Gorje mi, če me obda megla!« je mislil sam pri sebi. »Izgubljen sem potem, in nihče me ne more rešiti.«

Bežal je preko snežišča. Pričel se je spuščati po skalah navzdol. Toda bilo je težavno to plezanje, težavnejše nego prej, ko se je plazil navzgor. Za vsako stopinjo je moral iskati varne zaplembe, ker bi sicer zdrknil v brezdanji prepad. Ščemele so ga že roke, ker se je moral oprijemati ostrih robov. Krvavela so mu že kolena in

po obrazu mu je tekel curkoma znoj. Toda ni se zmenil za to. Neutrudno se je spuščal navzdol in je bežal pred pretečo meglo.

Hvala, sinjim bogovom! Že je došel do široke police, ki se je vila ob skali tja doli na zadnje snežišče. Mladec se je oddahnil, pa je pogledal kvišku, če je megla že blizu njega. A glej – nič več se ni spuščala megla navzdol, ampak se je dvigala kvišku. Že je morala biti blizu vrha, ki se je moral zdajpazdaj zasvetiti izza sivega zagrnijala.

»Hej, zastonj sem se je bal,« se je posmejal Borut. »Pa sem bežal kot jelen pred ostrim strelom.«

Ugibal je, kam bi se zdaj obrnil. Nazaj ne more več, ker je že prepozno. A za dom je še prezgodaj. »Po tej stezi pojdem,« je pomislil; »me že pripelje nekam. In morda zasledim divje koze. In morda se mi posreči, da ustrelim katero.«

Vsedel se je, pa je použil svoje borno kosilce. Potem pa se je plazil previdno po ozki polici. A ni se bal, četudi je strmel pod njim prepad in bi trebalo le enega neprevidnega koraka, da bi strmoglavil v globočino. Mirno je stopal naprej in se je oprijemal gladke skale. Tako je došel do visokega roba. Oprezno ga je preplezal in je pogledal na steno, ki je temnela tam nasproti. In tedaj je skoro vzkliknil na glas vsled srčnega veselja.

Glej, pred njim, na ozki stezi sredi stene stoji kakih deset divjih koz. Niso daleč od njega, in njegova puščica jih lahko doseže. In Borutu vztrepeče srce vsled

razburjenja. Roka se mu trese, ko sname ostro puščico iz tula. Napne tetivo in pomeri. Puščica švistne v zraku in frči kakor jadrna ptica proti divjim kozam, ki stoje mirno sredi stene. Puščica prileti v trdo skalo in se odbije; potem pa pade ob steni navzdol in izgine v globočini. A ni zadela svojega cilja.

Kakih deset korakov so zbežale divje koze dalje, ko je priletela do njih puščica. Potem pa so stale mirno in so gledale mladega, drznega lovca, ki je preskočil visoki rob in se jim je bližal na ozki stezi. Komaj dvajset korakov je bil še oddaljen od njih, ko se je ustavil in je pomeril vnovič. Puščica je švignila in se je zapičila v život zadnje divje koze. Žival se je vzpela kvišku; potem pa je strmoglavila v globočino.

Takrat pa je zaslišal Borut presunljiv žvižg, kakor takrat, ko je videl prvič divje koze in so bežale preko snežišča. Obstal je in za trenutek se je stresel, misleč, da je zažvižgal človek nad njim. Ozrl se je kroginkrog, a ni videl nikogar. Samo divje koze so se umikale pred njim počasi in plašno. Naenkrat pa so obstale in so se obrnile proti njemu.

»Ha, v zagato sem jih zagnal!« je zaklical mladec veselo. »Ne morejo naprej, ne morejo! In zdaj bodo moje vse!«

In res – divje koze niso mogle več naprej. Pred njimi, nad njimi, pod njimi se je vzpenjala strma stena, katere ni mogla preplezati živa stvar. Borut je videl to, pa se mu je razveselilo srce.

»Heja, drage kozice, sedaj ste pa moje!« je zaklical in se je zasmel. Naglo je šel po ozki polici. Kakih deset korakov je bil še oddaljen od koz, ko se je polica tako zožila, da ni mogel več naprej. Oprl se je v steno in je napel tetivo. In čez trenutek se je zvalila druga koza v globoki prepad.

Toda tedaj se je zgodilo nekaj čudnega. Oglasil se je zopet tisti presunljivi žvižg. Divje koze so se spustile v dir in so se bližale drznemu mlademu lovcu kakor strela. Na čelu pa jim je dirjal velik, močan kozel s prekrasnimi rogovi. Zapodila se je tropa naravnost proti dečku, in zdelo se je, da navali nanj z vso silo in ga prekotali v prepad.

S široko odprtimi očmi jih je gledal Borut. Lok mu je zdrknil iz rok. »Bogovi sveti, pridite mi na pomoč!« je zaklical in se je hotel obrniti, da bi zbežal preteči nevarnosti, a bilo je prepozno. Hipoma se je navalil nanj divji kozel in v svojem divjem diru ga je pahnil z ozke police. Borut je omahnil. Za hip se je še zgrabil za rob police in je zaklical vnovič: »Smilujte se, bogovi!« – Toda tedaj so privršale mimo druge koze in so ga odrinile v stran.

»Bog, ti dobrotni Bog Razorjev!« je še zaklical Borut obupno; potem pa je strmoglavil v prepad. Sveta tišina je zavládala pod strmimi, mrzlimi skalami.

Le tam doli ob snežišču se je prožilo kamenje. V naglem diru so priletele tja divje koze. Ustavile so se in so se ozrle nazaj daleč tja v tisto stran, kjer so prevrgle

drznega lovca s strme skale. Potem pa so šle počasi in mirno proti trati, kjer je cvetelo tisoč rdečih cvetov dehtečega ravšja.

Megla, ki je prišla že skoro do snežnih vrhuncev gora, se je naenkrat obrnila zopet navzdol. Ni bila več bela, ampak črno zamazana. Naglo se je podila od skale do skale in je kmalu objela ves zagorski svet. Iz nje pa je pričel curljati gost mrzel dež ...

6.

Deževalo je dannadan. Gosti oblaki so se podili po nebu, in ob gorah so se plazile neprijazne, črne megle. Lilo je izpod neba v gostem nalivu. Le tuintam so se pre-trgali za trenutek oblaki in prikazal se je košček neba in prikazalo se je zlato solnce. Toda samo za trenutek. Pri-podili so se zopet črni oblaki in so zakrili modro nebo in zlato solnce. In spet je lilo dalje, brez konca in kraja.

Po vsi gorski dolinici se je čulo glasno bobnenje. Ču-dovito so narasli gorski hudourniki. Jarki, ki so zevali sredi sivih skal že toliko časa mrtvi in suhi, so naenkrat oživali. Napolnili so se z rjavkasto, penečo se vodo, ki je hrumela od skale do skale, valeč s sabo pesek in debelo kamenje. Potresala se je zemlja krog jarkov, kakor da bi bučal nekje v globočini grom.

Razlili so se hudourniki po dolini. Pridružili so se potoku, ki je šumel sredi proda. Kakor da bi ga bili na-hujskali bratci-hudourniki, se je izpremenil kar naen-krat gorski potok, ki je šumljal že toliko časa mirno in pohlevno, skakljajoč od kamena do kamena. Razpenil

se je gorski potok. Modra voda mu je postala kar naenkrat bela in je brizgala daleč okrog. Po vsemrodu se je razširil in se je zagnal besno v bregove, ki so bili gosto zaraščeni z grmovjem in visokimi smrekami. In trgal je tedaj črno zemljo in jo valil s sabo. Izpodkopaval je visoko drevje in ga podiral. Z glasnim ropotom so telebnile visoke smreke v razpenjeno, srdito vodo, ki jih je zgrabila hipoma od vseh strani in jih je valila s sabo.

Toda ne samo gorski potok, ampak tudi ona pohlevna vodica, ki se je zbirala tam gori v malem korenskem jezeru, se je prebudila, kakor da bi jo bil poklical na pomoč brat – gorski potok. Stopila je iz svoje ozke struge in se je razlila, glasno žuboreč, po dolinici. Pridružila se je gorskemu potoku in je pričela razsajati z njim. Vidno je ginila goščava in podiralo se je visoko drevje. In čez nekaj dni je bila vsa dolina pod vodo. Le tuintam je še stal samotni griček sredi besnečih valov in je kljuboval srditi vodi.

Divje zveri so se umaknile v gore. Sredi noči je bilo slišati glasno rjojenje visoko tam gori, kakor bi klicale živali v svojem strahu na pomoč. A nihče jih ni čul, razen dveh plašnih mož, ki sta se stiskala tam ob jezeru v črni votlini. Tudi jezerce je bilo naraslo čudovito visoko. Njegova gladina je že prišla do votline in voda se je že širila po skrivališču razbojnikov Bcdanca in Kosobrina. Od strahu sta zavpila, ko sta zaslišala pljuskanje valov. Videla sta, da jima ni več rešitve, in umaknila sta se na konec votline.

Kosobrin je bil še slab in bolan od rane, ki mu jo je bila zadala Borutova puščica. Neprenehoma je zdihoval in ječal. Toda ko je zagledal vodo, je zakričal prestrašeno; a potem je umolknil in je strmel s široko odprtimi očmi v temo, kjer so pljuskali valovi vedno glasneje. Bedanec pa je dirjal sempatja, kakor da bi iskal izhoda iz te zagate. Toda bilo je vse zaman. Pred njim se je širilo razburjeno jezero in ni ga bilo možno preplavati, ker je prežalo sredi vode sto in sto vrtincev. Nad njim pa trda skala, ki je ne more prevrtati nobena človeška moč.

Vse to je spoznal Bedanec, in spoznal je tudi, da ga čaka žalostna, mučna smrt v tej votlini. Zaječal je obupno in se je sesedel na mokra tla. Z rokami si je zakril oči, kot bi se branil pogledati smrti v obraz, in iz prs so se mu vili glasni vzdih. Morda je premišljeval svoje grešno življenje? Morda so mu vstajali pred očmi vsi brezbožni zločini, katerih je doprinesel v svojem življenju sto in sto? Kdo to ve?

Voda pa je pljuskala pred votlino vedno glasneje. Že sta jo čutila razbojnika pod svojimi nogami. Na vsem telesu sta se tresla in sta se stiskala k mrzlim skalam. Kroginkrog pa se je razprostirala črna noč, in neprestano je lilo z neprijaznega neba.

Kakor otoček sredi neizmernih voda, tako je stala Radegostova hiša pod goro. Zajedli so se bili valovi v skalo, na kateri je stala. Toda skale niso mogli premagati. Zato so se zaprašili v goščavo, ki je obdajala hišo

kroginkrog. Trgali so zemljo in podirali drevje; odnašali so vse s sabo in tako je bila hiša kmalu obdana, na vseh straneh od divje vode, ki je naraščala vedno bolj in se je vedno bolj bližala lesenemu domu.

Ob mali odprtini je stal Radegost. Shujšan mu je bil obraz in globoko upadel. Udrte oči so mu gledale nemo in brez ognja v deročo vodo tam zunaj. Mračilo se je ravno. Čulo se je samo bobnenje in vršanje vode, ki je drla jadrno mimo hiše. Stresala se je hiša in zdelo se je, da se pogrezne zdajpa zdaj v mrzle valove.

Mati Božena je čepela na tleh. Z rokami si je zakrivala obraz in se ni genila. Zdelo se je, da ni več življenja v nji. Le tupatam se je stresla krčevito, potem pa je ždela spet mirno.

Radegost je stopil k nji. Molče jo je gledal nekaj trenutkov. Potem pa je položil roko na njeno glavo. »Božena,« je izpregovoril tiho, »bolje bi bilo, da bi bila zapustila že davi hišo. Hotel sem tako; a ti si bila proti temu. Ali čuješ, kako buči tam zunaj? Ko sine dan, pa morda tudi te hiše ne bo več nad vodo.«

Božena se ni genila. Tiho kakor prej je zakrivala obraz z rokami. »Božena,« je nadaljeval Radegost, ko je žena še vedno molčala. »Ne boj se, Božena! Bogovi so mogočni, pa nama pomorejo. Poplaknejo vode in solnce se nasmeje. Pa bo prišlo spet lepo življenje ... Zaupaj v sinje bogove, Božena! Pa se nasmeje spet sreča.«

Tedaj pa je dvignila Božena svoj blede obraz. Oči so ji bile krvavo obrobljene, kakor človeku, ki je pretakal

dolge dneve in dolge noči srčne solze. Pogledala je možu v obraz, pa mu je odgovorila: »Naj se nasmeje spet solnce, naj poplaknejo vode, naj zasije sreča vsemu svetu! K meni, v ubogo moje srce ne bode nikoli več sreče. Kruti so bogovi slovenski, ki so mi ugrabili edino dete ... mojega Boruta. Oj, to je bil mladec, in srčno kri bi bila prelila zanj. A izvabili so ga kruti bogovi v strme gore, pa so ga prekotalili v prepad. A mati, ti uboga mati, ti pa pretakaš krvave solze in srce naj ti počí v gorki bolesti ...«

In Božena je zakrila spet obraz in je zaihtela. »Ne govori tako, Božena,« ji je govoril Radegost, dasi se je tudi njemu trgalo srce. »Saj ne veš, če je mrtev Borut. Morda so ga zajele kje vode, pa čaka zdaj, da odtečejo. Nikar se ne žalosti; saj veš, da žalost mori dušo in telo. Zaupaj sinjim bogovom in videla boš, da se povrne sreča.«

»Slabi so slovenski bogovi, Radegost,« je odvrnila Božena. »Slabi so in nimajo moči ... Oj, mogoče je res, kar je pravil oni tuji svečenik. Dejal je, da so naši bogovi samo sence. Mogoče je res ... Tako sem jih prosila, ko mi je krvavelo srce po izgubljenem sinu! A bogovi me niso čuli – materinega srca niso čuli, ki omeči sicer najtrši kamen. Morda res ni slovenskih bogov – morda so resnične besede, ki jih je pravil tuji svečenik ...«

Tako je govorila uboga mati. A Radegost je ni več čul. Kajti hipoma je završal zunaj vihar s tako silo, da so zastokala bruna na strehi. Potresla se je vsa hiša, in zdelo

se je, da se podere zdajpazdaj. Radegost je stopil spet k zatvorjeni odprtini, pa je strmel vun v črno noč, kakor bi gledal in čakal, kdaj se dvignejo valovi do hiše in jo poplavijo v divjem vrtincu s sabo.

Božena pa je čepela spet tiho na tleh. Niso ji bile mar srdite vode, ni je zanimal bučeči vihar. Samo na sina je mislila, ki leži zdaj nekje pod strmimi skalami z razbito glavo. Mrtev je njen edini sin – in kaj naj jo še veseli na tem svetu?

Samo malo jo je tolažila nada, ki je tlela v njenem srcu kakor drobna iskrica. Morda se pa vrne Borut, ko se poplaknejo vode in bode pot prosta? A ta nada je bila slaba in Božena ji ni mogla verjeti. Obupala je nad bogovi in se je domislila Boga, o katerem je pravil tuji svečenik v Gorotanu. Morda je mogočen tisti Bog in lahko privede sina nazaj? Domislila se je Božena tega, pa je obljubila v svojem srcu: »Bog tujega svečenika, ki te še ne pozna moje nesrečno srce! Usmili se mojega ubogega sina in ga privedi nazaj! In potem te bo častilo in slavilo noč in dan moje srce!«

Tako je obljubila Božena in je čakala. Koliko bridkega gorja je prestala tiste dni! Bežal je čas počasi in leno, in z neba je lilo vedno bolj. Zadnja noč je prišla in z njo vihar, ki je razpodil umazane oblake z neba. Nehalo je deževati in nebo se je zjasnilo. Ko je vstalo jutro, pa se je prismejalo izza belih, s svežim snegom pokritih gor jasno solnce. Upadale so vode; prikazovala so se tla, in vsa nevarnost je izginila.

A Boruta ni bilo od nikoder, dasi ga je čakalo obupno materino srce in je plakalo za njim. Pač je šel Radegost sam na bele gore in je iskal kroginkrog. A za Borutom ni našel niti najmanjše sledi ...

Tisoč biserov se je lesketalo na rosnem drevju in dehtičih cvetovih kraj gozda. Solnce je bilo ravno vzšlo in je obžarjalo bele, ponosne snežnike s svojimi zlatimi žarki. Posebno krasno je žarela gora, ki se je dvigala kakor neskončna piramida tam sredi svojih sestra. Zasnežena je bila do vrha, in le tupatam je črnel na nji ozek pas.

Iz gozda sta stopila tisto jutro častitljiv starček in mlad, bled mladec. Bližala sta se potoku, ki je šumel sredi belega proda. Utolažil se je bil že potok in je šumel kakor prej svojo veselo, poskočno gorsko pesem. Do vode sta dospela starček in mladec in sta se ustavila tam. Slaboten je bil mladec in se je opiral vso pot na starčkovo roko. Telo mu je bilo mršavo in lice globoko upadlo kakor pri človeku, ki je stopil prvič po hudi bolezni pod milo nebo. A mladcu so se svetile modre oči v veliki radosti in sreči, in črez ves obraz mu je bilo razlilo nekaj blaženega, svetega.

Ko sta se ustavila kraj potoka, je prijel starček mladca za roko. Resno mu je pogledal v oči, pa je izpregovoril svečano: »Ali veruješ v vse, o čemer sem ti pravil vse dni? Ali veruješ tako trdno, da bi preлил svojo srčno kri, ne da bi se izneveril samo za trenutek svojemu Bogu?«

»Vse verujem, oče Razor,« je odgovoril mladec krepko, in oči so se mu še bolj zasvetile. Pokleknil je na beli

pesek. Roke je prekrižal na prsih in je sklonil glavo. Starček pa je razprostrl nad njegovo glavo svoje roke. Dolgo je gledal v nebo, in ustnice so se mu premikale kakor v gorki molitvi. Potem se je sklonil in je zajel s prgiščem vode iz potoka.

»Ker ti je srce tako verno in udano svojemu večnemu Gospodu, zato, o Borut, te krstim v imenu Boga Očeta in Boga Sina in Boga Svetega Duha.«

Tako je izpregovoril starček in je izlil nad mladčevo glavo vodo. Prekrižal ga je z znamenjem križa. Potem pa je pokleknil k njemu. Na glas sta molila svete molitve, in njuna lica so svetila v neki tajni, neizrečeni blaženosti.

Tam daleč pred njima pa so se svetili snežniki. Ravno na nju so gledali in so bili polni solčnih žarkov. V goščavi so prepevali ptiči veselo in zgovorno, da se je čulo daleč naokrog. Morda so peli pesem-radostnico o Borutu, sinu starešine Radegosta. Prejel je danes krst. Zapustil je malike in se zatekel k pravemu Bogu, ki je ustvaril vso zemljo in vse sinje nebo. – Tako so morda prepevale vesele ptice; drevje pa jim je kimalo s svojimi vrhovi kakor dedek, ko mu obišče zlato srce nepričakovano veselje.

Dolgo sta klečala tam ob potoku svečenik Razor in Borut. Srčno in pobožno sta molila in sta se zahvaljevala dobrotnemu Bogu. Potem pa sta vstala in se napotila po produ navzdol. Kakor da bi bil prerojen, tako se je čutil zdaj Borut. Niso ga več obhajale slabosti; čutil se

je močnega in čilega, da bi hodil še ves dan po širokem svetu. Smehljaj srčne sreče mu je igral na bledih ustnicah.

»Glej, Borut, zdaj so se izpolnile tvoje srčne želje,« je govoril starček medpotoma. »Danes si postal kristjan, ud večnega kraljestva. Postal si otrok svete Cerkve, ki jo je postavil naš Odrešenik tu na zemlji. Poznam te, Borut, tvojo naravo poznam in vem zato, da ostaneš zvest obljudi, ki si jo dal danes pri svetem krstu. Naj pride nad tebe, kar hoče, naj ti grozi mučna smrt, – ostani zvest svojemu Gospodu, ki le bogato poplača v onem življenju.«

»Smrt raje pretrpim nego bi izdal svojega Gospoda samo v mislih!« je vzkliknil mladec navdušeno in je prijel starčka za roko.

»Verjamem ti in se zanesem nate,« je odvrnil svečenik. »Toda prosim te, nikar ne povej doma, da si bil pri meni in da sem te krstil. Drži se mojih navodil tako dolgo, da se povrnem. In potem lahko govoriš, in tudi jaz lahko stopim pred tvojega očeta. Do tistih časov pa čakaj mirno in pohlevno in moli h Gospodu.«

Dospela sta v dolino, kjer ni bilo več toliko goščave kakor prej. Voda je pobrala drevje in je pustila za seboj motne iglene in prsti, da bi človek kar igraje napravil zdaj njive in jih obsejal. – Razor in Borut sta obstala kraj gozda. Že se je videla Radegostova hiša kraj gore; zato pa sta pričela jemati slovo. Še enkrat je opomnil svečenik

Boruta, naj ostane trden in pobožen v svoji veri. Potem pa ga je poljubil na čelo. Ginjen je prijel mladec svečenika za roko; Razor ga je blagoslovil, potem pa je stopil v gozd. Kmalu ga je zagrnilo gosto grmovje; Borut se je obrnil in hitel proti domu.

Bog ve, kaj si mislita oče in mati, ko ga ni tako dolgo domov? Morda ga objokujeta, ker mislita, da se je ponesrečil tam v gorah? Žalostna sta gotovo in pobita, ker se ne vrne. Toda Borut ni mogel drugače. Pri svečeniku Razorju je ležal bolan in slaboten in se ni mogel ganiti. Oj, da ni bilo dobrega svečenika, pa bi ležal zdaj mrtev in razbit tam v črnem prepadu. A rešil ga je starček in je zastavil zanj svoje življenje.

Ko so ga prekotalile koze z ozke police, je zdrknil Borut po skali navzdol. Pač je še zaklical na glas, potem pa ni čutil več. Dozdeva se mu zdaj, da je naenkrat obvisel nekje na pečini. Krčevito so mu zgrabile roke nekaj trdega; zdi se mu, da je bilo samotno, pritlikavo rušje sredi skale. A dolgo se ni mogel vzdržati; kajti moči so mu pešale. Črno mu je postajalo pred očmi, in že je hotel izpustiti rušje. A kakor v sanjah je zaslišal takrat glas, ki je prihajal od nekje blizu: »Drži se, Borut! Takoj sem pri tebi. Drži se, drži!«

In zopet se je oklenil rušja. Čutil je, kako mu je teklo nekaj po obrazu, in vedel je, da je to kri. Po rokah, po nogah ga je ščemelo, kakor da bi ga grizlo sto mravljincev. Po glavi mu je šumelo; temno mu je bilo pred očmi

in v tej temi je razločno videl trepetati drobne iskrice. Obhajala ga je taka slabost, da ni mogel več geniti z roko. In tedaj je izgubil hipoma zavest.

Ko se je prebudil, je zagledal kraj sebe svečenika Razorja. Smehljaje ga je gledal starček in je izpregovoril tiho in prijazno, ko se je hotel dvigniti: »Tiho, Borut! Ne vznemirjaj se!« – Začudeno ga je gledal mladeč; krog sebe je gledal, pa je spoznal, da je v votlini svečenika Razorja. Dolgo se je čudil temu; nazadnje pa se je domislil, kaj se je zgodilo z njim na gorah. Mraz ga je stresel, in hipoma mu je šinila v glavo misel, da je morebiti že umrl in se je zdaj prebudil že na onem svetu.

»Oj, dobri svečenik,« je izpregovoril tedaj s tihim, tresočim glasom, »povej mi ali sem res umrl?«

Duhovnik mu je položil roko na vroče čelo. »Nisi umrl, Borut,« je odgovoril. »Ampak komaj sem te še rešil smrti. Glej, včeraj sem bil odšel v soško dolino preko gora po živež. Dobri ljudje žive tam in pasejo živino po gorskih obronkih. Danes v jutru pa sem se vračal nazaj. Že oddaleč sem videl, kako predrzno se plaziš po pečinah, in takoj sem mislil, da se lahko ponesrečiš. Šel sem, pa sem plezal za teboj. Videl sem, kako te je preganjala megla, in razveselilo se mi je srce. Hvala Bogu, da je poslal meglo, ki te je odvrnila od pogubne poti. Obstal sem pod visoko skalo, pa sem te čakal. Toda tebe so premotile divje koze. šel si v novo nevarnost. Videl sem, kako si zagnal živali v zagato in prestrašil sem se. Kajti dobro

sem vedel, kaj te čaka. Zažvižgal sem tedaj v prste. Pač si slišal ta žvižg; kajti dobro sem videl, kako si se oziral okrog. Prepozno je prišlo moje svarilo. Takrat si se že prekotalil z ozke police. Kri mi je zastala, ko sem videl vse to. Kot blisk si šinil ob skali navzdol; toda kar naenkrat si obtičal na samotnem grmičku, ki je rasel sredi pečine. Drži se, drži! sem zavpil. Potem pa sem hitel od strani po ozki stezi, da te primem še ob pravem času. Posrečilo se mi je, in sam dobrotni Bog mi je pomagal. Kajti v tistem trenutku, ko sem te prijel, si izgubil zavest. Da te ni držala moja roka, pa bi se bil prevrnil v globoko, brezdanje brezdno. V naročju sem te nesel potem po ozkih, strmih policah. Sam angel varuh je moral stopati kraj naju in naju varovati. Sicer bi bil gotovo zdrknil, in danes bi bila mrtva oba.

Prinesel sem te v svoje domovanje in sem ti obvezal rane, katerih si poln. No, nikar se ne boj! V nekaj dnevih okrevaš, in mlada moč se ti povrne. Samo v Boga upaj, ki te je rešil na tako čudovit način.«

Borut je poslušal svečenika. Hudo mu je bilo, ko je pomislil, koliko se je moral truditi ubogi starček, da ga je rešil žalostne smrti. Oj, kako naj mu poplača? Kako mu naj povrne vse, kar je storil svečenik zanj? Ničesar nima; samo srce ima, ki bo večno hvaležno blagemu starčku, ki je tvegall zanj svoje življenje. – In Borut je hotel dvigniti izpod odeje desnico, da bi jo podal svečeniku. Toda zaskalelo ga je po vsem životu tako, da je stisnil ustnice.

»Mirno leži, Borut,« ga je opomnil vnovič svečenik. »Ves si v povojih – zato se ne vznemirjaj, ako hočeš še ozdraveti.«

Mladec je gledal starčka, in srce mu je bilo polno hvaležnosti. »Oj, dobri svečenik, kako se naj ti zahvalim?« je vprašal s tresočim glasom. »Ničesar nimam, ničesar nimam ...«

A Razor mu je položil roko na čelu. »Čemu take besede, Borut? Nisem te rešil jaz, ampak Bog, ki čuva nad nami. Njemu se zahvali, Borut.«

»Ne morem se zahvaliti vašemu Bogu,« je odgovarjal mladec. »Ne morem in ne znam. Ne poznam vašega Boga, in vaš Bog gotovo tudi mene ne pozna. – Bogove sem klical nad prepadom na pomoč. A bogovi me niso čuli. In poklical sem tudi vašega Boga, v svojem strahu sem ga poklical. A drugače nisem še nikoli molil k njemu. Samo k sinjim slovenskim bogovom sem molil z molitvami, ki me jih je naučila mati.«

»Edino pravi Bog te pozna.« je rekel svečenik in je tolažil dečka. »Vse ljudi pozna in jih vabi k sebi. Glej, in tudi tebe pozna in te kliče. Ti si ga poklical v smrtni nevarnosti. In glej ali te ni slišal in te rešil? Spoznal ga boš, Borut, spoznal vso njegovo neskončnost in dobrotljivost. Jaz ti hočem praviti o njem vse dni, ko boš ležal bolan in ne boš mogel pod milo nebo.«

Borut je molčal. Samo oči so se mu zasvetile in nasmehljaj se je za hip. Zdaj se je domislil onih besed, ki

jih je izgovoril, ko je bil prvič z Razorjem skupaj; kaj ni rekel takrat, da naj pokaže neznani Bog, če je močnejši nego slovenski bogovi? Resnično je rekel tako. In včeraj je klical slovenske bogove, naj ga rešijo. A bogovi ga niso čuli. Kaj ga ni rešil neznani Bog, ko ga je poklical na pomoč? Oj, resnično, resnično ... In Borut se je zdrznil ob tej misli. Gledal je v svečenika strahoma in je molčal. Domislil se je tudi očeta in matere, ki ga čakata zdaj v strahu in skrbeh; čakata ga, a njega ni od nikoder.

»Toda moj oče in moja mati?« je vprašal naposled naglo. »Pač mislita zdaj, da sem se ponesrečil, ker me ni toliko časa domov.«

»Ne vznemirjaj se raditega,« je tolažil duhovnik. »Ko se zdani, pa stopim sam tja doli in jima povem vse. No-coj pa kar zaspi mirno, in Bog čuvaj nad teboj!«

Toda svečenik ni odšel k Borutovim staršem. Ko je pogledal drugo jutro tja doli na gorski potok, je videl, kako je bil narastel čez noč. Spoznal je, da so mu zaprta vsa pota in da je zajet sredi voda. Toda to ga ni vznemirjalo. Saj je vedel, da je njegov brlog varen pred vodami. Stopil je tedaj k Borutu, pa mu je razložil vse.

»Očividno je to volja božja,« je sklenil. »In v božjo voljo se morava udati.«

In Borut se je udal. Zunaj je lil dež, v votlini pa je zakuril pri vhodu svečenik svetel ogenj. Lepo je odhajal dim na prosto, v votlini pa se je širila prijetna toplota. Kraj preprostega ležišča je sedel svečenik. Bral je iz

debele knjige božje besede. Sveto sporočilo je bral, in Borut ga je poslušal pazljivo in mirno. Hipoma se je odprl pred njim nov svet, ki je bil tako krasen, tako vabljev, da je drhtelo mladcu srce v prsiah. Slišal je o Odrešeniku, o njegovih naukih in čudežih. Natanko je videl pred očmi veliko trpljenje, ki ga je moral prestati na zemlji Odrešenik zaradi grešnih ljudi. Srce se mu je krčilo, in pesti so se mu stiskale, ko je bral svečenik o bridkih mukah Sina božjega.

»Oj, da so bili ljudje hudobni kot Bedanec in Kosobrin!« je dejal, ko je prenehal svečenik za trenutek. »Kaj jim je storil Krist žalega? Same dobrote jim je delil, pa so ga umorili, čudno, čudno ...«

»Resnično – niso hoteli spoznati Sinu božjega, ker jim je bilo srce hudobno in udano posvetnemu veselju,« je odgovoril Razor. »A tudi sedaj ga nočejo spoznati, dasi ga oznanja sto in sto svečenikov po svetu. Toda pride čas, ko se odpro ljudem oči. In tedaj bo en hlev in en pastir, kakor je že prerokoval Odrešenik.«

In svečenik je pričel brati dalje. Tiho in mirno je ležal Borut na ležišču. Nikake bolečine ni čutil več. Gledal je na starčka in je poslušal. Edina zabava mu je bil Razor in njegovo pripovedovanje o novi veri. Dolgi so bili dnevi, ko je ležal nepremično na ležišču. A vendar so se mu zdeli naposled kratki. Duša se je nasrkala novih naukov, in Borut se niti čudil ni temu. Saj mu je bil starček edina tolažba v teh dolgih dnevih, in popolnoma naravno se

mu je zdelo, da se je navzel njegovih misli. Borut je bil še mlad in dovzeten za vsako višjo misel. In tako se je zgodilo, da so ga omamile starčkove besede popolnoma.

Že prvi dan, ko je slišal sivega svečenika, ga je gnala neka skrivna moč do njega, Že takrat se mu je pričel dvigati v duši skriven dvom o moči slovenskih bogov. Zdaj pa je že skoro napol veroval, da teh bogov sploh ni bilo nikdar. Ustvarila jih je samo človeška domišljija, in častili so jih samo iz strahu pred naravnimi močmi. Pač mu je vstal v duši strah, da se je zdrznil. »Bogovi me pogube, ker jih hočem izdati,« je pomislil in je pogledal strahoma na sivega svečenika. A Razor se je samo nasmehljaj. »Bogov ni, Borut,« je odvrnil. »Ne boj se jih, ker jih ni.«

Pomirile so mladca te besede. A vendar niso pregnale vsega strahu iz njegove duše. V tihih nočeh je bedel na svojem ležišču in je poslušal, kako je šumelo tam zunaj votline nekaj skrivnostnega. Ti glasovi so bili podobni daljni, daljni pesmi – pesmi žalosti in bolesti. Tiho so prihajali v črno votlino in so šepetali in plakali skrivnostno okoli njega. Borut se je dvignil prestrašen in je strmел s široko odprtimi očmi v črno temo. »To so Vile – nemara so moje Sojenice,« ga je izpreletelo. »Plakajo za menoj, ker hočem zapustiti vero v slovenske bogove.« – In Borut si je zakril z rokama obraz. V duši ga je zapeklo nekaj bridkega, da je zastokal na glas.

Svečenik Razor se je prebudil tedaj. Stopil je k njegovemu ležišču, pa je pokleknil na tla: »Kaj je, Borut?« je vprašal skrbno. »Ali te bole rane? Ali si žejen?«

Borut se je oddahnil, ko je slišal njegov glas. »Čudne glasove čujem,« je odvrnil. »Ali so Rojenice? Ali so Sojenice? Zdi se mi, da plaka Morana tam zunaj in poje svoje žalostne pesmi. Ali meni? Ali komu drugemu?«

»To je samo šumenje dežja,« je odvrnil svečenik. »Zle moči so, ki te hočejo zavesti s pravega pota. Ne poslušaj jih, Borut, ampak zaupaj v Krista, ki čuva nad teboj.«

Borut se je pomiril in je zaspal. Svečenik pa je klečal še dolgo kraj njegovega ležišča in je molil. Videl je pač, da se nagiba mladec k njegovim naukom in jih posluša z vso dušo. Toda bal se je, da se prestraši Borut trnjeve poti, ki bi jo moral hoditi kot spoznavalec Kristov. In zato je poučeval neumorno dan za dnem mladca in ga je bodril. Borut je čutil, da se je izpremenil popolnoma. Videl je, da so mu prevzeli Razorjevi nauki vso dušo, in videl je tudi, da ne more več nazaj. Že je zapustil v mislih stare slovenske bogove in je priznaval edino le onega velikega Boga, ki ga je učil svečenik Razor.

In nekega dne, ko se mi je že skoro popolnoma vrnilo zdravje, je izjavil staremu svečeniku, da ne veruje več v bogove, ampak hoče služiti samo Kristu in njegovim svetim naukom.

Svečeniku Razorju se je svetil obraz, ko je slišal te besede. Položil je roke na njegovo glavo in ga je pritisnil

potem na svoje prsi. Dan veselja je bil zanj tisti dan. To veselje je grenila samo misel, ki se mu je porodila že prej v skrbeči duši.

Le to ga je žalostilo, kaj porečejo Borutovi starši, ko izvedo o sinovem izpreobrnjenju. Pač je poznal nekoliko Radegosta – moža, ki se je držal trmoglavo običajev in prava slovenskega. Težko bo pač živel zdaj Borut pri svojih starših. Ali bo vztrajal? Ali ostane zvest njegovim naukom?

Toda Razor je zaupal v Boga. Molil je dolge noči kraj ležišča, kjer je spal mladec mirno in pokojno. Ni molil zase, ampak za Boruta. Da bi ostal zvest svoji obljubi in bi raje trpel najhujše gorje, kakor pa da bi izdal samo za trenutek svojo vero. Molil je sivi svečenik in molitev mu je prinesla tolažbe v dušo.

Dnevi so potekali, in Borutu so se celile rane, ki jih je zadobil pri padcu s strme skale. Vračale so se mlade moči, in mladec je že lahko vstal. Hrepenel je po očetu in materi in bridko mu je bilo, če se je domislil, da žalujejo zdaj starši s tugo v srcu. Mislijo pač, da je že davno mrtev, in veselja ni več k njim.

Kakor hitro so odtekle vode, sta se napotila z duhovnikom iz samotne votline. Razor je prislonil k nizkemu vhodu kamenito ploščo, da bi tako ohranil svoje pribežališče za drugokrat, ko se vrne izmučen s svojega pota in se pripravi tu v molitvi za novo potovanje. Prišla sta do potoka; tam je krstil duhovnik mladca in potem sta se razšla ...

Srce je utripalo Borutu od radosti, ko se je bližal očetovi hiši. Hej, kako se ga bo razveselil oče! Hej, kako se bo materi razlila radost po obrazu, ko stopi tako nepričakovano pred njo! To bo veselje, to bo srečno in radostno svidenje!

Mladec je stopil iz goščave in je bil že tik hiše. Zalajal je pes-ovčar na glas in se je zaletaval sempatja na močni vrvi. Pred hišo pa je sedela na debelem štoru mati. Z roko si je podpirala glavo, pa je strmela nekam daleč, kjer so se dvigale jasne planine in so se svetile srebrno v solčnih žarkih. Morda je mislila na sina, ki leži mrtev pod tistimi planinami.

Pes se je zaletaval vedno huje na vrvi. Radostno je lajal, kakor da bi videl nekaj ljubega, ki se mu bliža. Lajanje je prebudilo mater Boženo iz tužnih misli. Ozrla se je tja k goščavi – in tedaj je vzkliknila, na glas. Hotela je vstati; a vse moči so jo zapustile.

Toda takrat jo je objel Borut okrog vrata. Stisnil se je k materi, in oči so se mu porosile od radosti. Ni mogel izpregovoriti besede. Samo v obraz je gledal materi, v ta dragi, blede obraz, ki ga ni že videl toliko dni.

»Sinko ... Borut, ali si resnično ti?« je ponavljala mati, kateri se je zdelo, da samo sanja. Ali je mogoče, da se je vrnil njen sinko, njen ljubi mladec, ki ga je že objokovala kot mrtvega? Ali je mogoče? Toda istina je – njen sinko, njen ljubi mladec stoji pred njo in se je oklepa okrog vratu.

»Ti si resnično pri meni!« je ponavljala potem, in se je tresla od sreče in radosti. »Ti moj sinko! Ti moj mladeč! Ni te ugrabila kruta Morana ... Oj, moj sinko!«

Borut se je smehljajal neprenehoma, in še vedno ni mogel izpregovoriti besedice. Samo stiskal je materi roko in je gledal v njen obraz.

Takrat pa je prišel od nekod Radegost. Kakor okamenel je gledal na ženo in sina. Z roko je šinil preko čela, kakor bi hotel pregnati to sliko, ki mu je stopila kar nanekrat pred oči. Kajti Radegost je mislil, da sanja.

Tedaj ga je pa že zagledal Borut. Stopil je korak naprej, da bi pohitel k očetu. Toda hipoma ga je stresel mraz po vsem životu. Pred očmi se mu je naredila tema, in noge so se mu pošibile. Dolgo ležanje v samotni votlini in komaj prestana bolezen in izguba krvi so ga oslabile tako, da ni mogel več stati na nogah. Silna radost, da vidi spet drage starše, ga je omamila. Mrzel pot mu je stopil na čelo. in v glavi se mu je zavrtelo.

»Oče!« je zaklical in je zakrilil z rokami.

Potem pa se zgrudil nezavesten na tla – ravno k očetovim nogam ...

7.

Naglo je spel svečenik Razor skozi gozd. Kajti mudilo se mu je. Še pred večerom je hotel dospeti v zeleni Gorotan. Trdno je bil prepričan, da ga kliče tja Gospod. Čakajo tam uboga srca na odrešenje in zdihujejo v temi vraž in zmot. Dospeti mora tja – saj je obljubil tako Borutu pri slovesu. Poleg tega ga je pa gnala tja tudi misel, da mora pridobiti starešini Radegostu nazaj po nedolžnem mu odvzeto pravo in čast. Razložil bo Slovenom vse. Ničesar ni kriv Radegost; ni branil njega – tujega svečenika – radi tega, ker se je izneveril domačim zakonom. Ne, samo pravo gostoljubje je branil. Vzprejel je tujega popotnika pod svojo streho in mu je ponudil kruha in soli. Ni poznal popotnika, a vendar ga je moral braniti kot svojega gosta pred nasiljem razvnetih Slovenov. Tako govori pravo, ki so ga postavili sivi dedje: Svet naj ti bo gost pod tvojo streho. Brez časti in prava bodi, ako pustiš, da se skrivi gostu pod tvojo streho le las na glavi! – Tako govori pravo starih Slovenov. Radegost se je držal tega svetega prava. Gorotani pa so ga pognali

preko meje in so ga zasramovali kot zločinca – njega, branitelja prava in zakona sivih dedov.

Tako je mislil govoriti svečenik Razor. Sloveni ga bodo poslušali, in kes jim bo navdal srca. Pojdejo, pa pokličejo izgnanega starešino nazaj. Nazaj mu bodo dali pravo in vse časti in ga bodo ljubili in spoštovali kakor takrat, ko jih je vodil na slavne pohode proti lakomnim Nemcem in pasjeglavim Obrom. In ljubili bodo Sloveni tudi njega – svečenika Razorja – in ga bodo poslušali, ko jim bo razlagal božje pravo. Odprla se bodo neverna srca; milost božja bo stopila v nje in sklonila se bodo pred Kristom, pravičnim Bogom.

Take misli so navdajale svečenika, ko je hitel skozi gosto zaraščeni gozd. Šel je že mimo korenskega jezera, ki je mirovalo tam pod gorami in se je svetlikalo v solnčnih žarkih. A svečenik ni videl divje gorske krasote. Mislil je vesele misli in slikal si je že naprej svoje delovanje v zelenem Gorotanu. Pač ga je obšla enkrat grenka misel: Kaj pa, če te poženejo z zasramovalnimi besedami kakor spomladi? Kaj pa, če bo zaman ves tvoj trud in zaman tvoje lepe nade, ki jih gojiš v svoji duši ?

A samo enkrat mu je vstala ta misel. Pogledal je tedaj v nebo, pa je izpregovoril ponižno: »Kakor si sklenil, o Gospod, v svoji modri previdnosti, tako se pa zgodi! Meni v svoji slabi človeški pameti se je zdelo, da me kličeš čez gore k Slovenom, da jih učim spoznavati Tvoje sveto ime. Toda, če je Tvoja volja drugačna, pa se zgodi po Tvoji modri previdnosti.«

Tako je izpregovoril Razor. Potem pa je stopal čilo in radostno navkreber. Skozi temni les si je delal sam pot; kajti širom okrog ni bilo stezice. Težavna je bila pot navkreber. Vendar je spel naglo naprej, kakor bi ga gnala skrivna moč. Prerinil se je naposled iz goščave in je stopil na širno planoto, ki je bila zaraščena s suhim grmičjem in visoko travo. Že je došel do prvega grma; tedaj pa je obstal presenečen.

Izza grmovja sta se dvignili dve divji možki postavi. Četvero bodečih oči se je uprlo grozeče vanj in dve bodali sta se zasvetili v solncu. A svečenik se ni ustrašil. Mirno je dvignil roko, pa je izpregovoril smehljaje:

»Mir z vama, božja človeka! Jaz sem človek, ki ne vihti v svoji roki svetlega orožja. Mir je v mojem srcu, na mojih ustnicah in v moji roki.«

Začudeno sta ga gledala divja moža. Roke so se jima povesile in so skrile za pasom svetlo orožje.

»Kdo si?« je vprašal starejši in močnejši izmed divjih mož. A še predno je svečenik odgovoril, je stopil drugi tujec korak nazaj. Strah se mu je bral na obrazu, in široko odprte oči so mu gledale plaho na Razorja.

»Beživa, Bedanec!« je zaklical. »Glej, mrtvi vstajajo iz groba. Ali ga ne poznaš? To je starešina Razor.«

Tovariš je pogledal natanko svečeniku v obraz. Tudi on se je prestrašil. »Resnico govoriš, Kosobrin,« je odvrnil trepetaje. »To je starešina Razor.«

Čul je svečenik te besede. Pogledal je na razbojnika, pa ju je spoznal. Za hip so se mu zasvetile oči v srdu in

zaničevanju. Toda pomiril se je takoj. Dvignil je roko in je izpregovoril mirno:

»Poznam te, Kosobrin, ti izdajica rodnih bratov. Na svoji vesti imaš rod Slovenov, ki so izkrvaveli pod tujim mečem, ker si jih izdal ti. Ne bom te preklel, Kosobrin, in tudi tebe ne, verni mu drug Bedanec. Vaju je Bog že zadosti kaznoval. Izgnali so vaju ljudje iz svoje srede in so vaju zasramovali. Po goščavi se morata potikati in se tresti pred vsakim šumom. Z divjimi zvermi se morata bratiti, vidva, ki sta slabša nego divja zverina. Zadosti vaju je Bog kaznoval, in ni treba mojega prekletstva. Poberita se izpred mojih oči!«

Razbojnika sta povabila glave. Duhovnikov nastop ju je tako omamil, da sta izgubila ves pogum. Zdelo se jima je, da stoji pred njima duh umrlega starešine Razorja in ju kliče na odgovor, ker sta izdala njegov rod mečem prevzetnih Rimljanov. Po vsem životu sta se tresla in nista upala dvigniti oči. Počasi sta se umikala proti goščavi. Ko sta pa prišla do prvih grmov, sta se obrnila naglo in se spustila v dir po gori navzdol. Obstala sta šele v dolini in sta gledala plašno okrog sebe, če se jima ne prikaže spet prikazen.

Ni ju bila končala voda tisto noč. Pač ju je bila pritisnila tesno k skalam. Toda takrat je nehalo deževati, in voda je pričela upadati. Drugi dan pa sta že lahko zapustila votlino. Umaknila sta se više v goro, in tam je onemagal ranjeni Kosobrin. Ležal je tam dolgo v samotnem

brlogu, in rana se mu je celila počasi. Bedanec je godrnjal, toda ni zapustil tovariša, ker je spoznal, da ne more opraviti sam ničesar na širnem svetu. Stregel je tedaj Kosobrinu, dokler ni okreval toliko, da je mogel preko gore. Ropat sta hotela v Gorotan; toda tedaj sta zagledala prikazen starešine Razorja, o katerem sta mislila, da ga že davno krije črni grob. Dasi sta bila kruta, nečloveška razbojnika, sta bila vendar lahkoverna. Z grozo v srcu sta zagledala naenkrat svojega davnega starešino. Strah jima je krčil srce, da sta bežala pred njim nazaj v dolino. Tam pa sta gledala drug drugega; a noben si ni upal izpregovoriti besedice.

Med tem pa je hodil svečenik čvrsto navkreber. Sonce je stalo že sredi neba, ko je prišel do vrha korenskega prelaza.

Borut je bil spet doma. Slab je bil še in je pripovedoval staršem, kaj se mu je dogodilo tam na snežniku. Kakor mu je naročil svečenik Razor, tako je pa pripovedoval. O nekem tujem možu je pravil, ki ga je rešil iz krempljev krute smrti. A niti z besedico ni izdal svečenika Razorja.

Ko ga je vprašal oče, če ve, kdo je tisti mož in če živi še tam v votlini, je odgovoril mirno, kakor mu je zabičal svečenik: »Starešina Razor je bil. Rešil se je sužnosti, pa je odšel v Gorotan nabirat novih vojščakov za večno kraljestvo. Dejal je, da se oglasi pri nas jeseni na povratku v domovino.«

Zadovoljen je bil oče s tem odgovorom. »Zahvaliti se mu moram. Dolžan sem mu večno hvaležnost,« je

dejal, ko je Borut končal. »Samo, če se oglasi pri nas – izgnancih, brezčastnejših,« je dodal potem, in obraz se mu je zmračil.

»Pride, zagotovo pride,« je trdil Borut. »Vse sem mu povedal. Pa je dejal, da se potegne za nas v zelenem Gorotanu.«

Bridko se je nasmehnil Radegost. »Potegne za nas, o, gotovo. Tudi Sloveni mu povedo vse, in potem bo prišel k nam, pa bo pljunil pred nami.«

In Radegost je odšel naglo vun. Vzel je rovnico, pa je pričel prekopavati rahlo zemljo, ki jo je bila nanesla voda. Z lahkoto je napravil več njiv in ni se mu bilo treba toliko truditi. Samo semena je bilo še treba; ko pa pride mlada vesna, požene bogato klasje in se zaziblje v toplem vetru. Toda Radegost je vedel, da uniči lahko voda vse, ako naraste kakor zadnjikrat. Zato je pričel sekati debele smreke. S trudom jih je valil k gorskemu potoku in je zadelal njegovo strugo. Obrnil je vodo v nasprotno stran, in deroči potok si je kmalu izkopal tam novo strugo.

Minevali so dnevi, in Borut je že popolnoma okreval. Vrnile so se mu mlade moči; lica so se mu zakročila in zardela. In bil je prejšnji Borut, kakor pred dnevi. Nihče ni zapazil na njem izpremembe. Le materino skrbno oko je spoznalo, da ni pri sinu vse, kakor je bilo prej. Opazovala ga je skrbno. In tako ga je zasačila nekega jutra, ko je klečal pod visoko smreko. Roke je imel

sklenjene in je gledal zamaknjen v nebo. Mati ga je gledala, pa se ga ni upala motiti, ker je mislila, da moli k sinjim bogovom. Toda glej – pokrižal se je Borut s tistim znamenjem, ki so ga rabili pri svojih molitvah spoznavalci one vere, ki jo je učil svečenik, katerega so pregnali Sloveni iz Gorotana.

Začudila se je mati Božena in se je prestrašila. Kaj, če je postal Borut spoznavalec one vere in je zapustil stare slovenske bogove? Mogoče ga je privedel do tega oni tuji mož, ki ga je zdravil tam v votlini? Oj, mogoče je to in ni prazna izprememba, ki jo je zapazila na Borutu. – Tako je mislila mati Božena. Tedaj pa se je domislila tudi svoje obljube, ki jo je storila tisto noč, ko je izginil Borut. Ali ni obljubila takrat neznanemu Bogu, da ga hoče častili in slaviti vse življenje, ako reši njenega sina žalostne smrti in ga privede srečno domov? Da, da – tako je obljubila in zdaj mora držati svojo obljubo.

Zgenila se je Božena pri teh mislih in je stopila naprej. »Borut!« je zaklicala na glas.

Naglo se je okrenil Borut. Ko je zagledal mater, se je pokrižal še enkrat. Potem pa je vstal in se je približal materi. »Kaj želiš, mati?« je vprašal mirno.

Božena mu je pogledala resno v obraz. »Borut, ti mi skrivaš nekaj,« je govorila, in glas se ji je tresel. »Glej, komaj si prišel nazaj, pa sem zapazila, da nisi več stari Borut, da se je zgodilo s tabo nekaj posebnega. A ti si mi skrival vedno. Sedaj, Borut, pa mi povej vse in ne

prikrivaj mi ničesar. Kaj si delal zdaj, ko si klečal tam pred smreko?»

»Molil sem,« je odvrnil Borut mirno.

»Da, molil si,« je nadaljevala mati. »Toda povej mi, h kateremu bogu si molil, ali k Svetovidu, ali k Perunu, ali k Živi?»

Deček se je nasmejal, pa je rekel: »Nisem molil k tem bogovom. Čemu bi človek molil k takim bogovom, ki jih ni nikjer? Molil sem k Bogu, vsemogočemu, vsedobrotljivemu, ki me je otel iz žrela smrti in večne pogube.«

Borut je umolknil hipoma. Domislil se je svečenika Razorja, ki mu je naročil, naj ne pove do njegove vrnitve nikomur, da je kristjan. Domislil se je tega, pa je sklonil glavo. Glej, zdaj se je izdal materi, in mati zdaj ve, da časti Krista. Toda, ali je mogel drugače? Ali se je mogel zlagati materi? Lažje ostuden greh, in greha ni mogel storiti Borut, pa četudi bi moral dati življenje raditega.

»Saj sem vedela,« je izpregovorila mati, in skrb ji je prišla v dušo. »Borut, Borut, kaj poreče oče k temu? On, ki drži tak trdno s starimi slovenskimi bogovi? Kaj poreče oče, Borut? Poznam ga – razsrdil se bo, in nič več mu ne boš smel stopiti pred oči. Borut, Borut, kaj si storil?»

»Odpusti mi, mati,« je odvrnil mladec. »Glej, nisem mogel drugače. Bog me je poklical na pravo pot, in kdo se more ustavljati Bogu? Vem, da bom moral trpeti veliko zaradi svoje vere. Toda za Krista trpim rad in vesel.

Oj, koliko bridkih muk je moral on pretrpeti zaradi nas! Pa bi jaz ne trpel z veseljem zanj?«

Radost se je razlila po njegovem obrazu pri misli, da bo moral trpeti preganjanje zaradi Krista. Rad bi preлил zanj svojo srčno kri, rad bi dosegel venec mučeništva. Samo da bi mogel stopiti čist in neomadeževan pred Krista in mu poreči: Trpel sem zate, trpel bolečine, ki so mi bile sladke, ker sem smel trpeti zate.

»Toda kaj poreče oče?« je ponavljala mati v skrbeh. »Oj, Borut, kako žalostni dnevi so prišli nad nas! Najprvo izgon iz rodnega sveta, potem si se izgubil ti, in povodenj je grozila nam z pogubo. A sedaj še to, sedaj še to!«

»Ne boj se, mati,« je tolažil Borut. »Glej, pride svečenik Razor, kakor je obljubil. Potem bo pa vse dobro. Oj, svečenik ukrene vse prav. Le verjemite mi, mati, da bo še vse dobro. Svečenik Razor je velik, svet mož.«

In tedaj je pripovedoval Borut vse. Kako ga je učil, kako požrtvovalno mu je stregel za časa bolezní; kako je postal kristjan in kako ga je krstil svečenik. Tiho ga je poslušala mati. Oči so se ji porosile, in v srcu ji je vstala težka slutnja, da pridejo zdaj nesrečni časi. Zaskrbela je ubogo mater bodočnost njenega edinca. Ni mu zamerila, da je postal kristjan. Saj je že sama obljubila častiti Krista, ako ji privede sina zdravega nazaj. Toda kaj poreče Radegost, oj, kaj poreče!

Borut je končal svoje pripovedovanje. Mati mu je položila roko na rame in mu je govorila: »O sin, koliko

bridkega si storil s tem meni,« je rekla. »Ne radi tega, ker sem jaz morebiti nasprotnica Krista. Ampak zato, ker me skrbi tvoja bodočnost. Oče te požene od hiše, in kaj boš počel potem sirota sredi širnega sveta? Sam boš in nihče ti ne bo privoščil prijazne besede. In kaj bom počela jaz brez tebe? O Borut. Borut, čemu si storil to?«

Borut je dvignil svojo desnico. »Ne jokaj, mati,« je govoril mehko. »Glej, sina božjega! Šel je od doma, da uči bedno človeštvo. Zapustil je mater, pa je šel umirat na križ, da odreši človeški rod. Ne jokaj, mati! Če me res požene oče v svet, kakor praviš ti, pojdem. A ne bom sam. Čuval bo nad mano Krist in me bo varoval zmot. Molil bom k njemu za očeta in za vas, da vaju privede na srečno pot rešenja. Pač bom trpel in jokal za vami, a duša mi bo vesela. Saj bom vedel, da trpim zaradi Krista.«

Mati je obrisala solze z lic. Z občudovanjem je gledala na mladega sina. Kje je našel tako moč? Pač je znala že prej, da je Borut mladec, ki se ne ustraši niti medveda v črnem lesu. Toda te navdušene odločnosti še ni videla nikdar pri njem. Kje jo je našel? Ali je vera v Krista res tako mogočna, da podeli slabotnemu človeku toliko moči?

Gledala je mati sina, pa ga je prosila: »Samo eno mi obljubi, Borut, samo eno, da ne poveš očetu, da si zapustil vero starih Bogov. Oj, kaki dnevi bi prišli zame, ako se izdaš! Obljubi mi, Borut, da ne črhneš besedice.«

»Tudi svečenik Razor mi je naročil tako,« je odvrnil Borut. »Ne povem očetu ničesar, ako Bog ne odloči drugače.«

Mati Božena se je pomirila. Šla sta s sinom domov. Borut je odšel k očetu, pa mu je pomagal pri težkem delu ves dan. Molčala sta oba. Radegost je mislil spet svoje mračne misli; Borut pa je premišljeval, kod blodi danes svečenik Razor. V svojem srcu je mislil nanj in je prosil Krista, naj privede starčka k zaželenemu cilju. Pozno zvečer sta se vrnila domov. Po borni večerji sta se podala k počitku in kmalu ju je objelo trdo spanje.

Zunaj se je razprostirala jasna noč. Migljalo je jezero zvezda na jasnem nebu. Mati Božena pa je klečala kraj svojega ležišča. Roke je imela sklenjene na prsih. Po licu so ji tekle solze, v srcu pa ji je bdelo sto in sto skrbi.

Dolgo v noč je klečala mati Božena. Molila je srčno molitev zdaj k sinjim bogovom, zdaj k neznanemu Kristu ...

Pač je skrival Borut pred očetom svojo vero. Težko mu je bilo to, ali vendar se je premagal. Obljubil je bil tako svojemu učeniku in materi. In svojo besedo je hotel držati. Nemoten je opravljal svoje molitve, in oče ga ni vprašal niti z besedico več po tujcu, ki ga je zdravil v bolezni. Borutu je prišlo to prav. Bog ve, kaj bi odvrnil očetu, če bi ga vprašal, kaj mu je pravil tujec v dolgem času tam v votlini. Nemara bi se bil izdal. Saj lagati se ni hotel in se tudi ni smel.

Toda nekega dne je bil odšel oče zarano v goro. Proti poldnevu se je vrnil in je prinesel s sabo dva divja goloba. Nastavil je bil med skalovjem zanjko, pa ju je vjel. Dobro volje se je vrnil Radegost in je bil zgovoren kakor že dolgo ne. Dal je goloba Borutu in mu je rekel:

»Glej, tako lahko sem ju vjel, kakor da mi ju bi bili poslali bogovi zanalašč. Komaj sem nastavil zanjko, pa sta že priletela. In sedaj sem se domislil nečesa in sem sklenil pri sebi nekaj posebnega. Kaj sem sklenil, boš že videl kmalu.«

Prijazno se je nasmehnil Radegost svojemu sinu. Vzel je sekiro, pa se je napotil vun. Kmalu je bilo slišati tam v gozdu glasne udarce, kakor bi podiral nekdo drevo. Borut je držal v eni roki plaha goloba, z drugo pa ju je božal po mehkem perju.

»Oj golobčka, prosto sta letala nad sivimi pečina-mi in sta se veselila lepega življenja,« je govoril Borut nedolžnima živalicama. »A kaj bode zdaj z vama? Ali bodeta še kdaj poletavala pod sinjim nebom?«

Zagrulil je eden izmed golobčkov in se je hotel izmu-zniti iz dečkovih rok. Takrat pa je stopil v izbo Radegost. Sekiro je prislonil k steni in se je obrnil k Borutu.

»Vzemi goloba in pojdi z mano!« je velel kratko.

Radoveden je stopal mladec za očetom. Prišla sta v gozd in sta se ustavila na ozki, zeleni trati. Sredi trate je zagledal Borut grmado iz suhega dračja. Kroginkrog grmade so bili zasajeni smrekovi količi, da je vsa grmada

izgledala kakor preprost žrtvenik. Sredi žrtvenika pa se je dvigal zelen smrekov vršiček, ves okrašen z gozdnimi cveticami.

»Kaj pomeni to, oče?« je vprašal Borut začuden.

»Glej, to je žrtvenik,« je odgovoril Radegost. »Na tem žrtveniku bova žrtvovala sinjim bogovom ta dva golobčka. Nimam drugega, da bi podaril dobrim bogovom, ki so te oteli bridke smrti. Ko sta se pa vjela ta dva golobčka, mi je šinila takoj v glavo misel: Glej, sinji bogovi ti pošiljajo ti živalici, da ju žrtvuješ v zahvalo, da je ubežal tvoj sin bridki Morani. In sedaj sem postavil žrtvenik. Ti, Borut, daruješ prvega goloba, a drugega jaz.«

In Radegost je potegnil izza pasa bodalce. Naglo je krenil z roko. Niti zagruliti ni mogel golobček. Iz vrata mu je brizgnila kri; dvakrat se je stresel, potem je bil pa mrtev. Radegost je ukresal ogenj. Naglo je šinil plamen ob dračju in je obliznil mrtvega golobčka. Radegost je dvignil proti modremu nebu svoje roke.

»Sinji bogovi, ki domujete sredi logov in poljan, vrh belih planin in neizmernih ravnin, sprejmite ponižni dar, ki vam ga pošilja hvaležni oče, ker ste obvarovali njegovega sina bridke smrti. Naj vam bo prijeten duh, ki se dviga s tega bornega žrtvenika. Naj vam bo všečna hvaležnost, ki plamti v mojem udanem srcu. Smilujte se, sinji bogovi!«

Tako je molil Radegost. Nikjer ni bilo niti najslabšega vetreca. Zato se je dvigal dim naravnost proti nebu.

Radegost je gledal za njim in radost se mu je svetila na obrazu. Prepričan je bil, da je bogovom všečna njegova daritev, ker se dim dviga naravnost proti nebu. Ko je požrl grabljivi plamen golobčka, se je obrnil oče k sinu.

»Bogovi so sprejeli mojo daritev,« je dejal. »Pripravi se sedaj tudi ti.«

Bled kakor zid je stal Borut kraj žrtvenika. Naslonil se je bil na široko smreko in je strmел prestrašen na plamen, ki je sikal na žrtveniku. Stiskal je k sebi nedolžnega golobčka in se ni genil. Po glavi pa mu je rojilo sto in sto misli, ki so ga zapuščale druga za drugo. In le ena mu je še ostala naposled: »Prišla je ura, ko spozna tvoj oče, da si zapustil slovenske bogove!« – In Borut se je stresel pri tej misli. Ali naj žrtvuje namišljenim bogovom? Ne, nikdar! Kako zelo bi se pregrešil s tem, in Krist bi se obrnil v srdu od njega ... Toda kaj naj stori? Ali naj pove očetu, da ne veruje več v stare bogove, da spoznava edino pravega Boga? – Uj, obljubil je bil materi in svečeniku Razorju, da se ne izda očetu. A kaj naj stori, da ne spozna očeta, da časti zdaj le enega, resničnega Boga?

In Borut se je sklonil in je bleдел vedno bolj. V svojem razburjenem srcu pa je molil: »Dobri, usmiljeni Krist, ozri se name, pa mi vdihni misel, kaj naj storim v svoji zadregi. Kriste, smiluj se me!«

Toda kar naenkrat je dvignil glavo. Oči so mu zažarele in na bleđa lica mu je stopila rdečica. Stopil je tik pred očeta, pa mu je gledal mirno v obraz. Dvignil je roko in

radostno je vzfrfotal golobček nad visoke vrhove gozdnih dreves, veseleč se jasne svobode.

»Kaj si storil? Glej, golob je ušel, pa ga ne vjameš nikoli več,« je dejal oče in obraz mu je potemnel.

Borut se je nasmehljaj zadovoljno: »Naj se veseli zlate svobode! Blizu smrti je bil; zato se bo pa zdaj še bolj veselil božje narave.«

»Zakaj si ga izpustil?« je izpraševal oče osorno. »Ali ne veš, da je bil določen sinjim bogovom? Ali ne veš, da bi ga moral žrtvovati?«

»O, oče, zato sem ga pa izpustil, ker ne morem žrtvovati bogovom,« je odvrnil Borut odločno.

»Ne moreš? Kdo ti brani, ti neposlušni otrok?« je vzkipeel Radegost in je gledal z mračnim očesom na mirnega mladca.

»Ne izprašuj, oče! Lepo te prosim, ne izprašuj dalje!« je prosil Borut.

In Borut pogleda očeta. Z njegovega obraza je izginila vsa bojazen. Mirno in odločno izpregovori: »Oče, zato ne darujem bogovom, ker ne verujem več vanje. Prazna pripovedka so bogovi. Le enega Boga častim, in ta Bog je velik in brezkončen.«

Radegost je stopil korak nazaj. Obraz mu je prebledel, in s široko odprtimi očmi je gledal na sina. »Kaj praviš? Kaj se drzneš?« je govoril s hripavim glasom. »Ti se upaš žaliti večne bogove? Ti se drzneš?«

»Da, oče,« je odgovarjal Borut mirno. »Ni bogov, nikjer jih ni ... Jaz sem kristjan, oče.«

Ko je Borut izpregovoril zadnjo besedo, se je prijel Radegost z obema rokama za glavo. Bolestno je zastokal in se je oprl na zeleno smreko. Slonel je tam tako in se ni več ozrl na sina.

»Da, kritjan sem, oče,« je nadaljeval Borut. Navdušenost se ga je polastila, in njegove oči so kar žarele. »Spoznal sem Krista in njegove svete nauke. Srce mi je reklo tedaj, da sem prišel na pravo pot. In krstil me je svečenik Razor. Kraj strmega prepada me je rešil žalostne smrti. Zdravil me je in ozdravil. In naučil me je spoznavati Krista. Svet in blag mož je svečenik Razor.«

Tedaj se je predramil Radegost iz svoje otrplosti. Stopil je pred Boruta, in oči so se mu bliskale v divjem gnjevu. »Kdo je ta svečenik, o katerem pripovedujejo tvoje brezbožne ustnice?« je vprašal srdito. »Povej, in bogovi naj te kaznujejo potem!«

»Poznaš ga, oče,« je odvrnil Borut. »Bil je pri nas v Gorotanu, in ti si mu ponudil kruha in soli.«

»Haha, on, ki mi je ukradel čast in pravo!« se je zakrohotal Radegost divje. »Zdaj mi je ukradel tudi edinega sina! Lepa so njegova dela, pa pravi, da je svečenik vsedobrega Boga! Hahaha!« – Radegost je dvignil nad sinovo glavo svojo pest. »A ti, malopridni sin, ki si zatajil stare slovenske bogove, ki si onečastil ime svojega očeta, ti malopridni sin, izgini mi izpred oči! Nikoli več naj te ne zagledam, tudi takrat ne, ko se mi bodo zapirale umirajoče oči! Izgini, in kakor samotna žival se plazi po svetu, ti izdajica vere svojih očetov!«

»Oče!« je zaklical Borut obupno. Zgrudil se je pred očetom na kolena in je sklenil preseči svoje roke. »Oče, ljubi oče!«

»Nisem več tvoj oče,« je odgovoril Radegost trdo. »Ne maram biti oče izdajice – jaz nimam več sina. Poberi se mi izpred oči!«

»Oče!« je zaklical še enkrat Borut s prosečim, od silne srčne bolesti se tresočim glasom. A oče se je že okrenil od njega. Naglo je izginil v goščavo; čule so se še samo urne stopinje, šelestenje suhega listja, – potem pa je bilo vse tiho. Pogašal je ogenj; le kolci so še goreli in ko so prigoreli do sredine, so se upognili. Takrat pa se je nagnil žrtvenik in se je razsul med tlečo žrjavico.

Še vedno je klečal Borut na zemlji in je gledal s širokoodprtimi očmi v grmovje, kamor je bil izginil njegov oče. Od silne bolesti je stisnil ustnice in se je prijel za glavo, saj je vedel, da je izgubil danes očeta. Nikoli več ga ne vidi, in tudi pred oči mu ne sme stopiti več ...

Divja bol mu je legla na dušo, in mislil je, da mu počí srce v bridki bolesti. Kam naj grene zdaj, ko nima več doma? Sirota je, sam na širnem svetu in nima mesta, kamor bi položil trudno, vročo glavo ...

Toda, ali je res, da nima nikogar več? Ali ne živi še Krist tam v nebesih? Čuva nad vernim človekom in ga varuje v nevarnosti. Blagor mu, kdor se poda pod njegovo varstvo! Niti las se mu ne skrivi na glavi; kajti nad njim čuvajo božje oči.

In Borut je dvignil proti nebu svoj blede, trpeči obraz. Molil je k Kristu in ga prosil pomoči. Čudovito ga je potolažila molitev. V srcu je začutil mir; pekoča bol je izginila kar naenkrat. Šinil je z roko preko obraza, in mirne oči so mu gledale udano proti sinjemu nebesu.

»Gospod, pod tvoje varstvo prihajam zdaj,« je sklenil svojo molitev, »ti me vodi po poti, ki pelje v tolažbo. Rad trpim, z veseljem trpim. Saj trpim zaradi tvojega imena.«

Mladec se je pokrižal in je vstal. Mirno je odšel proti domu, da se poslovil še od matere, predno se napoti v beli svet. Smehljal se je in je čutil v duši veliko srečo – srečo, da sme trpeti za Onega, ki je preлил zanj svojo kri na križu.

»Od matere se še poslovim, potem pa odidem,« je sklenil sam pri sebi. »Odidem čez gore in poiščem svečenika Razorja. Pri njem ostanem, in skupno se vrneva nazaj. In takrat me vzprejme oče z razprostrtimi rokami. Vem, da me vzprejme – zagotovo me vzprejme.«

Zdelo se mu je, da šepeta v njegovi duši skrit glas, ki mu pravi zlate besede, da se vrne kmalu. In takrat ga vzprejme oče v veliki srčni radosti. Morda se odpove krivim bogovom? Morda ... in potem bo sreča, tako velika sreča!

In Borut je verjel temu skrivnemu glasu. Naglo je spel skozi grmovje tja doli, kjer je stal njegov dom ...

8.

Solnce se je dvignilo ravno izza gora in je pogledalo v zeleni gorotanski svet. Dvignila se je megla, ki je ležala vso noč nad dolinami. Razpršila se je nevidno – in hipoma so se zasvetila prijazna sela v zlatih solnčnih žarkih. Zabliskala so se neštevilna jezera po dolinah; zelena polja so se zasmejala zlatemu solncu, in ptiči so zapeli sredi goščave in sredi prostornih ravnin. Bilo je krasno jutro, polno žarkov in radosti.

Tam ob gozdnem obronku, pod strmo, do vrha poraščeno goro divjih Karavank se je premaknila kopica suhega listja, kot bi bila oživela, pod dihom jutranjih žarkov. Razpršilo se je listje na vse strani – in kar naenkrat je vstal iz njega mladec. Zavit je bil v kosmato kožo jagnjetovo. Dolgi lasje so mu padali po hrbtu in so bili še mokri od jutranje rose. Lepo in junaško je bil vzraščan mladec; njegovi udje so kazali moč preko njegovih let. Obraz mu je bil bled; oči so se mu ozrle tožno na dravsko dolino, ki je zelenela pred njim. Dolgo je stal mladec, in je gledal na polje, ki se je lesketalo v tisočernih

biserih. Kožuh mu je zdrsnil na tla, in mladec je stal zdaj tam, oblečen samo v plašček iz ustrojene jagnječevine. Plašček mu je segal do kolen in je bil skrbno in lepo napravljen, kakor bi ga bile sešile samo skrbne materine roke.

Nepremično je stal mladec in je gledal otožno doli na polje. Solnčni žarki so ga obkrožali kroginkrog in so mu greli prijazno otrple ude. Sušili so mu dolge, rosne lase in so mu dihali v bleda lica, kot bi se čudili, zakaj niso rožna kakor pri drugih mladcih.

A tedaj se je zgenil mladec. Pokleknil je na rosna tla. Pokrižal se je in je sklenil na prsih roke. Modre oči so mu gledale naravnost v jasno nebo, in ustnice so se mu premikale, kot bi se pogovarjale z nekom, ki domuje visoko, visoko tam gori v solnčnih višinah. V grmovju nekje sta pela dva kosa in sta se pogovarjala v drobolečih pesmih. Morda sta slavila solnčno jutro, morda sta se pa pogovarjala o dobrotnem Stvarniku, ki je ustvaril vso to krasoto širom okrog.

Že sta utihnila kosa in sta zletela nekam daleč od tod, ko se je pokrižal mladec. Vstal je, pa se je napotil k studenčku, ki je žuborel mehko, komaj slišno tam za grmom. Mladec se je sklonil, pa se je umil v bistri vodi. Potem je odšel nazaj k listju. Razvezal je drobno svcženjce, ki ga je potegnil iz listja, in je vzel iz njega kos črnega kruha. Vsedel se je na zemljo in je pričel povživati borni zajutrek.

Čuj, kako se oglašá nekje urni detal! Krasen in prijeten je njegov glas in se razlega ljubo po gozdni samoti. Kaj ga ni poslušal že nekoč ob tihih jutrih, ko je sedel daleč za goro kraj bistrega gorskega potoka? Da, da poslušal ga je, in srce se mu je topilo od neznanega hrepenenja. Strmele so mu potem oči na visoke, ponosne snežnike, ki so kipeli pred njim v sinje nebo. In sem od lesene hišice je prihajal glas, ljub glas – njegova mati je stala tam in se je pogovarjala z očetom. Sveti mir pa je vladal kroginkrog po zagorskem svetu.

Mladec na zelenem obronku je vzdihnil, ko se je domislil tega. Porosile so se mu oči in v srcu mu je vstala spet bridka boleost. Glej, izgnal ga je oče od doma, ker je spoznaval edino pravega Boga, ker ni hotel zatajiti Krista in žrtvovati krivim bogovom. In šel je preko gora in srce mu je bilo radostno in polno sreče, ker sme trpeti zaradi Krista. Dosti moči je čutil v sebi, da lahko preмага vse bridkosti in vse trpljenje. In zato je pa tudi stopal čvrsto in veselo preko gore. Ah, da – samo, ko bi ne bil spomin na ubogo, nesrečno mater tako grenak!

Oj, kako se ga je oklepala uboga mati okrog vratu, ko je stopil pred njo, pa ji je povedal, da mora od doma, ker ne more in ne sme zatajiti svojega Boga! Ihtela je mati in je obupavala. Saj je bil on edino njeno dete, edina tolažba v dolgih dnevih pregnanstva. In zdaj gre še on – pregnan in zaničevan od lastnega očeta! Svet je velik in hudoben, a njen sin skoro še otrok. Oj, kaj se bo zgodil

o z njim? Poginil bo, in njene materine oči ga ne bodo videle nikoli več.

»Ostani, Borut! Ne hodi od mene!« tako je ihtela uboga mati in se ga je oklepala okrog vratu. Silna bolelost je krčila mladcu srce. A vendar se je premagoval. Objel je mater, pa jo je tolažil z mirnim glasom:

»Ne boj se, mati! Grem za nekaj časa od doma, a se vrnem kmalu. Do takrat se poleže očetu srd, in potem bo vse dobro. Glej, v srcu mi pravi glas, da se povrnem kmalu, in potem se ne ločim nikoli več od tebe ... Ne plakaj mati, in ne boj se! Z mano je Krist in Krist me bo ščitil in varoval na vseh potih.«

Pač je čula mati te besede, a jim ni mogla verjeti. Ihtela je neprenehoma in se je tresla na vsem životu. Bolelo jo je v srcu, tako bridko peklo! Glej, že enkrat je objokovala sina, ker je mislila, da je mrtev. Zdaj pa se je vrnila spet bridka bolelost; kdo ve, če jo prenese njeno srce?

»Borut, ti moj sinko ... moj ljubi sinko!« je klicala venomer in ga ni mogla izpustiti iz svojih rok. A Borut se je iztrgal naposled. Naglo je odšel iz hiše, ker je videl tam na produ očeta, ki je prihajal domov. Obrnil se je v grmovje in je že hotel izginiti v njem. A tedaj se je ozrl še enkrat nazaj, in zagledal je mater tam ob goščavi. Na debelo smreko se je bila naslonila; obraz je zakrivala z rokami, in telo se ji je treslo krčevito. »Mati!« je zaklical na glas, pa je stekel nazaj in je objel še enkrat jokajočo mater.

Tam ob hiši se je prikazal oče, in Borut ga je zagledal. »Oče, oče!« je zaklical proseče. A Radegost se je obrnil naglo in je izginil brez besede v hišo.

In tedaj je odšel Borut. Še enkrat se je ozrl z rosnim pogledom na mater in na očetovo hišo – potem pa je odhitel v goščavo. Naglo je stopal po dolinici; mimo jezera je šel in se je napotil preko korenkega prelaza. Na vrhu je postal, pa se je ozrl še zadnjikrat nazaj. A videl ni več očetove hiše; zakrivala jo je goščava. Samo snežnike je še videl. Kipeli so v jasno nebo in so se kopali v svetlih solnčnih žarkih.

»Bog s tabo, prelepi svet!« je izpregovoril Borut. Zamahnil je z roko, pa je nadaljeval mirno: »Vidimo se kmalu – in potem bomo srečni. Neki glas mi pravi v prsih, da se vrnem, in zato ni žalosti v mojem srcu, ko se poslavljam od tebe, prekrasni svet. Zaradi Krista te moram zapustiti, in zato mi ni hudo.«

Še enkrat je zamahnil z roko. Naglo se je obrnil potem in se je spustil po zaraščeni gori navzdol. Mračilo se je ravno, ko je došel do podnožja. Gledal je po dolini, če bi zagledal kje žarečo luč, a zaman. Zato si je nabrskal suhega listja in je zaspal mirno v listju. Nad njim so čuvale jasne zvezde. Vso noč so migljale skrbno in neutrudno. Ko pa je prišlo izza gore svetlo solnce, pa so mu naročile, naj zbudi samotnega mladca. In solnce je poslalo svoje žarke na parobek gozda, in žarki so zbudili spečega mladca. –

Borut je še vedno sedel na parobku in je gledal z rosnimi očmi na ravno polje, ki se je razprostiralo pred njim ob svetlikajoči Dravi. Zdaj šele je spoznal, kako je zapuščen in osamljen. Zdaj šele je uvidel, koliko mora trpeti njegova mati zaradi njegovega odhoda. In morda trpi tudi oče zdaj in se kesa, da ga je pogнал od doma? – Borut je začutil hipoma v svoji duši silno hrepenenje, ki ga je vlekel nazaj do doma, nazaj k staršem. Že se je hotel dvigniti, da bi se napotil nazaj preko gore. Toda tedaj se je nasmehnil bridko. Čemu naj gre nazaj? Zato, da se razsrdi oče vnovič in ga požene vnovič od doma? Ne, naprej pojde, kamorsibodi. Krist mu bo že pokazal pravo stezo in ga bo čuval na potu k svečeniku Razorju. Samo, da najde dobrega, svetega starčka, potem bo pa že vse dobro.

In dvignil se je, da bi oprtil svoj sveženj in pobral lok in tul, ki ju je nosil vedno s sabo. Toda tedaj je zašumelo v grmovju, in kakor bi vzrasla hipoma iz tal, sta stala, pred njim dva moža. Borut se je zgenil in v prvem hipu je mislil, da sta ga napadla Bedanec in Kosobrin. Naglo je izvlekel izza pasa bodalce in je dvignil desnico. Pogledal je tujcema v obraz in takoj je spoznal, da se je zmotil. Pač sta izgledala moža divje po svoji opravi. Oblečena sta bila v dolge jopiče iz domačega, surovega platna. Za pasom so jima tičale bojne, ostro nabrušene sekire in sveženj puščic jima je gledal iz ogromnih tulov. Vsak je nosil oprtiv velikanski lok, ki bi ga navidez človek komaj napel. Gosta brada je padala neznancema na prsi, a

lasje so jima bili gladko ostriženi. Borut, ju je gledal, in takoj ga je minil ves strah. Kajti spoznal je, da sta moža Slovena.

»Kaj delaš tu?« je vprašal prvi mož osorno.

»Spal sem pod milim nebom,« je odvrnil Borut in je gledal mirno tujcu v obraz. »Sam sem na svetu in nimam več doma.«

»Kako je tvoje ime, mladec?« je nadaljeval neznanec dokaj prijazneje. »Kje ti je stal dom in kojega rodu si?«

»Borut se zovem, je odgovoril mladec prostodušno. »Rodu sem hrabrih Slovenov. Dokaj pasjeglavih Obrov je prekotalil moj oče Radegost na črno zemljo. Moj dom pa stoji tam na oni strani, kjer se dotikajo bele gore sijnjega neba.«

Neznanec si je pogladil dolgo brado, pa se je nasmehnil zadovoljno. Najbrž mu je bil mladec všeč in dopadlo se mu je njegovo odločno nastopanje. Kajti obrnil se je k tovarišu, pa je govoril z njim potihem. Prikimal mu je tovariš, kakor da bi mu ugajale njegove besede. Potem se je obrnil neznanec spet k dečku in mu je rekel: »Všeč si mi mladec. Povej mi še, ali domuje pogum v tvojem srcu?«

Borut se je nasmehnil. »Ne vem,« je odvrnil. »Toda, ko sta nekoč napadla v tihi noči Bedanec in Kosobrin naše domovanje in sva bila z materjo sama doma, se nisem ustrašil. Vzel sem lok in sem napel tetivo. Pa sta zbežala razbojnika in ni jih bilo več blizu.«

Začudeno je gledal Sloven Boruta. Ali je mogoče, kar pripoveduje ta mladec? Dvomil je Sloven za hip; toda, ko je pogledal Borutu v oči, je spoznal, da ta mladec ne laže, ampak govori istino. Potrepljal ga je po rami in mu je govoril: »Vrl golobec si, Borut. Zato pa upam, da ideš z nami. Glej, midva hodiva pred silno vojsko Slovenov in paziva, da nam sovrag ne nastavi skrivnih zanj. Za nama pa gre vojska proti pasjeglavcem. Požgali so bili pretekle dni ti kleti sovragi ob bistri Zilji sela Slovenov. Kakor valovje so prihrumeli preko gora, pa so požgali in podavili vse. In vstali so starešine sedmih žup; vojsko so sklicali, da preženejo pasjeglavce iz dragih dolin in jih kaznujejo za prelito kri. In zbrala se je vojska kraj bele Brnice in hrumi zdaj proti pasjeglavcem, ki šatorijo nekje ob Zilji. Torej pojdi z nama na boj proti kletim sovražnikom mirnih Slovenov. Lahko si pridobiš slave, da bodo govorili o tebi še pozni rodovi. Udari mi v roko, Borut, in videl boš, da ti ne bo žal.«

Zaiskrile so se Borutu oči, ko je slišal take besede. Junaška Radegostova kri se je vzburla v njegovih žilah, ko je čul o sovragu, s katerim se je tolikokrat boril njegov oče. Oj, kako je poslušal nekoč povesti, ki mu jih je pravil pastir Kocmir o bojih njegovega očeta! Srce mu je bilo nemirno v mladih prsah in niti enkrat ni obrnil oči od pastirjevih zgovornih ust.

Oj, kako si je želel takrat, da bi že dorastel in bi smel na boj proti zakletim sovražnikom Slovenov! Oj, kako

rad bi bil prelival kri za domovino! – In glej – zdaj je prišel čas, ko lahko pohiti na boj, zdaj je prišel čas, ko se izpolnijo njegove srčne želje in mladostne sanje. V boj pojde proti sovragu domovine. In slave si pridobi, zlate slave, da bodo govorili s ponosom Sloveni o njem: »Glejte, največ slave si je pridobil v tem boju mladec Borut. Boril se je kakor ris in je prelival svojo srčno kri za domovino.« – Tako bodo govorili Sloveni. On pa stopi pred očeta in mu poreče: »Ni malopriden tvoj sin, o oče. Boril se je s pasjeglavci, pa si je pridobil nevenljive slave.« – Oče pa pozabi na svoj srd; objame ga in mu reče: »Ti si moj zlati mladec, Borut ...«

Tako je mislil Borut in ni več premišljal Slovenovih besed. Radostno mu je udaril v roko in je zaklical: »V boj grem z vami, pa najsi prelijem svojo kri!«

Veselo in zadovoljno sta mu stiskala moža roko. Borut pa je vrgel preko ramena lok in si je opasal tul. Lica, ki so mu bila še pred nekaj trenutki bleda, so mu zardela v živi rdečici. Vzravnal se je ponosno kot mlada jelka.

»Z Bogom grem na boj za domovino,« je dejal sam sebi. »Očevидno me je pripeljal na to pot sam Gospod.«

Ponosno se je vzravnal in se je obrnil k Slovenoma. »Peljita me dalje,« je rekel odločno. »Zagotovo najdemo pasjeglavce in jih zgrabimo.«

»Ne pojdemo skupaj,« je odvrnil Sloven, ki je govoril ves čas z Borutom in se je zval Trogir. »Razdelimo se in vsak pojde na svojo stran. Pazi, Borut, in kadar zagledaš

sovražnika, se oglasi z jastrebovim krikom. Čula te bova in prideva k tebi. In kadar zaslišiš ti oni krik, se obrni naglo in pridi k nama. Ali si razumel?»

Borut je prikimal: »Dobro, razumel sem.« – Potem so se poslovili in so izginili med grmovjem. Borut se je plazil naglo naprej in njegove sokolje oči so švigale od grma do grma, če bi morda zasledile sovraga. Toda vse je bilo zaman. Molčal je gozd, in le tupatam je vzfrfotala plašna ptica in je odbežala daleč vstran. Prišel je na prostrano trato in tedaj je pogledal na solnce. Že več kot dve tretjini pota je bilo prehodilo solnce, a sovraga še nikjer. Za nekaj trenutkov se je vsedel Borut, da použije zadnji košček kruha. Nabral si je debelih črnic in se je pokrepčal. Mrzle vode se je še napil, potem pa se je plazil spet skozi grmovje.

Misli so mu pohitele tuintam do doma, do očeta in matere in tuintam se je domislil, da je sklenil, da gre k svečeniku Razorju. Zdaj pa se je pridružil Slovenom in gre na boj proti pasjeglavim Obrom. Ali je storil prav, ko je stopil na to pot? Ali se je morda zmotil? – Ne, ne – ni se zmotil. Sam Gospod mu je pokazal to pot. Ali ni sveta dolžnost človeku, da brani svojo domovino pred krutim sovragom?

Ta misel je navdala Boruta popolnoma. Oči so se mu svetile, ko se je plazil skozi grmovje in je pričakoval vsak hip, da zagleda sovražnika. V sebi je čutil tako moč, da bi se ne ustrašil niti deset pasjeglavcev. Toda zaman se

je oziral okrog. Nikjer ni bilo živega človeka. Že je bil dospel daleč, ko je nenadoma obstal. Pozorno je poslušal, in njegove sokolje oči so švigale kroginkrog. Zaslišal je neko šumenje, kakor bi se pretakala nekje v bližini velika voda. Od grma do grma se je plazil in je dospel hipoma do gozdnega roba. Pogledal je doli in je zagledal vodo, ki je drla v široki strugi mimo.

»To je Drava,« je pomislil. »Zdaj mi je zaprta pot. Kreniti moram ob bregu – morda zalotim tam sovražnika.«

In spet se je plazil od grma do grma. Bolel ga je že ves život in že je obupal, da zasledi Obre. Solnce se je že nižalo in kmalu, kmalu bo zatonilo za gore ... Tedaj pa se je potuhnil hipoma za gost grm. Kajti zdelo se mu je, da stoji tam kraj smrek človeška postava. Po vseh štirih se jo splazil tiho in previdno naprej in je pogledal izza grma. Resnično – stal je tam človek zagrnjen v dolgo haljo. V roki je držal sulici podoben drog, ki je bil na koncu priostren. Stal je tam človek mirno in je kazal dečku hrbet. Gledal je nekam daleč in se ni genil.

»To je Ober ... na straži stoji,« je spreletelo Boruta. Srce mu je pričelo biti glasno in roke so se mu stresle. Zasvetile so se mu oči kakor risu, ko preži na plen. »Kaj naj storim?« je pomislil. »Ali naj zažvižgam in pokličem Slovena? Čemu? Ober je sam in moja puščica zadene dobro.«

Za hip se je dvignil in snel lok z rame. Potem pa je legel v travo in napel tetivo. Tedaj pa se je okrenil hipoma

človek, ki je stal mirno kraj smrek. Skoro gotovo je slišalo njegovo tenko uho šum, ki ga je povzročil Borut, ko je vstal. In tedaj je mogel pogledati mladec Obru naravnost v obraz. Divje in razorano je bilo to obličje. Šop las je imel Ober na glavi in redko kocinasto brado. Majhne, lokave oči pa so se ozrle naravnost v grm, za katerim je tičal Borut. Stopil je korak naprej, da bi pogledal, kaj je povzročilo tisti šum.

A Borut je prežal nanj kakor ris. »Zavohal me je pasjeglavec,« je pomislil. »Dobro – pa naj bo v božjem imenu.« – Švistnilo je v zraku, in nekaj črnega, kakor blisk urnega je švignilo izza grma. Jeknil je Ober in se je zgrudil brez glasu na tla. Ostra puščica se mu je zapičila naravnost v srce.

Borut se je zadovoljno nasmehnil. Vstal je, pa je stopil bližje k mrtvemu sovražniku. Šel je naglo mimo njega in se je ustavil ob smrekah. Glej, pred njim se je razširila hipoma prostrana dolina. A trava je bila pomendrana kroginkrog, tja daleč do bele reke je bilo pomendrano vse od konjskih kopit. Sredi ravnine pa je zagledal nebroj šotorov, in jezero ljudi je hodilo semtertja. Kakor mravlje na mravljišču, tako je mrgolelo po ravnini in tekalo od šotora do šotora.

»To so pasjeglavci!« je vzkliknil Borut skoro na glas. »Glej, Bog me je vodil po pravi poti.« – Radost mu je napolnila srce pri misli, da je zasledil lokave sovrage. »Hoj, pridejo Sloveni, pa jih pomendrajo kot zoprne žuželke,« je dejal in pesti so se mu skrčile. Zažugal je tja doli in

je izpregovoril: »Gorje vam, vi pasjeglavci! Požgali ste mirna sela in ste klali nedolžne ljudi. Gorje vam! Kajti božja kazen se vam bliža.«

Tako je izpregovoril Borut in se je obrnil nazaj v črni gozd. Domislil se je, da mora naznaniti Slovenoma, da je iztaknil sovrage. Splezal je vrh smreke in je obsedel tam gori. In tedaj se je raztegnil preko gozda presunljiv jastrebov krik. Človek bi mislil, da plava nekje visoko jastreb; zagledal je morda vitko srno. Od radosti je zažvižgal, pa se je spustil kakor blisk na svoj plen.

Borut je splezal s smreke. Potuhnil se je v varni grm in je čakal. Bežali so trenutki, a Slovena od nikoder. Solnce pa se je nižalo vedno bolj in se je že skoraj dotikalo gora. Nemiren je postajal Borut. A zaman je prisluškoval. Nič se ni genilo širom okrog. Kaj se je dogodilo? Kje sta Slovena? Ali morda nista čula njegovega žvižga?

Vedno bolj se je vznemirjeval Borut. Nič več ni mogel tičati v grmu, ampak se je splazil iz njega in je stopil kraj smrek. Pogledal je doli v ravnino in je obledel. Komaj streljaj od njega se je podila tropa obrov. Glasno je kričala in je suvala pred sabo dva človeka, ki sta imela roke zvezane na hrbtu. In od vseh strani so se zgrinjali tedaj Obri in so kričali nerazločne besede. Bili so z rokami vjetnjka v obraz in so jima pulili brade.

»O Bog, o usmiljeni Kriste!« je zastokal Borut in si je zakril obraz z rokami, da bi ne videl več tega prizora. »To sta Trogir in njegov tovariš.«

»K Slovenom! K Slovenom!« mu je zaklical hipoma glas v prsih. In Borut je naglo dirjal kakor preplašena srna skozi grmovje. Pač ni vedel, kje naleti na slovensko vojsko. A dirjal je kar naprej v isti smeri, odkoder je bil prišel. Vdal se je popolnoma v božjo voljo in v svojem srcu je prosil neprestano Krista, naj ga povede po pravi poti k Slovenom. Že je prišel do široke, šumeče reke, ko je zašlo solnce; a Slovenov še nikjer. Naravnost ob bregu je dirjal in se ni ustavil niti za trenutek. Mrak je že legal na zemljo in je zakrival zeleno polje, na katero je dospel zdaj Borut. Tedaj pa je postal in je poslušal. Zazdelo se mu je, kakor da čuje neke oddaljene glasove, podobne enakomernim človeškim korakom.

»To so Sloveni!« je zavriskal na glas. »Vojska Slovenov se mi bliža!«

Kot bi mu bila za petami tolpa divjih Obrov, tako je dirjal Borut Slovenom naproti. Vedno bolj se je manjšala razdalja med njim in vojsko; razločno je že videl pred sabo črne postave, ki so se premikale enakomerno naprej.

»Stoj!« je za klical tedaj močan glas sredi tišine. Spehan in vse znojen je obstal Borut. Hipoma so ga obkrožile črne postave, da se ni mogel geniti nikamor več. Orjaški Sloven ga je prijel za ramo in ga je vprašal z ostrim glasom: »Kdo si! Kaj iščeš tod na poljani?«

Težko je sopel Borut in po obrazu mu je tekel curkoma znoj. »Od tabora Obrov prihajam ... Šel sem vohunit s Trogirjem in njegovim tovarišem ... a so ju vlovili

sovragi in ju mučijo zdaj ... nečloveško mučijo ... Pojdite jima na pomoč, pojdite!»

Zgenili so se Sloveni, pa so pričeli potihoma šepetati med sabo. Orjak, ki je bil očitno poveljnik, je motril neznanega mladca od nog do glave. »Kje taborijo pasjeglavci in koliko je njihovo število?«

»Tam za gozdom šotorijo na veliki planjavi,« je odvrnil Borut. »Njihovo število pa je jezero. Oj, hitite, hrabri Sloveni, da otmete uboga jetnika bridke smrti! ... Hitite, da maščujete prelito kri!«

Orjak je zašepetal najbližnjemu Slovenu nekaj na uho. In Sloven se je sklonil k svojemu sosеду, pa je ponovil potihoma ono, kar mu je razodel poveljnik. In tako je šlo povelje od ust do ust. Po preteku desetih hipov pa se je splazilo jezero Slovenov v črni gozd. Zašelestele so veje tam, kakor da bi bil pihnil močan veter nanje; a potem je bilo vse tiho.

Obrnil se je orjaški Sloven k Borutu. »Ti ostaneš pri meni,« je velel kratko. »Sedaj me pa pelji po najkrajši poti k šotorom pasjeglavcev.«

Borut je spoznal, da mu Sloven ne zaupa. Morda sumi, da je izdajica in hoče predati Slovence divjim sovragom. Zbolelo je to mladca in ustnice so se mu stisnile. »Starešina,« je izpregovoril temno in samoglavno, »jaz sem Sloven in moj jezik še ni oblatila laž. Pojdite sami naprej in si poiščite sovrage. Jaz jih najdem že sam in se poizkusim z njimi.«

Starešina se je okrenil naglo nazaj, ko je slišal take besede. Položil je mladcu roko na glavo. »Ne vznemirjaj se, drzni mladec!« je rekel, kot bi hotel tolažiti mladca. »Ne misli, da te sumim. Verjamem ti vse, ker vem, da si slovenski mladec. Pojdi urno, da ne zamudiva časa in lepe prilike.«

In hitela sta ob bregu šumne Drave. Na vzhodu je ravno vstal mesec. Njegova motna svetloba je padla ravno na njiju in jima je kazala pot. Previdno, a vendar naglo sta spela dalje proti gozdu, ki je temnel nedaleč kraj brega. Že sta dospela do prvega grmovja in sta se skrila v njem kot dve plahi živali. A zdaj sta se potuhnili in sta se plazila skoro neslišno dalje. Le tuintam je počila pod njunimi nogami trhla veja in je narahlo zašumel suh list. Dospela sta do nekaj črnega, ki je ležalo nepremično na tleh. Starešina se je sklonil in je vzkliknil polglasno: »Mrlič!«

»Na mestu sva,« je šepnil Borut. »Glejte tam spodaj one ognje!«

Starešina je stopil korak naprej. In tedaj je zagledal pod sabo ravnino, ki je bila vsa bela od mesečnih žarkov. Tupatam je plapolal plamen in je zaklical polglasno človeški glas. Razločno so se videle gruče ljudi, ki so sedele kraj ognjev in so se premikale sempatja.

»Obri so,« je dejal tiho starešina, »posekamo jih no-coj. Samo da nas ne zapazijo straže prezgodaj. Kmalu pridejo Sloveni. Ukazal sem jim, da obkolijo sovražnika.

In tako nam ne uteče niti eden. Oj, da bi le mogli ukaniti straže!«

»Tu se nam ni bati nikogar,« je odvrnil Borut, in glas se mu je tresel od razburjenosti. »Stražnika, ki je stal tu, je prevrgla moja puščica.«

»Vrl mladec si,« ga je pohvalil starešina, »po vojski dobiš nagrado kot hraber Sloven ... Da bi le bili že naši vojniki tu!«

Komaj je izpregovoril starešina, je že zašumelo v grmovju in prikazala se je četa Slovenov, ki so se plazili po vseli štirih bliže. Tedaj pa jim je naročil starešina po tihem: »Polovica vojske naj pride sem. Od tu se splazimo neslišno in nevidno v sovražni tabor, ker ni stražnika tu. A druga polovica naj čaka tiho v gozdu na nasprotni strani, dokler ne začuje bojnega krika. Potem pa naj se vrže na sovraga.«

Ni preteklo sto hipov, ko je stala silna množica za starešino in je nestrpno čakala povelja. Starešina pa je gledal molče preko ravnine, kot bi ugibal, kako naj ugrizne sovraga najlažje. Ko se mu je zdelo, da so se Sloveni na oni strani že pripravili, je zamahnil s čakunom. Previdno in lokavo kakor volčje so se plazili Sloveni navzdol. Zakrivala jih je senca, ki je padala od visokih smrek globoko doli po obronku. Jasni plameni tam doli na ravnini so pričeli pojemat. Tišina je zavladala kro-ginkrog in to tišino je motilo samo hrzanje konj, ki je prihajalo iz ravnine.

Sredi te tišine pa so so oglasili hipoma presunljivi kriki. Sloveni so dospeli do prvih taborov. Kakor roj razsrjenih mravelj so se vrgli na sovraga. In Obri, ki so dremali že v brezskrbnem spanju, so se prebudili. Tako so spoznali obupni položaj. Zgrabili so za svojo orožje in so se postavili v bran. Toda niso vzdržali silnemu navalu Slovenov. Padali so na tla s preklanimi glavami. Tu se jih je zbrala tolpa in z ostrimi sulicami so se postavili Slovenom po robu. Toda od strani se je zaletela v nje sovražna tolpa in jih je pomandrala v nekaj hipih. Tam so se hoteli vzpeli na urne konje in zbežati preko planjave. Toda še predno so se mogli povzpeti konjem na hrbte, so popadali, zadeti od ostrih sekir Slovenov. Zmešnjava je zavladala po vsem taboru. Oglasilo se je obupno kričanje, ki je odmevalo na vse strani; žvenket orožja in divji hrup je napolnil vse ozračje. Pričeli so gorjeti šotori in sredi plamenov so se videle divje postave, ki so begale semintja, preganjane od orjakov s težkim orožjem v rokah. Izprevideli so Obri, da podležejo, ako se ne zberejo in se ne postavijo sovražniku v bran z vsemi močmi. A bilo je prepozno. Pač se jih je zbralo veliko krdelo in se zagnalo srdito v Slovence. A Sloveni so vihrali naprej in so jih pritiskali nazaj.

Na čelu vsem se je bojeval brniški starešina Volčan. Njegova orjaška roka je sekala neutrudno sovrage. Široka vrzel se je delala pred njim. Kajti Obrom se je zdelo, da se bori tu neka nadnaravna prikazen, in umikali so se

mu in so ga poizkušali napasti od strani. A še predno so se zavedli, jih je posekal mlad Sloven, ki je stopal starešini ob strani in je vihtel v krepki desnici krvavo sekiro. Razljutilo je to Obre. Zaprášili so se z vsemi močmi na orjaka in so ga tako ločili od mladega Slovena. In starešina Volčan je stal sam, krogjnokrog obkoljen od srditih sovragov.

Mladi Sloven – bil je Borut – je spoznal, da je starešina v nevarnosti. Videl je, kako le že težko odbija razkačene Obre, ki ga napadajo od vseh strani kot divje mačke. Kri mu je zastala od strahu, in zakričal je, da je prevpil ves divji hrum in šum: »Starešina! Oj, sveti Gospod!« ... že je videl, kako se je nagnilo nebroy sulic proti starešini, in tedaj ga je zapustila otrplost. Kakor ranjen lev se je zaprašil v gnječo. Sekal je na levo in desno – čutil je v sebi nadčloveško moč, in roka mu je bila tako lahka, da je niti čutil ni. Padali so Obri kakor snopi na polju in Borut se je že bližal starešini Volčanu, ki je že onemagal in se je le še težko branil neštevilnih sovragov. Ravno je dvignil mršav Ober sekiro nad njegovo glavo. Samo še hip – in vsem se je zdelo, da je izgubljen njihov boj. Toda v tem trenutku se je zakadil Borut v Obra kakor ris. Zajeknil je Ober in se je zvalil na tla s prekranimi prsi, naravnost na trupli nesrečnega Trogira in njegovega tovariša.

Takrat pa so privršali kakor huda ura Sloveni od nasprotnne strani planjave. Posekali so bili čuječe straže

in so se navalili kakor razsrjen hudournik na sovraga. Obupno so zakričali Obri; kajti spoznali so, da so obkoljeni od vseh strani. Uvideli so, da jih otme samo še beg. Zaprašili so se v Slovene, da bi se presekali iz gnječe. Toda padali so drug za drugim, in le majhno število je bilo, ki se je rešilo v črni gozd. Tam pa so poskakali v šumečo Dravo in so jo preplavali.

Končan je bil krvavi boj. Mesec je gledal z neba in je obsvetljeval z bledo svetlobo črno bojišče. Ležali so tam kupi mrličev in ranjencev, Slovenov in Obrov. Sredi med radostnimi davorijami Slovenov so se čuli zdihi ranjencev, in bolešno stokanje je motilo radostne pesmi. Zakurili so si Sloveni velik ogenj in so se zbrali k posvetu. Govoril je starešina Volčan in je hvalil hrabrost Slovenov, ki so tako junaško poplačali pasjeglavce. Velel je mladcem, naj si ulove obrske konje na planjavi in naj pohitijo za ubeglimi sovragi. Posebno pa je hvalil mladega Boruta. Nihče se ni obnašal danes tako hrabro kot tuji mladec, ki je stopil komaj iz otroških let. Vpričo vseh Slovenov ga je objel orjaški voj, pa ga je poljubil na čelo.

»Nikoli ti ne zabim, da si mi rešil danes življenje,« je dejal s tresočim glasom. »O, mladec, kdo ti je dal take moči? Katere Vile so ti stregle ob zibelki?«

Borut je stal pred starešino. Svetli plamen mu je padal naravnost na obraz, ki mu je bil ves rdeč od radosti. Iskrile so se mu oči, in prsi so se mu dvigale naglo. Videl

je, kako so lovili mladi Sloveni obrske konje po plani in dirjali v brzem diru proti črnemu lesu. Polastila se ga je junaška želja, da bi tudi on skočil na jadrnega konja in pohitel za sovragi.

»Oj, hrabri starešina,« je izpregovoril naglo, »pusti me, da pohitim za pasjeglavci. Odbrzeli so vsi mladci za njimi – pusti še mene.«

Starešina ga je pogledal, pa mu je položil roko na vroče čelo. »Pojdi, junaški mladec.« je odvrnil. »Nekoč, ko dorasteš, boš velik junak in pevci bodo peli o tebi ... Pojdi in nasiti se boja! – Samo to mi še povej, kako se zoveš in kdo je tvoj oče. Znan mi je tvoj obraz; a ne spomnim se zdaj, kje sem te videl.«

Borut je zagledal nedaleč iskrega konja, ki je brzel preko trupel. »Tega moram uloviti,« je pomislil. Na glas pa je odgovoril: »Borut sem. Moj oče se pa zove Radegost, katerega so pregnali Sloveni po nedolžnem iz domovine. Oj, bil je slaven starešina. Zdaj pa živi bedno življenje onkraj gore, kjer se dvigajo beli snežniki.«

Ostrmeli so Sloveni in so gledali drug drugega. Borut pa je šinil naglo skozi nje in je tekkel proti konju, ki je dirjal že blizu. Kakor strela se je zaprašil nanj. Zgrabil ga je za gosto grivo in mu je sedel na hrbet. Nato pa je zdirjal preko poljane proti gozdu, in kmalu je izginil v temi tam kraj črnega lesa ...

9.

Jesen je prišla v deželo. Leno so se vlačile megle po dolini in zelenem gorovju. Oveneale so solnčne doline in šiirne planjave. Tuintam je pogledalo solnce izza umazanih megla in je pogledalo v otožni svet. A kakor da bi mu bilo hudo, da vidi umirajočo naravo, se je skrilo spet v megle. Močan, mrzel veter je pihal črez zemljo; rumeno listje je šelestelo in je padalo z glasnim šumom na mokro zemljo.

Vrhu zelene gore je stal Borut. Močni veter mu je pihal naravnost v obraz in se je igral z njegovimi dolgimi lasmi. A Borut se ni zmenil zato. Nepremično je strmél doli v dolino, kjer je razločno videl očetovo hišo sredi goščave. Glej, tako mirno stoji tam doli; sreča se smeje krog nje, in beli snežniki stoje v ozadju kakor silni velikani, kakor stražniki mirne sreče. Oj, on pa ne sme tja doli, v mirno hišico ne sme, kjer živijo njegovi dragi, ki jih ljubi tako zelo njegovo srce! Oče, lastni oče ga je pognal od doma, ker se je odprlo njegovo srce svetim besedam edino pravega Boga. Po svetu mora tavati

kakor popotnik, ki nima doma, ki nima zatega srca, ki bi ga ljubilo.

Borut je vzdihnil bridko vrh gore, in njegove oči so strmele hrepeneče v dolino. O, oče, ko bi vedel ti, kako te ljubi tvoj pregnani sin in hrepeni po tebi! O, mati, da bi znala ti, kako hudo in bridko je Borutu, ki nima doma, ki se ti ne sme bližati. O, da bi znala vidva, o, da bi znala!

In Borut se je vsedel na trda tla vrh gore in si je zakril obraz z rokami. Silno mu je bilo hrepenenje v duši – hrepenenje po domu, po starših. Tako blizu je njih, pa ne sme stopiti tja doli, da jih objame v srčni radosti po dolgih, dolgih dnevih. V bolesti se mu je trgalo srce, to srce, ki je hrepenelo po ljubezni.

Glej, dolge dneve je živel na vojski, ki mu je dajala tolažbe, da je vsaj nekoliko pozabil na svojo nesrečo. Z mladci se je bil podil za bežečimi Obri. Daleč tam onkraj šumeče Drave so jih bili zasačili. In tedaj ni ušel niti eden pasjeglavec pravični smrti. Mladci pa so postali razigrani. Drvili so naprej v tujo deželo, kjer so še stanovali Sloveni – robi divjih Obrov. In nahujskali so jih mladci k upor. Pridružili so se jim Sloveni, pa so udarili po krutih trinogih. Zbrala se je cela vojska pasjeglavcev, da bi z biči pokorili svoje pse – tlačane. A zmotili so se. Pobili so jih Sloveni na prostranem polju, in pasjeglavci so bežali daleč, daleč v močvirnate ogrske ravnine. Z bogatini plenom so se vrnilo Sloveni in so se radostili noč in dan ob veselih gostijah.

Toda tudi sedaj niso mirovali mladci. Obrnili so se proti severu, da poizkusijo tudi tam svoje roke. Nenadoma so naleteli na močno četo nemških vojnikov, ki so šli proti jugu jarmit mirne Slovence z železno roko. Zavrnili so mladci, ko so jih zagledali, in so se navalili nanje; na čelu vsem pa je dirjal Borut. Vzpenjal se je njegov vranec in bele pene so brizgale kroginkrog. Dasi je bilo krivogledih Nemcev še enkrat toliko kot Slovenov, so vendar podlegli vihri mladcev. Vsi so popadali na črno zemljo. In mladci so se obrnili tedaj, pa so pojezdili, glasno pevajoč, proti dragemu domu. Jesen je prihajala v deželo; zato pa so hiteli, da jih ne zaloti mrzla zima. Ovenčani z veliko slavo in z bogatim plenom so se vrnili domov, kjer so jih pozdravljali starši, bratje, sestrice in neveste. Vse je vriskalo radosti; le Borut je povešal otožno glavo. Saj on ni imel doma, saj on ni imel nikogar, ki bi se veselil njegove vrnitve. A vendar se je on proslavil najbolj in so vsi kazali nanj, kot na hrabrega junaka, ki je rešil starešini Volčanu življenje. V boju mu je bil zagorel obraz; njegovi udi so so okrepili na težavni vojni, da se je človek čudil, ako je slišal, da je ta mladec doživel šele osemnajst spomladi. Gledali so ga z začudenjem vsi in so mu stiskali roko.

Naposled je ostal sam in ni vedel, kam bi se obrnil. A tedaj je pristopil k njemu visok in krepak mladec, ki je bil nekaj let starejši nego Borut. Bil je Gojmir, sin Velimirjev iz sela Bistrice onstran Drave. Prijatelja sta bila

postala med vojnim pohodom in sta si delila plen kakor brata. In Gojmir ga je povabil, naj pojezdi z njim na njegov dom. Radosten je vzprejel Borut to povabilo. Sedla sta na konje, pa sta pojezdila preko planjave tja doli, kjer se je bleščala v solnčnih žarkih bistra Drava. Neumorno sta jezdila, ker se je mudilo Gojmiru domov. Sloveni po selih so se ustavljali, pa so ju gledali, ko sta brzela mimo na svojih obrskih konjih. Gledali so ju, ko sta se bližala in so se prestrašili za hip, ker so spoznali obrske konje. »Pasjeglavca sta,« so pomislili. »Že zopet so prišli ropat in požigat.« – Toda ko sta pridirjala bliže, so spoznali, da sta slovenska mladca. »Hej, naša sokoliča sta.« so zaklicali. »Iz vojne se vračata, pa sta ugrabila pasjeglavcem konje. Hej, sokoliča!«

Povsod so ju pozdravljali z velikim veseljem. Kmetje, ki so delali na polju, so prenehali z delom, pa so jima migali z rokami. A Borut in Gojmir sta jezdila naglo naprej. Že sta došla v kraje, ki so jih bili poleti opustošili Obri. Tuintam se je dvigalo žalostno, ožgano tramovje požganega sela. Kroginkrog je bilo polje poteptano in opustošeno. Žive duše ni bilo videti nikjer. Le tuintam sta zagledala iz daljave človeško postavo, ki je naglo bežala preko polja in se je potuhnila v grmovje, ko je zaslišala peketanje konjskih kopit. Žalost je navdala mladca, ko sta videla to grozno opustošenje. Molčala sta in sta vzpodbodla konja, da sta bežala kakor dve ptici preko razvalin.

Prejezdila sta mračen gozd in sta dospela na parobek. Pred sabo sta zagledala prijazno selo, ki je stalo sredi bogatega polja. Do sem še niso bili dosegli Obri. Ampak pred gozdom so se bili obrnili na desno in so šotorili na planjavi, kjer so jih bili posekali Sloveni. Ko je zagledal Gojmir selo, je zavriskal na glas. »To je Bistrica – to je moj dom,« je zaklical Borutu, pa je vzpodbodel konja, da se je vzpel hrzajoč na zadnje noge. Potem pa je šinil kakor blisk po pobočju. Borut je dirjal za njim, in v nekaj trenutkih sta se že ustavila pred prostornim domom Velimirjevim.

Tedaj je prihitel na prag sam Velimir. Močan Sloven je bil, z dolgo, vihrajočo brado. Za njim se je prikazala žena in mlada deklica. Gojmir je skočil s konja in je pričel stiskati svojcem roke. Radost se je smejala na Velimirjevem obrazu, ko je pozdravljal svojega mladca. Mati se ga kar nagledati ni mogla, dočim se je smehljala sestra venomer in je sklepala z rokami. Borut je stopil s konja, pa je gledal ta prizor. Hudo mu je bilo, ko je videl, s kakim veseljem in s kako radostjo so vsprejeli njegovega tovariša doma. A kdo naj vsprejme njega – pregnantca, ki nima več doma, ki nima duše, da bi se ga razveselila, ko se je vrnil iz slavnega boja?

Borut se je prijel za uzdo svojega obsrkega konja in je povetil glavo. Tedaj pa je pristopil k njemu Gojmir. »Poglejte, to je moj bojni tovariš Borut,« je govoril svojcem. »Kakor brata sva in sva si delila plen.«

Pristopili so vsi k njemu, pa so mu podali roko. »Bogovi naj ti povrnejo, kar si storil dobrega mojemu sinu,« je dejal Velimir in mu je stisnil roko. Mati ga je pogledala ljubeče in sočutno, ker je bil Gojmir že povedal, da nima njegov tovariš doma. »Bogovi so te spremljali in so te privedli k nam,« je rekla prijazno. »Pri nas ostaneš in nam boš kakor sin.«

In tudi mlada deklica mu je podala roko. Pogledala, mu je v obraz in je rekla sočutno: »Doma nimaš, Borut. A ostani pri nas in zdelo se ti bo, da si doma.«

Borut se je zahvalil iskreno. Mehko mu je postalo v duši, in hvaležen je bil dobrim ljudem, ki so ga vsprejeli tako gostoljubno. In isti dan so se gostili do noči. Velimir je zaklal vitorogega ovna in ga je spekel na ražnju. Mati je prinesla medice na javorjevo mizo. In pričeli so se gostiti in vsi so bili židane volje. Gojmir in Borut sta pripovedovala o pohodu tja na vzhod proti Obrom in o praski z Nemci. Velimir pa se je spominjal bitke pri Dravi. Sam se je bil udeležil in je pobil marsikaterega pasjeglavca. Spominjal se je starešine Volčana in njegovega bojevanja. Tedaj pa se je obrnil k ženi in hčerki in je pokazal na Boruta. »Glejte mladca,« je dejal. »On se je boril kot ris in je rešil življenje Volčanu.«

Mati mu je prikimala z glavo. A mlada deklica, ki ji je bilo ime Slavica in je štela komaj trinajst let, je sklenila roke, pa je pogledala začudeno na Boruta. »Oj,« se je začudila na glas. A kakor da bi se sramovala svojega začudenja, je zardela in je umolknila hipoma.

Židana volja, ki je vladala po hiši, se je polastila tudi Boruta. Pozabil je na svojo zapuščenost in čutil je, kakor bi bil doma. Do srca so mu prirasli ti dobri ljudje, ki so ga vsprejeli z odprtimi rokami in so ravnali z njim kakor s svojim. Pozabil je na dom, odkoder ga je pregnal njegov lastni oče, pozabil je na svojo boleost, in je bil vesel in židane volje kakor vsi drugi. Smejal se je razigrano kakor mladeč, ki se vrne zdrav in čil iz težke vojne in je zopet po dolgih dneh med svojimi dragimi.

Toda ponoči, ko je ležal na svojem ležišču, ni mogel zaspati. Tedaj mu je stal pred očmi dom. Razločno je videl mater, kako sedi na klopi in plaka, plaka za njim. Njen obraz se je posušil in njene oči so vse zalite z bridkimi solzami. In mati sedi na klopi in plaka, plaka. Krog nje pa se sveti mesečni žar, ki se krade skozi odprtino v temno sobo. Snežniki gledajo v sobo – polni so mesečnih žarkov in se svetijo, svetijo srebrno ... Boruta je objelo silno hrepenenje, da je dvignil roke, kakor bi hotel objeti vse, kar mu je stalo pred očmi.

»Kriste, smiluj se me,« je zastokal in se je obrnil na drugo stran.

A komaj je zaprl oči, že se je javil pred njim svečenik Razor. Njegov obraz je bil bled in poln krvavih ran. V prsih mu je tičala ostra puščica; a njegove oči so gledale udano proti modremu nebu. Brezbarvne ustnice so se mu premikale in so šepetale gorko molitev.

Borut je planil pokoncu. Strmel je v temo, ki se je razprostirala kroginkrog in je poslušal.

»Pomiluj, Kriste, pomiluj!« je zaklical in je legel nazaj. Toda zaspati ni mogel. Premišljeval je vso dolgo noč in tedaj je sklenil, da pojde odtod. Poiskati mora sivega svečenika, in ga varovati nevarnosti. Mora ga poiskati, pa četudi prehodi ves širni Korotan. Dan se je že svital, ko je zaprl za nekaj trenutkov oči. Solnce je posijalo izza temnih gora, ko je vstal in se napolnil v izbo. Vsi so bili že pokoncu in so se začudili, ko so ga zagledali. Bil je pripravljen za pot.

»Odjezdim od vas,« je izpregovoril Borut. »Imam še neko opravilo. Obiskati moram sivega starčka, ki je nemara v sili. Pomagati mu moram. Nocoj sem se domislil tega, da pojezdim čimpreje odtod. Hvala vam za gostoljubje in za prijaznost, ki ste jo izkazali meni – brezdomovincu.«

Čudili so se mu in mu prigovarjali, naj ostane. A Borut je zmigal samo z glavo. »Moram odtod, moram,« je odgovarjal. »Težko mi je, a vendar moram.«

Uvideli so, da so vse besede zaman. Podali so mu roke, in Velimir mu je rekel v slovo: »Bogovi naj te spremljajo po vseh potih in naj te pripeljejo kmalu nazaj. Vrni se, in boš mi kakor sin.«

»Vrni se kmalu,« je rekla tudi mala Slavica, in oči so se ji napolnile s solzami. Glej, že se je veselila, da ostane Borut pri njih, in potem bi imela dva bratca, močna kot dva junaka. Ej, lepo bi bilo življenje potem, lepo. Na, pa se izmislil Borut, pa odjezdi od njih. A mali Slavici je bilo

hudo, da odjezdi Gojmirjev pobratim. Najraje bi se bila razjokala na glas, a sramovala se je. Samo solze so se ji prikazale na očeh in bila je vsa žalostna.

»Ostani zdrava, Slavica,« ji je dejal Borut in se nasmehnil. Vzpel se je na konja in ga je vzpodbodel. Dirjal je preko polja do temne goščave in se je ozrl od tam nazaj. Še je videl, kako so stali Velimirjevi na pragu, in razločno je videl, kako mu maha mala Slavica z roko kakor maha sestra v slovo bratu, ko pojezdi na daljno pot. Boruta se je polastila neka čudna, neznana bol. Zavihtel je svojo čepico in zdirjal naglo v goščavo.

Pot se je vila pod visokim, temnim Dobračem preko polja; mimo prijaznih selišč je dirjal. Pustil je za sabo široko Dravo in se je bližal rodnemu selu. Že je zagledal temno poraslo gorovje, pod katerim se sveti dolgo Osojsko jezero. V daljavi je zagledal nekaj belega, in spoznal je tedaj, da je to njegov rodni kraj. Srce mu je vztrepetalo, in tisoč lepih spominov se mu je zbudilo v duši. Glej, samo še toliko časa, kolikor rabi solnce, da premeri dve pedi neba – samo toliko časa bi jezdil, pa bi bil v rodnem selu. V kraju bi bil, kjer je preživel svoje mlado življenje in je bil vesel in radosten kot drobna ptica v širnem lesu.

Borut je pridržal konja. Strmel je tja daleč, kjer se je svetilo njegovo rodno selo izmed orumenelega drevja. Bog ve, ali je svečenik Razor tam? Ali so ga pregnali? Ali so ga vzprejeli in so poslušali njegove besede? Nemara

so ga pa obsuli s kamenjem, ker je zasmehoval njihove stare bogove?

Borut se je sklonil na vrat svojega konja in ga je hotel vzpodbosti. Tedaj pa se je ozrl na levo v grmovje, odkoder so se pričele vsipati bele ovce. Ravno je stopil iz grmovja pastir, oblečen v ovčjo kožo. Držal je v roki dolgo palico in je priganjal ovce. Borutov konj je zaregetal, in tedaj se je ozrl pastir nanj. Kot kip je obstal, in dolga palica mu je zdrknila na tla.

»Perun, ti silni, mogočni, smiluj se!« je zakričal pastir prestrašen. »Pasjeglavci so tu – pasjeglavci!«

Borut se je ozrl natančno nanj in ga je spoznal. Bil je Gorjup, sosedov ovčarski pastir. Borut se ga je razveselil. Naglo je stopil s konja in se je približal Gorjupu, ki se je tresel po vsem životu. Star je bil Gorjup in grbav. Bojazljivo dušo je imel in se je bal posebno pasjeglavcev, ki so ubili lani njegovega brata tam na meji.

»Hej, Gorjup! Ali me še poznaš?« mu je zaklical Borut. Gorjup je dvignil presenečen glavo, ko je zaslišal znani glas. S širokoodprtimi očmi je gledal na mladca in ga je spoznal. Obraz se mu je razjasnil, in hipoma ga je minul ves strah. »Oj, Borut, ali si ti?« je zaklical. »Mislil sem, da so tu pasjeglavci. Kako sem se prestrašil! Pri Perunu! Kdo bi si pa mislil, da jaha slovenski mladec obrskega vranca? Hej, kdo?«

Borut je zamahnil z roko in je hotel govoriti. A hitro ga je prekinil Gorjup in je nadaljeval: »Ti pasjeglavci!

Morana naj jih pokolje in Besi naj se poigrajo z njimi! Brata so mi ubili, brata, ki je bil vojniki nad vojniki. Sto jih je priletelo na njega, sto, ti pravim. Pa so ga pobili – mojega brata so pobili! Ne smiluj se jih, Morana! Perun, ne skopari s svojo streljo!»

Gorjup je povsili glavo in sklenil roke na prsih. Žalost ga je prevzela pri spominu na ubitega brata. V očeh sta mu zablesteli dve solzi in sta obviseli na dolgih, sivih brkah.

»Povej mi, dragi Gorjup, kaj je novega v našem selu?« je vprašal Borut. »Dolgo že nisem bil tam. Vesna je cvetela takrat. A zdaj hodi že Morana, preko polja in s svojim dihom je že umorila vse cvetje ... Povej mi, Gorjup, kaj se je dogodilo v našem selu?«

Pastir ni odgovoril. Še vedno je stal tam s sklonjeno glavo, roke prekrižane na prsih. »Kaj so zaspali Črti, da mirujejo zdaj?« je izpregovoril naposled in je zdihnil. »Ne vidijo hudobcev, ki moré slovenske junake ... zaspali so Črti in tudi Besi so zaspali. Resnično ...«

»Ne žalosti se Gorjup,« ga je tolažil Borut. »Niso še zaspali Črti. Orožje brusijo zdaj, pa se vržejo kmalu na klete pasjeglavce. Ne žalosti se, ampak mi povej, če si videl v našem selu tujega svečenika, ki mu je ime Razor?«

Starec ga je pogledal, kakor bi ne razumel njegovega vprašanja. »Kaj vprašuješ, mladeč?« je dejal. »Črti so še pod nami, in rečem ti, da kmalu prihrumé na svet. In takrat bodo maščevali mojega brata, ki je bil vojniki nad vojniki. Resnično se zgodi tako ... Kaj si me vprašal? O

tujem svečeniku si govoril? Čakaj, čakaj, pa ti povem. Kaj ne veš, kaj se je bilo zgodilo z njim? Čudno, čudno ...«

In pastir je zmajal z glavo, pa je nadaljeval: »Jaz ga nisem videl, ampak stara Olša mi je pripovedovala o njem. Čakaj, čakaj! Kaj mi je že pripovedovala? Bes naj me lopi! Spomin me že zapušča – čakaj, čakaj! Kaj mi je že pripovedovala? Aha – Sloveni so ga pognali iz sela, ker je sramotil naše bogove. S smrtjo so mu grozili. A žrec je izginil kar naenkrat. Menda se je pogreznil v zemljo ...« Žalostno je povetil Borut glavo. Hej, tedaj je bil svečenikov trud zaman! Ni dosegel onega, kar je nameraval. Sramotno so ga pognali Sloveni, njega, ubogega starčka, in niso hoteli poslušati božjih besed. Gorje! Kam naj se obrne zdaj, kam naj pohiti, da najde svojega svečenika? Gorje!

Borut se je prijel za glavo. Toda nenadoma je skočil na konja in ga je vzpodbodel ter zdirjal nazaj, odkoder je bil prišel. Pastir je gledal za njim in je zmajeval z glavo. Evo ga mladca, kako dirja preko polja, kot bi imel zle misli v srcu! Kaj mu je? Kaj se mu je zgodilo? – Ej, pa ni vedel pastir Gorjup, da je nalagal mladca. Pač so bili pregnali spomladi Sloveni tujega svečenika iz sela. A od takrat ni bil Gorjup več v selu. In ko ga je vprašal Borut po svečeniku, mu je povedal, kar se je bilo zgodilo spomladi. A Borut je mislil, da so nanovo pregnali svečenika.

Hudo mu je bilo zaradi tega. Zato pa je dirjal naprej in naprej in se ni ustavil nikjer. »Bog ve, kam se je zatekel ubogi svečenik?« je premišljeval sam pri sebi. »Kam naj stopim, kam naj idem, da ga najdem? O, Gospod, Gospod, smiluj se me, pa mi pokaži pravo pot!«

Pridirjal je do strme, temne gore, in tedaj je spoznal okolico. Tu gori je šel spomladi s stariši v pregnanstvo; tam vrhu prelaza je zagledal prvič bele snežnike, kjer je mislil najti mir in veliko srečo. Da, spomladi je bilo to – a zdaj je jesen. Oj, koliko se je izpremenilo od takrat! Srečen je bil spomladi; saj je imel stariše. A zdaj nima nikogar – starišev nima, ne doma.

In v Borutovem srcu se je prebudilo hrepenenje. Le enkrat bi še rad videl drago hišico onstran gore, le enkrat bi še rad zrl bele snežnike. Potem pa gre – naravnost v Bistrico k Velimirju gre. Oj, zagotovo ga sprejme Velimir; vsaj za pastirja ... Tako je sklenil Borut. Skočil je s konja; pobožal ga je po temni grivi, pa mu je govoril: »O dragi vranec, bil si mi dolge dni tovariš v krvavem boju. A zdaj pojdi za mano na strmo goro. Mene vleče hrepenenje na goro, da vidim še enkrat dragi dom in bele snežnike. Pojdi, vranec!«

Zahrzal je vranec in se dotaknil z glavo Borutove rame. Borut pa je odhitel na goro in vranec je stopal za njim. Mladec se je v sedel na vrh, pa je strmel dolgo, dolgo v planinski svet. Razjokal se je skoro tam gori v silnem hrepenenju. O da bi mogel le še enkrat pogledati

v materni obraz in le še enkrat stisniti roko očetu. O, da bi mogel! ... Vedno silnejše je bilo hrepenenje, ki ga je vleklo doli v zagorsko dolino, in Borut je naposled ves vztrepetal. Poskočil je na noge in je izpregovoril na glas: »Pojdem doli, da vidim še enkrat očeta in mater. Kdo mi more braniti to? Mogoče se je vrnil zdaj tudi Razor in biva zdaj v svoji votlini. – Potem pa pojdem, naravnost k Velimirju v Bistrico pojdem.«

Tako je sklenil Borut, pa je pohitel radosten in vesel navzdol. Vedno bolj so se gostile megle ob gorovju, in Borut ni mogel videti niti enega snežnika. Toda ni se oziral na nobeno stran. Samo hitel je, da pride čimprej na dragi kraj, ki ga ni videl že toliko in toliko dni. Glej, že je zagledal korenško jezerce, ki je temnelo sredi goščave. Razburjeno je bilo in je šumelo pritajeno. Nikjer živega glasu, nikjer človeka. Toda – ali ni zaklicalo nekaj tam spodaj ob jezeru? Borut je postal in je poslušal. In čuj – prav natanko je slišal človeški glas, ki je klical na pomoč. Tedaj pa je privezal konja k smreki in se spustil v tek. Oj, mogoče pride še o pravem času, da reši nesrečnejša, pa najsi bo že, kdor hoče, pa najsi tiči v ti ali oni nevarnosti. Jadrno je dirjal Borut skozi goščavo in se je ustavil ob zadnjih grmih kraj jezera. Potuhnil se je tam in je pogledal skozi veje.

Iz prsi se mu je skoro izvil glasen, prestrašen krik. Kajti tam na bregu je videl nekaj groznega. Ležala sta na trati dva moža, zvezana na rokah in nogah. Kraj njiju

pa sta stala dva divjaka in sta se ravno pripravljala, da potegneta jetnika v hladno jezero. Borut, se je stresel, ko je pogledal divjaka natanko, in ju je spoznal. Bila sta Bedanec in Kosobrin. Borutu je zastala kri v žilah. Videl je jetnika, ki sta se premetavala po trati, kot bi hotela pretrgati močne vezi. Moj Bog, ali nista to starešina Volčan in očetov sosed Pribignjev? Kako prideta sem? Kako sta ju ulovila razbojnika?

Za trenutek se je ozrl Borut ob jezercu, da bi ne videl tega strašnega prizora. Toda tedaj so se mu razširile prestrašeno oči, in obraz mu je prebledel. Kaj vidi tam gori ob grmovju? Ali je resnica, ali je strašen sen? Ali ne leži tam gori v krvi starček v dolgi halji mirno in pokojno, kot bi ga bila že objela strašna smrt? Ti sivi lasje, ta dolga brada, ta sveti obraz – Kriste usmiljeni, ali ni to svečenik Razor?

Borutu se je zavrtelo v glavi. Za trenutek je omahnil, in zdelo se mu je, da mu zastane kri od groze. »Kriste, usmiljeni Kriste, smiluj se!« so mu ponavljale blede ustnice. Toda naenkrat se je dvignil. Oči so mu zažarele v divjem gnjevu. Zgrabil je lok in puščico in napel tetivo. Ravno je prijel Bedanec Volčana za noge, da ga potegne v jezero. A tedaj je zasikalo nekaj v zraku. Bedanec je kriknil; zakrtilil je z rokami in se je prevrnil vznak v šumečo vodo. Kosobrin je obstal začuden; ozrl se je kroginokrog, a takrat je že prifrčala puščica in se mu je zapičila naravnost v prsi. Kosobrin je omahnil in z divjim

krikom je padel za tovarišem v mrzli grob. Zašumela je voda za hip in se je vznemirila. Toda kmalu je pljuskala spet enakomerno, kot bi ne vedela, da je pokopala dva razbojnika, dva izvržka rodu Slovenov.

Borut je planil naglo iz grmovja. Urno je prerezal Slovenoma z ostrim bodalom vezi, potem pa je hitel k svečeniku, ki je ležal mirno kraj grmovja. Pokleknil je k njemu in ga prijel za roko.

»Oj, oče, dobri oče Razor!« je klical mladec obupno. »Le enkrat še odpri oči, pa me poglej! Jaz sem ... jaz, tvoj Borut ...«

A svečenik se ni genil. Zaprte so mu bile oči, in zdelo se, da je že mrtev. Borut je to spoznal, pa se je prijel za glavo. Tedaj pa sta pristopila Volčan in Pribignjev. Z vodo sta pričela izpirati svečeniku rano, ki mu je zevala na levi strani prs. Zavezala sta jo nato z belim platnom. Ni več curljala kri iz nje, ampak se je ustavila popolnoma. Stresel se je svečenik in je pogledal začudeno na obupanega mladca.

»Borut, ti si?« je izpregovoril s slabim glasom in se je nasmehijal. Borut je prijel njegovo desnico. »Oj, še živiš, oče Razor!« je govoril ves iz sebe. »Hvala Bogu, da ne boš umrl ... oj, ne boš umrl ...«

Spet se je nasmehnil svečenik, potem pa so se mu zaprle oči. Nemo sta gledala Slovena ta prizor. Zatem pa se je obrnil Volčan k Borutu. »Ali je še daleč do domovanja tvojega očeta?« je vprašal tiho.

»Ne,« je odvrnil Borut. »Komaj pet streljajev.«

»Dobro,« je dejal nato Volčan. »Naredimo nosila, pa ponesemo ubogega ranjenca tja doli.« – Molče so odšli v goščavo, pa so nalomili debelih smrekovih vej. Naredili so iz njih nosila. Razgrnil je nanje Volčan svoj plašč. Potem so položili svečenika na nosila. Prijela sta jih Volčan in Pribignjev, in stopali so počasi in previdno navzdol proti Radegostovi domačiji. Žalosten in potrtn je odvezal Borut konja in ga je peljal za uzdo. Neprenehoma je gledal nezavestnemu starčku v blede obraz, in v srcu mu je bilo polno bridkih misli. Evo, iskal je svečenika po širnem Gorotanu; a zdaj ga je našel, našel blizu smrti.

Nemirno je stopil Borut vstric Volčana in ga je vprašal tiho: »Oj, povej mi, dobri starešina, ali res umrje svečenik?«

Volčan ga je pogledal, pa mu je odgovoril: »Ni nevarnosti; lahko še okreva. A zdaj mi povej, hrabri mladeč, kako prideš sem? Da te ni bilo, bi počivali zdaj v globočini jezera.«

In Borut je pravil, kako ga je pognal oče od doma in kako je iskal po vojski svečenika; kako ga je vleklo silno hrepenenje do doma in kako je slišal klic na pomoč. Vsemu temu se je čudil Volčan. Potem pa je pripovedoval, kako je prišel v selo Rogovino, kjer je bil prej Radegost starešina. Našel je tam svečenika Razorja, ki je učil seljane Kristusovih nauk. Skoro vse je že pokrstil. Pač se je bil zgodil čudež. Seljani, ki so že spomladi grozili

svečeniku s smrtjo, so se kar naenkrat izpremenili. Prišel je bil svečenik Razor. Neustrašeno je stopil pred nje, pa jim je očital z gorečimi besedami krivico, ki so jo storili Radegostu, prejšnjemu starešini. In ljudje so res spoznali krivico in so se pričeli kesati. Spominjali so se zaslug vrlega starešine, pa jim je bilo žal, da so mu vzeli brez pomisleka čast in pravo. Saj se je držal samo postave; vzprejel je pod svojo streho neznanega svečenika in mu je ponudil sol in kruh. Tako je postal tujec njegov gost. In dolžnost mu je bila sedaj, da brani svojega gosta in prelije zanj kri, če bi bilo treba. In kateri Sloven bi bil storil drugače? A seljani so se obrnili proti starešini in so ga pognali sramotno od doma. – Uvideli so tedaj Sloveni svojo krivdo, in kesali so se. A kako naj popravijo zdaj svojo krivico? In vstali so možje, pa so svetovali, naj se napote preko gora k Radegostu in ga prosijo, naj jim odpusti in se vrne nazaj v domovino.

A tedaj je vzbruhnila vojna, in poti niso bile več varne. Čakali so torej seljani boljših časov. Poslušali so zdaj sivega svečenika, ki jim je pravil z navdušenimi besedami o Kristu, Odrešeniku trpečih ljudi. V začetku jim niso šle besede v dušo, in so se posmehovali naskrivnem tujemu žrecu. A čim bolj so ga poslušali, tembolj jim je ugajal novi nauk. Ob tihih večerih se je zgrinjalo staro in mlado okrog košate lipe, kjer je stal svečenik Razor in govoril z milimi besedami o Kristu. Vedno bolj so se nagibali k novi veri, in ko se je dal krstiti tedanji starešina

Pribignjev z vso svojo družino, so šli drug za drugim h Kristovi veri. Zažgali so svetišče boga Svetovida in njegov gaj so posekali. Solze radosti so tekle svečeniku po licih, ko je videl, koliko blagoslova ima njegov trud in napor. Noč in dan je hvalil Boga in je klečal in molil.

Tedaj pa je ponehala vojna. Razširila se je hipoma po vsem Gorotanu govorica o krvavem boju tam gori ob šumeči Dravi. Proslavljali so junake in še posebno so proslavljali mladca, ki se je obnašal tako hrabro v boju in je rešil življenje starešini Volčanu. Povsod so imenovali s ponosom ime mladega borca. Svečenik Razor se je vznemiril, ko je slišal, da ni bil oni mladec nihče drugi nego Borut, sin Radegostov. Kako pride Borut v vojno? Oj, gotovo se mu je zgodilo nekaj posebnega. Nič več ni mogel obstajati v Rogovini, in tako je sklenil, da odpotojuje preko gora. Pribignjev ga je hotel spremljati.

Takrat pa je prišel iz Brnice starešina Volčan. Prinesel jim je podrobne novice o boju in je pravil navdušeno o Borutu, sinu Radegostovem. Hudo mu je bilo, da je žalil spomladi Radegosta, ki je prišel v Brnico. Zato pa se je napotil pod bele snežnike, da prosi Radegosta oproščenja.

In tako so se napotili Razor, Volčan in Pribignjev preko gore. Že so bili skoro v dolini na drugi strani, ko sta jih zasledila Bedanec in Kosobrin. Kakor volk svoj plen, tako sta jih zasledovala in čakala prilike, da jih napadeta. Posebno svečenika Razorja je pazil Kosobrin. Kajti

neprijetno mu je bilo, ko je videl svojega nekdanjega starešino, ki ga je spominjal na sramotne dni. In tam ob Korenskem jezercu se jima je ponudila ugodna prilika. Na zeleni trati so se hoteli možje odpočiti. Vsedli so se – a takrat je padla zanjka okrog Volčana, pa ga je pritisnila na tla. Pribignjev je poskočil, da bi rešil tovariša in branil samega sebe. A tudi njega je podrla zanjka na tla. K svečeniku pa je skočil Kosobrin in mu zasadil bodalce v prsi. Starček se je zgrudil in iz rane mu je brizgnila kri.

Prišla sta razbojnika, da uplenita ujeta Slovena. A nič posebnega nista našla pri njima. Vreči sta ju hotela v jezero; toda tedaj sta popadala sama v hladni grob, zadeta od Borutovih puščic.

Tako je pripovedoval Volčan. Borut pa se je čudil, in od veselja bi bil zavriskal, da ni ležal na nosilih smrtno ranjeni svečenik. Glej, vse se je izšlo srečno in dobro. Dobil je nazaj oče čast in pravo in ni mu treba več žalovati. Oj, to bo vesel oče, oj, to se bo radovala uboga mati! Le eden čut je vznemirjal Boruta in ga je navdajal z žalostjo: Kaj poreče oče, ko stopi pred njega? Ali ga zapodi spet v daljni svet? To je premišljeval, in glava se mu je klonila vedno niže na prsi.

Glej, že so zavili okrog ovinka, in izza temne goščave se je zasvetil beli prod. Razločno so čuli šumenje gorskega potoka, in v bližini se je oglasilo pasje lajanje. Stopili so iz goščave in so zagledali Radegostovo domovanje. Glasno je utripalo Borutu srce, ko je stopal za

nosili. Gledal je naprej, če bi morebiti zagledal očeta ali mater. In resnično – tam na pragu je stal oče. Začuden je gledal na došlece in jih je motril. Toda naenkrat je stopil korak naprej. Očevidno je spoznal Volčana in Pribignjeva. Prijel se je z desnico za hišni steber, z levico pa je šinil preko čela.

Volčan in Pribignjev sta položila nosila na tla in sta stopila k Radegostu. »Pozdravljen, starešina rogovinski!« ga je nagovoril Pribignjev. »Prihajamo k tebi, da te prosimo oprostčenja. Brez pomisleka smo ravnali, ko smo ti vzeli čast in pravo. Oj, kosali smo se potem, prepozno kesali, ker smo videli, da si branil ti pravo, a mi smo delali proti pravu. Zato nam odpusti in se povrni k nam nazaj! Sezi mi v roko, kot si mi segal nekdej, ko sem bil jaz še tvoj verni sosed.«

Radegost je molčal in je gledal presenečen na Slovena. Zdelo se mu je, kakor da sanja. Kakor v sanjah je segel Pribignjevu v roko in je molčal. Toda po obrazu se mu je razlila radost, in roka se mu je tresla. Tedaj pa ga je nagovoril tudi Volčan: »Oprosti tudi meni, dragi brate! Nisem lepo ravnal s tabo, ko si prišel spomladi v Brnico. Toda bil sem zaslepljen in sem verjel ljudski govorici. Zato mi oprosti.«

Tudi njemu je segel Radegost v desnico. »Ali je mogoče?« je vprašal naposled. »Ali je mogoče? Kaj so me vendar uslišali sinji, dobri bogovi?«

»Ne, niso te uslišali sinji bogovi,« je odvrnil Pribignjev z resnim glasom. »Glej, tam kraj goščave leži starček in je že blizu smrti. Njemu, Radegost, se imaš zahvaliti za vse. Pojdi z nama, da ga vidiš in se mu zahvališ.«

In Radegost je šel tja doli. V svojem začudenju ni videl Boruta, ki je šinil mimo njega. Zagledal je bil Borut pri mali odprtini materin obraz in ni se mogel več zdržati. Šinil je ob grmovju mimo mož. Naravnost v hišo je letel in se je oklenil matere okrog vratu.

Takrat so dospeli možje do nosil. Radegost je pogledal ranjenca v bledi, mirni obraz, in je skočil naglo nazaj. Hej, tu leži človek, ki je kriv njegove nesreče! Kriv njegovih srčnih bolesi, ki mu je ukradel domovino, ki mu je zapeljal edinega sina. Tu leži in se ne gane, kot bi mu bila že smrt zatisnila oči. Oj, kaznovali so ga sinji bogovi za vso nesrečo, ki jo je povzročil njemu. Oj, hvala sinjim bogovom, da so uslišali njegove srčne prošnje!

Tako je mislil Radegost. A Pribignjev ga je prijel za roko. »Radegost, glej, tu leži mož, ki si mu dolžan zahvalo,« je govoril resno. »Oj, koliko se je trudil in trpel, da je privojeval tvoje pravo! Ni on kriv tvoje nesreče, ampak mi, Radegost, mi smo krivi. Bili smo zaslepljeni in nismo vedeli, kaj smo delali. Sezi, Radegost, ubogemu starčku v sveto roko in ugasni v srcu divji srd.«

Radegost je stal nepremično pred Pribignjevom in je gledal v tla. Njegov obraz je postal še bolj mračen. Naposled je namršil obrvi in je pogledal sovražno

svečenika. »Pribignjev,« je izprgovoril hladno, »tovariša sva si bila na bojnem polju in sva se bojevala za slovensko pravo. Sveti so nama bili naši stari bogovi in kri bi bila prelila za nje. Pribignjev, pobratim si mi bil. Ali pa tudi veš, kaj zahtevaš zdaj od mene?«

»Vem, da si trpel,« je odvrnil Pribignjev. »Kruta krivica se ti je zgodila, in zato si trpel. A glej – vse se je pojasnilo, in ti stojiš pred nami čist kakor nekdanj. In to je delo tega starčka, ki leži pred tabo brez moči in brez življenja. Sezi mu v roko, Radegost, in mir naj bo med vama.«

A Radegost je stopil korak nazaj. »Ničesar ne veš, Pribignjev,« je odgovoril, in oči so se mu zasvetile v srdu in gnjevu. »Kdo je ta mož? Ali veš, Pribignjev? Sloven je, in rodila ga je mati iz rodu Slovenov. Toda šel je in je zatajil svete slovenske bogove. Izdal jih je in jih zasramuje zdaj! Neznane boga oznanuje zdaj izdajica, klevetnik! Ali veš, Pribignjev? Sina mi je zapeljal, da je zatajil očetove bogove in je zatajil ljubezen do očeta. Kri moje krvi je zapeljal – izdajica, klevetnik! In jaz naj mu zdaj odpuščam?«

Pribignjev se je nasmehnil. »Kako se motiš, Radegost! Ni ti zapeljal sina na kriva pota, ampak mu je pokazal pravo stezo. Srce Borutovo se je obrnilo h Kristu, Bogu resnice in prava. Čuj me, Radegost! Ni Borut sam, ampak tudi jaz in vsi rogovinski Sloveni smo postali Kristovi poznavalci!«

Radegost je ostrmel za hip. Z roko je šinil preko čelu in je vprašal hripavo: »Ali je res? Boj se večnih bogov, Prebignjev! Ali je res?«

»Resnico ti govorim,« je potrdil Pribignjev mirno. »Podrli smo Svetovidovo svetišče, in zdaj častimo samo Krista, Boga resnice in prava.«

Tedaj se je Radegost vzravnal. Dvignil je desnico in oči so mu plamtele v divjem srdu. »Prinesli ste mi izgubljeno pravo, in čist sem zdaj pred Sloveni,« je govoril, in glas se mu je tresel vsled silnega gnjeva. »Bogovi so me kaznovali tedaj, ko sem ponudil kruh in sol človeku, ki jih je žalil. A zdaj so mi odpustili, in žrec leži pred mano, kaznovan od pravečnih bogov ... Hvala vam, da ste mi prinesli pravo nazaj. A nikoli več se ne vrnem nazaj – nazaj med izdajico in klevetnike sinjih slovenskih bogov. Naj vas kaznujejo bogovi za to. Jaz ostanem tu, in bogovi ostanejo z mano.«

In Radegost se je okrenil. Ponosno je odšel s trate in ni pogledal nikogar. Pribignjev in Volčan sta ostrmela in sta se spogledala. Ostrmel je tudi Borut, ki je prihitel od matere, da pozdravi očeta. Slišal je njegove zadnje besede in je ostrmel.

»Oče!« je zaklical. A Radegost ga ni čul. Šel je naravnost v hišo in se ni ozrl več nazaj. Borut se ni pomišljal dolgo. Hitel je za očetom v hišo. Ozrl se je kroginkrog in je zagledal očeta, ki je sedel tam v kotu in si je podpiral glavo z rokami.

»Oče!« je zaklical in je padel pred njim na kolena. Oklenil se je njegovih nog, pa mu je gledal v mračni obraz.

Radegost je dvignil glavo in se je ozrl za trenutek v sina. Za hip so mu zažarele oči vsled radosti. Toda takoj se mu je pomračil spet obraz. »Kaj iščeš tukaj?« je vprašal neprijazno. »Ali ne veš, da izdajice nimajo strehe v moji hiši?«

»Pojdem, oče,« je odvrnil Borut. »Samo eno prošnjo mi usliši. Ne srdi se na ubogega starčka in mu oprosti. Zadnja moja prošnja je to. Izpolni mi jo, oče! Potem pa grem spet – v daljni svet grem nazaj.«

A Radegost ga je sunil od sebe, da se je Borut opotekel. »Enkrat sem ti že rekel, da mi ne hodi pred oči,« je govoril in je namršil obrvi. »Imel sem sina, in ta je bil mladec. Ali ti si izdajica, za katerim kažejo Sloveni s prstom. Niti pred oči se jim ne upaš, ker si zatajil svojo kri. Izdajica si – izvržek rodu ...«

A tedaj je skočil Borut na noge. Ponosno se je vzravnal pred očetom, in oči so se mu zasvetile. »Nisem izvržek, oče,« je zaklical, »Ne sramujejo se me Sloveni, ampak me spoštujejo. Jezdil sem preko gorotanske zemlje, in Sloveni so me pozdravljali: To je Borut, Radegostov sin ... Ne bom se hvalil, oče, kako sem se bojeval z Obri. Volčana vprašaj, pa ti pove, kdo ga je rešil pasjeglavске sulice. Tam zunaj stoji moj obrski konj, in za sedlom je marsikaka draga stvar, uplenjena pasjeglavcem in Nemcem. Ne bom se hvalil, oče.«

Radegost je dvignil glavo, pa je gledal začudeno sina. Zagorel je bil Borutu obraz, in njegovi udje so se okrepili v tem času, ko ga ni bilo doma. Bil je mladec, poln junaštva in neupogljive moči. Radegostu so se zasvetile oči pri misli, da je to njegov sin, kri njegove krvi, duša njegove duše. Gnjev in srd sta mu ginila, in videl je pred sabo samo mladca, ki je govoril ponosne besede in je bil poln samozavesti. »V boju si bil?« je vprašal, ko je sin umolknil. »Povej, ali so napadli sovragi mirne Slovence?«

»Kot roj kobilic so napadli pasjeglavci Slovence,« je odvrnil Borut in je zardel v navdušenju, ko se je domislil krvave bitke. »Požgali so selišča ob Zili; a ob Dravi smo jih zalotili. In niti eden nam ni ušel.« – In Borut je pripovedoval z živimi besedami. Radegost pa je hodil po izbi gori in doli. Poslušal je, in tuintam se mu je skrčila pest. »Kleti sovragi!« je zamrmral. »O, da mene ni bilo poleg! Da me ni bilo! Pa nisem vedel za to – za vojno nisem vedel ...«

Ko je Borut prenehal, je obstal pred njim. Gledal mu je dolgo v obraz, in mračno lice se mu je jasnilo vedno bolj. »Borut,« je izpregovoril naposled, »vrlo si se obnašal in v boju nisi zatajil svoje krvi. Pokazal si se mladca, kakršen mora biti Sloven. Sramote mi nisi napravil in si proslavil moje ime ... Zdaj mi pa povej, zakaj si izdal očetove bogove, ki so nas vodili od zmage do zmage? Zakaj si storil to?«

Borut se je čudil, da se je oče tako hitro izpremenil. Presenetilo ga je, in v prvem trenutku ni vedel, kaj bi

odgovoril. Pogledal je očetu v obraz in tedaj šele je zapazil, da je oče od poletja sem zelo shujšal. Zaslutil je, da je nemara on kriv tem brazdam, ki so se začrtale v očetovem licu. Oj, saj je vedel, da ga ljubi oče; vedel je, da trpi radi tega, ker ga je pognal v daljni svet. Trd in nepristopen je bil Radegost na zunanje; a kdo ve, kaj se mu je godilo v duši? Kdo ve, koliko je trpel? – In Borut je izprevidel zdaj vse to, in srce se mu je razmehčalo v bridki bolesti.

»O, oče, zakaj me sovražiš?« je zaklical. »Tvoj sin sem in ti me sovražiš, oče?? Zato me sovražiš, ker sem zapustil stare bogove in sem pričel spoznavati Krista, ki je edino pravi Bog. Oče, ne vem, kako je prišlo vse to. Sam premišlujem zdaj, kako je to mogoče, da sem postal tako hitro Kristov spoznavalec. A božja volja je morala biti tako. Vprašaj Pribignjeva in druge Slovence iz Rogovine. In kateri ti bo mogel povedati, zakaj je izpregledal tako naglo? Bila je višja moč nad nami, in ta moč se je razlila v naša srca.«

Radegost je gledal sina in se je domislil, koliko je moral trpeti te dolge dni, odkar je pognal mladca od doma. Koliko noči je bdel in ni mogel zatisniti očesa! Kajti če je zaspal, je zagledal sina mrtvega na zeleni poljani. Kraj njega pa je stala neka čudna prikazen, ki mu je grozila s suho roko: »Ti si kriv njegove smrti, ti, ki se zoveš njegovega očeta!« – In Radegost je zastokal in je trpel bridke muke. Mati Božena je hirala in je jokala noč in

dan. Radegost je ni mogel več pogledati. Kajti v vsakem njenem pogledu je videl očitanje: Ti si ga pogubil ... Vrni mi sina nazaj! – Zbežal je zjutraj od doma in se je klatil do večera po črnem lesu, da bi potolažil svojo vest. Toda zaman. Vedno in vedno je moral misliti na sina – na sina, ki ga je pognal v daljni svet.

In zdaj ga vidi pred sabo, še bolj zagorelega po obrazu, še bolj junaškega kot nekdej. Pridobil si je slave med Sloveni, in štejejo ga zdaj med prve mladce. A oče, njegov lastni oče ga zaničuje in ga podi kot izdajica od dragega doma. Pa niti ne pomisli, koliko mora trpeti sin, ker ve, da ga zaničuje in sovraži lastni oče. Gorje! Smilujte se, sinji bogovi, ki ste vrnili izgnancu izgubljeno pravo in ste ga očistili v očeh rojakov-Slovenov! Smilujte se! – In Radegost je povetil glavo. Razmehčalo se mu je srce, in upornost in divji gnjev sta izginila hipoma iz njegove duše.

»Ničesar ni kriv svečenik Razor,« je nadaljeval Borut. »Samo svojo nalogo je vršil, in to nalogo je prejel naravnost od Krista. Ne sovraži ga, oče, ker je popolnoma nedolžen. Sovraži raje mene. Trpel bom in bom hodil po tujem svetu in bom mislil nate, Ne sovraži ga, oče! Odpusti mu – saj ni kriv ničesar.«

Radogost je dvignil hipoma glavo. Pogledal je sina s pogledom, v katerem je bilo polno ljubezni. Sam ni vedel, kaj se je zgodilo tisti hip z njim. Naenkrat je položil sinu roko na glavo in je izpregovoril:

»Odpuščam ti, Borut, zaradi moje in materine ljubezni ti odpuščam ...«

Borut je zdrknil na kolena in se je oklenil njegovih nog. »Oče!« je zaklical.

A Radegost ga je dvignil. »Vstani, Borut,« je dejal mehko in prijazno. »Naj bo ljubezen med nama kakor nekdanj.«

Oče se je naglo okrenil, pa je odšel iz hiše. Tam na trati so stali Volčan, Pribignjev in Božena krog ležečega svečenika in so se pogovarjali potihoma. Radegost se jim je približal, pa je obstal pred njimi. »Odpustite mojim besedam,« je dejal. »Gnjev mi je napolnil srce, pa nisem vedel, kaj govorim. Odpustite mi vsi – ti, Volčan in ti, Pribignjev. Bogovi so hoteli drugače.«

In sedaj se je zgodilo čudo. Radegost je stopil k svečeniku Razorju. Dolgo mu je gledal v mirni, sveti obraz, katerega je obdajal neki čudoviti svit. In naenkrat se je nagnil Radegost nad svečnikom in ga je prijel za mrzlo roko. Izpregovoril je s tresočim glasom, da so ga slišali vsi:

»Odpusti mi, svečenik! Moj srd mi odpusti, ki sem ga gojil v srcu do tebe. Izpregovori samo eno besedo ... da mi odpuščaš.«

Mrzla roka se je stresla, in svečenik je odprl svoje prijazne oči. Nasmehnil se je, ko je spoznal klečečega moža, in s tihim, komaj slišnim glasom je izpregovoril: »Oj, Radegost, ti me držiš za roko? Ali je mogoče, ti

ljubljeni Krist? Ali je mogoče, da si dodelil svojemu služabniku v poslednjih dnevih toliko sreče, toliko blagosti? ... O, hvala ti, Izveličar ... Sedaj pa rad zaprem svoje trudne oči ...«

Svečenik je umolknil in je ležal spet mirno in pokojno, kot bi se bila preselila njegova duša že nad sinje zvezde ... Zapihal je močen veter preko doline. Zašumeli so rumeni listi na drevju in so sfrčali potem z glasnim šelestom na tla. Megle, ki so ležale na pogorju, so se pričele deliti. Prikazali so se hipoma beli snežniki, in kakor čisto srebro se je lesketal njih sneg.

Radegost pa je stal s sklonjeno glavo kraj svečenika in je gledal blede obraz ...

10.

A svečenik Razor ni umrl. Ob prijazni postrežbi na Radegostovem domovanju se mu je pričela celiti rana. Počasi je okreval in je že lahko hodil po izbi gori in doli. A vendar je čutil, da je izgubil vse moči in da ne bo nikoli več zdrav. Shujšal je tako, da bi ga človek nič več ne spoznal. Čutil je, da so mu šteti dnevi. Morda še pričaka zlate vesne, potem pa ga vzame Gospod k sebi. Svečenik Razor ni bil žalosten; potrpežljivo in veselo je prenašal bolečine in je mislil samo na Boga. Komaj je že čakal trenutka, da se poslovil od zemlje in odide k svojemu Učeniku.

Skrbno so mu stregli na Radegostovem domu. Borut je sedel neprenehoma kraj njega, da mu je izpolnil vsako željo, ki mu jo je le bral v očeh. Mati Božena, je skrbela zanj kot za svojega očeta. V srcu je že davno spoznavala Krista in je molila vsak dan k njemu. Saj je vedela, da je pripeljal samo Krist njenega sina nazaj, da je samo on spremenil misli njenemu možu.

Radegost se je ves spremenil. Ni bil več oni trdovratni Sloven, ki se je z železno trmo držal starih postav.

Izginila mu je bila ona upornost, in rad je poslušal svečenikove besede. V tihih večerih so sedeli v prijetno zakurjeni izbi. Zunaj je pokrival seženj visok sneg gore in doline in mrzla sapa je pihala. V izbi se je širila prijetna gorkota. Svečenik je razlagal sveto pismo, in zvesto so ga poslušali vsi. Radegost se je sicer smehljaj v začetku neverjetno svečenikovim besedam. Toda čimbolj ga je poslušal, tembolj mu je ugajal novi nauk. In naposled se mu je udal popolnoma. Sam ni vedel, kako in kdaj je prišlo vse to. Samo to je vedel, da je zapustil stare, prazne bogove.

Lep zimski dan je bil. Solnce je sijalo na nebu in na snegu se je svetilo nebroj biserov. Sveta tišina je bila po gorskem svetu, in te tišine ni motil niti gorski potok, ki je bil vkovan v debel led.

In tisti dan je krstil svečenik Razor Radegosta in Boženo.

Radegost se je stresel, ko je začutil na svoji glavi vodo. Za hip se je domislil starih slovenskih bogov, v katere je bil veroval vse življenje. Da se dvignejo zdaj in ga pogube v svojem srdu? – A Radegost se je nasmehnil. Videl je pred sabo stare, prazne bogove. Ležali so strti in onemogli v prahu kakor kip, če ga vržeš s stojišča. In niti toliko moči nimajo, da bi se zgenili enkrat ... In Radegost se je nasmehnil in prekrižal roke na prsih. Potem pa je izpregovoril glasno:

»V tebe verujem, Kriste ... V tebe, moj Bog.« – – –

Živeli so srečno in lepo življenje. Pač sta prosila Volčan in Pribignjev Radegosta, naj se vrne v domovino. A Radegost se ni udal. Naročil je samo, naj dovedejo njegovi hlapci vsega potrebnega preko gore, da ne bodo trpeli tu sredi zime pomanjkanja. Vse je preskrbel Pribignjev, ki je opravljal vestno Radegostovo posestvo. Sklenila sta tedaj, da prevzame Pribignjev proti odškodnini vse Radegostovo posestvo. Samo na spomlad mu mora poslati hlapcev, živine in orodja. Radegost je hotel ostati v zagorskem svetu in obdelovati plodno zemljo.

Kruta zima je kmalu minila. Led in sneg sta se pričela tajati in od juga je zapihal gorak veter. Grmeli so plazovi noč in dan s strmih gora, in vsepovsod so žuboreli vrelci. Solnce se je uprlo v dolino, in kmalu se je prikazala kopna zemlja. Na obronkih so zacvetele bele kurjice in so naznanjale, da prihaja z juga deva – vesna. Že se čuti njen dih krog in krog, in plaha in urna zima beži na bele, visoke snežnike. In glej, – kar čez noč se je prikazala zlata vesna.

Pomladnega krasnega dne so prišli preko gore Radegostovi posli. Prignali so sabo vso živino in vsa orodja so pripeljali s sabo. Pričelo se je živahno in veselo življenje sredi zagorskega sveta. Gradili so nove hiše; sekali visoka drevesa, iztrebljevali rovte in orali plodno zemljo. Radosti in zadovoljnosti se je svetil Radegostu obraz. Glej, tu si bo napravil novo domačijo; širne njive mu bodo nosile bogat sad, in široki pašniki bodo redili njegovo živino. Lepo in prijetno življenje bo prišlo, in

Bog bo čuval mirni, srečni planinski svet. – Tako je mislil Radegost, in srce mu je bilo polno hvaležnosti do Boga, ki ga je pripeljal sem pod bele snežnike.

Nekega dne je prišel v obisk Volčan, brniški starešina. Povedal je naravnost, kaj ga je napotilo preko gore. Vso zimo je premišljeval besede svečenika Razorja. Vedno bolj je spoznaval Kristove nauke in vedno bolj jih je umeval. Trikrat se mu je prikazala v noči čudna prikazen. Majhen deček v belem, bleščečem oblačilcu je stopil pred njega ter mu je naročil: »Volčan, starešina brniški, vstani in pojdi preko gore! Tam te čaka tvoj Gospod.« – Volčan se je čudil tem sanjam in jih je premišljeval. Ko pa se mu je prikazal deček v tretjič, je vstal in se je napotil preko gore. Volčan je pokleknil zdaj pred sivim svečenikom pa ga prosil, naj ga krsti. Vesel je bil svečenik, pa se je napotil z Volčanom, Radegostom, Boženo in Borutom k studencu, ki je žuborel nedaleč od hiše. Pokleknil je tam Volčan na zeleni mah; glavo je sklonil in je sklenil roke na prsih.

Sivemu svečeniku se je storilo milo, ko je dvignil blagoslavljače desnico nad starešino. Kajti neki skrivni glas mu je pravil, da je to njegov zadnji krst. Čutil je, da se mu bliža mirna smrt, in prepričan je bil, da pohiti kmalu v sinja nebesa po večno plačilo. Vsled globokega ginjenja so mu tekle velike, svetle solze po velih licih.

»Volčan, ali veruješ vse, kar nas uči Krist v svoji sveti knjigi?« je vprašal s tresočim glasom. »Ali veruješ v vse čiste nauke, ki jih uči naša sveta Cerkev?«

»Verujem,« je odvrnil Volčan.

»Zato te krstim, Volčan, v imenu Boga Očeta, Boga Sina in Boga Svetega Duha.«

Tiho, s pojemajočim glasom je govoril svečenik Razor. Roka se mu je tresla, ko je izlil vodo nad Volčanovo glavo. Noge so se mu pošibile, in zgrudil bi se bil, da ni priskočil Radegost in ga podprl s svojimi rokami. Starček je naslonil svojo belo glavo na njegovo ramo. Nasmehnil se je blaženo in je pogledal v modro pomladansko nebo.

»Ljubi moji,« je šepetal s komaj slišnim glasom, »Gospod me kliče k sebi, in jaz se ne morem več ustavljati njegovemu svetemu klicu ... Pojdem, pojdem ... A vi ostanite trdni v svoji veri in ne dajte se zapeljati od grehov sveta. Ostanite zvesti Gospodu, da pridete enkrat na njegovo sveto stran. Mračen in teman je svet, a večna Resnica je tako jasna in svetla ... Naj se ne loči nikdar vaša duša od nje, in vaše oči naj bodo vsekdar uprte v brezkončno nebo ... Ostanite zdravi, ljubi moji! Jaz grem ... jaz grem ... Gospod me kliče ...«

Starček je utihnil in oči so mu ugasnile. Glava se je nagnila na stran, in duša je pohitela proti nebu. Mrtev je bil svečenik Razor. Umrl je v Gospodu, ko je izvrševal njegovo sveto opravilo.

Jasno in toplo je svetilo pomladansko solnce. Vseokrog so poganjale iz zemlje bujne cvetice in drobne trave. Vse je kipelo v novo življenje, in prijeten, blagodejen

vonj se je širil po zagorski dolini. Čez modro nebo je hitel bel oblaček; naglo se je dvigal in izginil kmalu nekje v modri jasnini.

Radegost je položil mrtvo truplo na mehki mah. Pokleknili so vsi okrog mrtvega svečenika in so molili solznih oči. Naposled je vstal Radegost in je izpregovoril s tresočim glasom:

»Dragi, ni nam treba žalovati za častitim Razorjem. Veselimo se raje, da ga je Bog poklical k sebi, da ga poplača s svojo neskončno dobroto. Iz neba bo gledal na nas in nam bo priprošnjik pri Kristu ... Drugega boljšega mu ne moremo dati na pot v blažena nebesa kakor obljubo, da se bomo trdno držali njegovih nauk in jim ne postanemo nikoli nezvesti. Obljubimo mu to zdaj, dragi! In glejte, kakor ona bela gora, ki stoji trdno in kljubuje vsem vihram, tako trdno hočemo mi ohraniti v svojem srcu svojo vero in svoje pravo. In da se spominjamo vsekdar naše, ravnokar dane obljube, imenujmo ono goro po imenu svetega učenika – Razor. Spominjala nas bo vedno našega svetega svečenika in nas bo navajala vedno k pravemu, Kristu dopadljivemu življenju.«

Tako je govoril Radegost. Zavel je topel veter in je nesel njegove besede preko doline. Visoko k belim snežnikom jih je nesel. Trepotali so tam gori svetli žarki in so poljubovali sinje teme snežnika-velikana, ki je ravno dobil svoje ime. In zdelo se je, kot bi bil razumel snežnik

besede toplega vetra. Kajti zasvetil se je še lepše, in na njegovem belem snegu se je iskrilo tisoč in tisoč svetlih biserov ...

Kruto so se maščevali Obri tisto leto poraz, ki so ga doživeli lani na poljani kraj deroče Drave. Komaj je porasla trava širne doline, so se dvignili izza podonavskih planjav. Kakor roji brezštevilnih kobilic so se vsuli od treh strani na zeleni Gorotan. Požigali in morili so vse, kar jim je prišlo pod roko. Ježili so so ljudem lasje na glavi, ko so čuli o grozodejstvih divjih pasjeglavcev. Žene in otroci so bežali jokajoč in obupajoč v črne lesove, kjer so se poskrili v črni goščavi. Možje pa so se zbirali v trume, da pohite z orožjem v roki sovragom naproti. Zbrala se je vojska hrabrih Slovenov. Volili so si poveljnika in so se pri tem razprli. Polovica je hotela Volčana, brniškega starešino, a druga je zahtevala Slavojja, župana iz Svetne vasi. Razprli so se tedaj Sloveni in so se razdvojili. Volčan je videl, da preti vsem poguba in pogin, ako se razdvoje, Sam se je odpovedal poveljstvu in je rotil s solzami v očeh vojnike, naj se ne cepijo. A zaman. Razžaljeni Slavoj je odšel s svojo vojsko na glinsko polje. A tam so ga zajeli Obri. In Slavoj se je sramotno udal sovražniku. Obljubil je večno pokorščino najzagriženejšemu sovragu Slovenov, in je postal njegov rob.

Volčan pa je šel sovragu naproti. Nedaleč od Brnice, na širnem dravskem polju sta zadela sovražnika drug ob drugega. Kakor levi so se postavili Sloveni v bran. Z divjimi kriki, ki so pretresali ozračje, so navalile nanje neštivilne trume pasjeglavcev. Na svojih urnih, majhnih konjih so švigali kakor blisk semtertja in zabadali Slovence s svojimi ostrimi kopji. Solnce je bilo ravno vzšlo, ko so pričeli boj. Oblak puščic je zakrival bojevalce; svetle sikire so se bliskale v solnčnih žarkih; toda kmalu so zardele v rdeči krvi.

Solnce se je dvigalo vedno više; a boj ni ponehal niti za trenutek. Sloveni so sekali vedno huje okrog sebe. Vrste Obrov so se že pričele majati in se umikati nazaj. Videli so Sloveni to in so zavriskali. Z novimi močmi so navalili na klete sovrage in so sekali kakor besni krog sebe. »Bogovi so z nami,« so klicali drug drugemu. »Naprej, bratje, naprej!« – Vrsta Obrov se je že prelomila, in tu in tam je že bilo videti posamezne trume, ki so bežale v divjem neredu preko polja. Srca Slovenov so se dvigala v silni radosti. Že so mislili, da zmagajo v hrabrem boju in pokoljejo divje pasjeglavce.

A tedaj so obstali kakor prikovani. Sem doli od črnega lesa je zazvenel hipoma glasen krik. Tam gori je začrnelo polje, in kakor čebele iz panja se je vsulo sto in sto pasjeglavcev iz lesa. Drvili so naravnost na Slovence in so jih pritiskali od vseh strani. Vnovič se je oglasil divji krik; zopet se je vnel krvavi boj na širnem polju.

Vedno huje so pritiskali Obri, in zdelo se je, da vstajajo nove trume kar iz zemlje. Neštevilno jih je že ležalo po krvavih tleh, a njihovo število je postajalo vedno večje. Čete Slovenov so ginile vedno bolj; njihovo število se je krčilo, in zdelo se je, da jih pomandrajajo vsak hip divji pasjeglavci. Nič več se niso bojevali Sloveni za zmago. Videli so, da je ves njihov trud zaman; toda vdati se niso hoteli. Raje so popadali v hrabrem boju kot junaki, kakor da bi živeli sramotno življenje kot robovi, kot psi divjih Obrov.

In Sloveni so se zakadili kot volčje med sovražnike. Kakor brez uma so sekali krog sebe. Vsak udar je bila smrt sovragu. Razbesneli, krvaveči so dirjali po polju kot zli duhovi osvete. Gledali so jih Obri, in lasje so se jim ježili. A odzadaj so jih pritiskale trume rojakov in so jih suvale naprej. In Obri so zabadali s svojimi dolgimi sulicami razbesnele Slovence in so kričali nerazumljive besede. Padali so Sloveni drug za drugim. Le tuintam se jih je še borila mala tolpa, kroginkrog obkoljena od brezštevilnih sovragov ...

Solnce se je bližalo zatonu. Ponehaval je boj; kajti boril se je samo še Volčan z desetimi borci. Srdito je udarila po njih neštevilna truma Obrov. In hrabri borci so popadali drug za drugim. Le Volčan in njemu ob strani Velimir iz Bistrice ter njegov junaški sin Gojmir so se še borili. »Drži se, sinko,« je govoril Velimir venomer in je sekal po pasjeglavcih, da je kar jekalo. »Drži se, sinko, in

umri kakor Sloven ... Morana stoji kraj nas. Ne boj se je, sinko ...«

In Velimirja je zadela na glavo sovražna sekira. »Drži se, sinko,« je še zajecjal in je padel na krvava tla. Obležal je tam in se ni več ganil. Gojmir je stopil preko njegovega trupla. Stisnil je zobe in je sekal kakor v sanjah okrog sebe. Pred oči mu je stopila hipoma rodna hiša. Videl je mater tam ob mizi. K nji se je stiskala mala Slavica. Njen obraz je bil bled in njene oči vse objokane. In Slavica se je stiskala k materi in je gledala plašno skozi okno. Razločno se je videlo, kako gori selo. Divje se vzpenjajo rdeči plameni in ližejo krog sebe. Že se dotikajo njegovega doma; že se kadi lesena streha ... Tam po potu pa dirjajo divje pošasti. To so pasjeglavci, ki so se zapodili proti dragi hiši, kjer trepečeta njegova mati in mala Slavica.

»Smilujte se, sinji bogovi!« je zastokal Gojmir. A tedaj se mu je zapičila obrska puščica naravnost v srce. Gojmir se je prijel za glavo. Omahnil je in se je zgrudil na očetovo truplo ...

Volčan je še vedno vihtel svojo sekiro. Pač ga je bilo zadelo že pet sovražnih puščic. Obraz mu je bil zalit s krvjo, in iz prsi mu je curljala rdeča kri; a še vedno je vihtel svojo sekiro. Zmračilo se je bilo že napol. Kakor v megli je videl tam pred sabo krvav požar. Črn, gost dim se je valil preko polja. In Volčan je vedel, da gori tam njegovo selo Brnica ... Pridrl je bil že do srede sovražnikov. A tedaj je padel, zadet od treh ostrih kopij.

»Kriste, usmili se moje duše,« je še vzdihnil orjaški Volčan. Potem pa so se mu zaprle oči ...

Mesec je pogledal izza temnih, daljnjih gora. Divje se je razlegalo skozi svetlo noč prepevanje Obrov. Umaknili so se z bojišča proti lesu in so taborili tam. Ni jim bilo treba ognjev. Kajti kamorkoli so segle oči; povsod so se videli visoki požarji, in vse nebo je bilo krvavo razsvetljeno. Le tam doli na polju je vladal mir. Mesečni blede žarki so obsvetljevali mrtva, krvava trupla in so trepetali po vsem polju. Drava je šumela v svoji široki strugi, in to šumenje je bilo podobno bolealnemu plaču.

Na polju pa je ležala v tihi, pokojni smrti vsa Volčanova vojska. Mrtva je ležala tam svoboda gorotanskih Slovenov. In zato so plakali Dravini valovi in so šumeli bolešno v krvavo noč ...

Drugi dan so prinesli Rogovinci Radegostovim novice o groznem porazu Slovenov. Pribignjev je pribežal z vsemi svojimi ljudmi preko gore. Vso noč so se plazili po črnih lesovih, da jih ne zajamejo pasjeglavci. Srečno so se izmuznili in so prišli ob jutranji zarji k Radegostu. In tedaj je pripovedoval Pribignjev o grozni nesreči, ki je doletela gorotanske Slovence. Bil je pri Slavojevi vojski. Sramotna Slavojeva izdaja ga je razburila tako, da je hitel takoj proti domu. Sklical je seljane in jim je razložil vse. In raje kot bi živeli v sramotni sužnosti, so pustili svoj dom, pustili svoje imetje in rodno grudo.

Radegost se je sesedel na stol, ko je slišal strašno novico. Obraz je zakril z rokami in je zaječal. Sloveni, ki so stali v izbi, so povесili glave. Grenka bol jim je legla na srce, in v oči so jim stopile solze. Tišina je zavládala po prostorni izbi. To tišino je pretrgal tupatam bolesten vzdih, prihajajoč iz junaških prsi potrtega Slovena.

Radegost je skočil na noge. Prijel se je za glavo in je zaklical z glasom, v katerem je bilo polno gnjeva in gorja: »Kam smo prišli Sloveni! Gorje! Kot psi se moramo valjati divjakom pred nogami ... Pomendrali bi jih bili, da ni bilo nesloge. Kleta slovenska nesloga! Sovrag kolje Slovena; a brat Sloven raje liže sovragu roke, kakor da bi pomagal bratu, ki ga bijejo sovražne roke ... Kleta nesloga! Kam smo prišli Sloveni? Kam pridemo? – Gorje, gorje!«

In Radegost se je sesedel spet na klop. Divja bolest mu je prevzela vso dušo, in razjokal se je.

Sloveni so stali krog njega in so še vedno povešali glave. Solze so jim padale iz oči in so se svetile na njihovih bradatih licih. Trpeli so v tistem trenutku in so vedeli, da je ugasnila sinoči na nebu svetla zvezda, ki je tako lepo sijala na gorotanskem nebu. In vedeli so, da je bila tista zvezda njihova svoboda.

Ko je poglela prva bol, je pričel pripovedovati Pribignjev natančneje. O grozних požarih je pravil, ki so se videli po vsem okrožju. Ob Zilji, ob srednji Dravi so

gorela selišča, in kri je tekla v potokih. Pasjeglavci so požgali in pomorili vse, kar jim je prišlo pod roke.

Borut se je vzdramil iz svoje bolesti. Pririninil se je do Pribignjeva in je vprašal hlastno: »Ali so požgali tudi Bistrico? Ali ste videli Velimira?«

Pribignjev je prikimal. »Bržkone so požgali tudi Bistrico. Saj od tam so se privalili prvi roji pasjeglavcev. Videl sem Velimira in njegovega sina. Pri Volčanu sta bila. A zdaj ležita kraj Brnice v mlaki krvi. Vsa Volčanova vojaka leži tam.«

Borut je prebledel. Stresel se je in je vzdihnil bolesto. »Kriste, pomiluj!« – Glej, padel je Velimir, padel je njegov pobratim Gojmir. In njegova posestrima Slavica plaka za očetom in bratom. V samotnem selu plaka za materjo in tolažbe ni v njenem srcu. Morda pa je ni več na svetu? Morda so jo odvedli s sabo divji pasjeglavci? Kaj ni rekel Pribignjev, da so požgali Obri Bistrico?

Borutu so se naježili lasje, in zaječal je v svojem strahu. Ozrl se je po navzočih, kakor bi ne vedel, kje da se nahaja. A potem je vzkriknil, da so pogledali vsi začudeno nanj, in je zbežal iz sobe. Zunaj je naglo osedlal svojega obsrkega vranca. Skočil je nanj in se je podil potem naglo ob Savi proti korenškemu jezeru.

»Hiti, vranec!« je govoril konju in ga je vzpodbadal. »Hiti, ker trenutki so dragoceni ... Kriste, smiluj se in ne dopusti tega ...«

Goščava je kar ginila okrog njega. Naenkrat je stal kraj jezercu. Skočil je s konja in je dirjal navkreber. Hrzajoč je stopal konj za njim. Borutu se je zdela že cela večnost, preden je došel do vrha korenskega prelaza. Tam je obstal in je pogledal doli na Gorotan. Zeleno polje se je razgrnilo pred njim, kopajoče se v solnčnih žarkih. In sredi tega zelenja je mirovalo tupatam nekaj rujavega, podobnega kopici požgane trave. Borut se je stresnil, ko je zagledal tista rjavkasta mesta. Saj je vedel, da so to selišča, ki so jih upepelili divji Obri. Pogled mu je hitel dalje, da bi uzrl selo Brnico. Toda videl je samo črnkasto pogorišče, iz katerega se je še dvigal droben dim, podoben megli, ki se dviga pomladi zarano z zorene njive. Tam sredi polja se je svetlikala Drava. Polje samo pa je bilo začrnelo, in Borutu se je zdelo, da vidi postave, ki se premikajo počasi semintja.

»Tam leži Gojmir, tam je padel v junaškem boju,« je pomislil Borut in je snel čepico z glave. »Z očetom je padel kot Sloven. Smiluj se jih, Kriste!«

In Boruta je navdala silna bol, ko je gledal z rosnimi očmi na zemljo, ki je bila pred nekaj dnevi še svobodna. A zdaj leži tam in ječi v težkih okovih pasjeglavcev. Bog ve, kdaj se dvigne spet mogočna in močna, kakor je bila prej? Mogoče nikoli več, ker so jo poteptali sovragi in so pobili najmočnejše borce. Ležala bo tako na veke, in samo grobovi bodo govorili strašne, neme besede ...

Borut je sklonil glavo na prsi. Nič več ni mogel gledati na opustošeno zemljo. Glej, lani je obkrožala ves ta svet velika slava. Zaklete slovenske sovraže so bili pobili do zadnjega. Kako so bili močni takrat Sloveni! A zdaj! ... Opustošena zemlja leži pred njim, napojena s krvjo junakov, ki so branili svoj dom in svojo pravdo.

Borut je zakril obraz z rokami in je zajechal. Tedaj pa je zarežgetal za njim konj in se ga je dotaknil z mrzlimi nozdrvmi. Borut se je zgenil. Hipoma se je zavedel, zakaj je odšel od doma. Z roko je šinil preko čela in se je spustil po pobočju navzdol. Ko je došel v dolino, se je vrgel na konja in ga je vzpodbodel. Dirjal je preko širnih travnikov tja doli proti Dravi. Mrtvi so bili travniki. Le tuintam je zagledal v daljavi tropo ovac ali goveda, ki so se pasla brez pastirjev po prosti planjavi. Bližal se je že seliščem, toda umaknil se jim je. Zajezdil je v goščavo, ki se je širila onkraj travnikov. Hipoma je spoznal to stezo, in bridkost mu je legla na dušo. Glej, tu se je plazil lani z Volčanom, da pokaže Slovenom tabor pasjeglavcev. Glej, tam gori je stal stražnik, katerega je usmrtil s svojo puščico. – In Borut je pognal konja in se je spustil v ravnino. Še je ležalo tam polno strtega orožja, strtih šotorov, in gomile so molčale nemo kroginkrog ... Boruta je obšla tiha groza. Pokrižal se je in je zdirjal preko planjave. Pognal je konja v drveče Dravine valove in je priplaval na drugi breg. Konj se je otresel tam vodnih kapljic in je prhal na glas. A Borut ga je vzpodbodel in je

dirjal skozi goščavo, onkraj katere je stalo selo Bistrica. Srce mu je utripalo na glas. Glejte, zdajle neha goščava, zdajle se odpre ravnina, in zasmee se mu belo selo. Gojmirova mati mu pride naproti, in tudi Slavica se mu približa, pa ga vpraša po bratu Gojmiru.

Gozd se je končal in Borut je obstal na parobu. Obraz mu je prebledel in iz grla se mu je izvil prestrašen, glasen krik. Prijel se je za glavo in je gledal s široko odprtimi očmi v dolinico. Glej, kjer se je svetilo belo selo, tam štrle samo ožgane razvaline. Poteptano je polje, poteptane širne, plodovite njive. Smrt in groza počivata na veseli dolini, in niti najslabši glas ne prekine za trenutek te grozne, mrtve tišine.

Borut je odrevenel. Oči so mu iskale onega doma, ki ga je vzprejel jeseni tako gostoljubno pod svojo streho. A zaman. Videl je samo ožgano tramovje, ki je ležalo sredi polja, poteptanega od obrskih kopit. Lasje so se mu zježili in srce mu je skoro onemelo.

»Kriste, Kriste, smiluj se!« je ječal in je hotel pognati konja naprej. Toda ni se mogel geniti. Kakor prikovan je sedel na konju in je gledal s široko odprtimi očmi na strašne razvaline ... Naposled ga je vendar minila otrplost in je pognal konja naprej.

»Posestrima Slavica! ... Mati Mladena!« je zakričal s hripavim glasom. A odgovoril mu je samo jek, ki je odmeval grozno sredi mrtvih razvalin. In Borut je dirjal dalje. Konj je skakal preko črnega tramovja, med belim

pepelom, da se je dvigal oblak prahu za njim. Že je dospel do mesta, kjer se je dvigal nekdam Velimirjev dom. Borut je skočil s konja in je obstal pred kupom pepela in debelih brun, ki so bila napol ožgana.

»Mladena! Slavica!« je zaklical obupno.

A noben glas mu ni odgovoril. Mrtvaška, grobna tišina je vladala nad vso dolinico. Le požgani, suhi listi visoke lipe, ki je stala nedaleč, so podrhtevali kakor bi plakali na skrivaj ... Borut je pričel razmetavati tramovje; toda našel ni ničesar.

»Umrle sta – pod razvalinami sta pokopane,« je pomislil tedaj in je šinil z roko preko gnojnega čela. »Gorje! Ali pa so ju odvedli pasjeglavci s sabo, da jim služita kot robkinji.«

In mladec se je zvlekel do suhe trave. Vsedel se je pod lipo in se je naslonil ob široko deblo. Videl je pred sabo grozne razvaline v grobove toliko in toliko mirnih Slovenov. Srce se mu je krčilo v divji bolesti, in neprestano je ječal. Glej, ni več onih, ki so se še pred nekaj dnevi veselili v skupni sreči lepega življenja. Kje je orjaški Velimir? Kje je njegov verni pobratim Gojmir, ki ga je vzljubil v svoji prvi vojni kot rodnega brata? Tam doli na dravskem polju ležita oba, polna zevajočih ran, brez življenja, s smrtjo v srcu ... Kje je Mladena, mati njegovega pobratima, ki ga je vzprejela v svojo hišo, kot more vzprejeti samo mati svojega sina? In kje je ona mala, nedolžna deklica, ki ni še niti pogledala žalosti v obraz?

Ona, njegova mala, vesela posestrima, ki jo je vzljubil tako, kot more vzljubiti svojo edino, malo sestrico? Glej, obe sta zdaj pokopane tam v razvalinah, in njun prah se je pomešal s prahom pogorelega doma. Ali pa še živita v obrski sužnosti, v krempljih vragov in si želita smrti ...

Tako je mislil Borut. Bolest mu je stiskala dušo, da je krčil pesti in škripal z zobmi. »Gorje, gorje je prišlo nad Slovence,« je ponavljal venomer. »In glej, gorje je prišlo spet od mene ... Usmili se me, večni Kriste, in ne daj mi trpeti brez tolažbe!«

Z motnim očesom se je ozrl spet na razvaline. In tedaj se mu je zdelo, da vidi tam med tramovjem človeško glavo. Vzkriknil je in je poskočil naglo na noge. Hitel je tja doli in se je nagnil nad ožgano bruno. Toda naglo je odskočil in se je stresnil vsled groze. Iz razvalin je režal človeški obraz, grozno spačen in napol ožgan. Še so se videle razločno široko odprte oči, ki so strmele polne groze izza bruna. Usta so bila odprta in so se režala kakor človeku, ki je zblaznel v divjem strahu.

Borut se je tresel vsled groze in je ponavljal sam pri sebi: »Ne, to ni Mladena ... To ni Mladena ... To ni Slavi-ca, moja posestrima ...«

Z roko si je zakril oči in se je obrnil v stran, da bi ne videl več onega groznega obraza. Počasi je odšel nazaj k lipi in se je spustil na tla. Naslonil se je na deblo in je sklonil glavo na prsi. Oči je zaprl in je ječal neprenehoma kakor človek, kateremu so ugrabile brezbožne roke

tisto, ki mu je bilo priraslo globoko k srcu. Sam ni vedel več, kaj čaka še tukaj, sam ni vedel več, kaj še išče tukaj.

Vedno glasneje in žalostneje so šumeli ožgani listi nad njim. Nedaleč tam v gozdu se je vzdignila jata vran. Glasno je krakala nad dolinico, in Borut je čul razločno prhutanje njihovih perutnic. Kakor teman oblak so se spustile vrane na razvaline in so utehnile za trenutek. In potem so se oglasile spet, in njihovo krakanje se je glasilo grozno in strašno na mrtvim pogoriščem ...

11.

Borut sam ni vedel, kako dolgo je sedel pod lipo, zatopljen v svojo silno boleost. Iz te otrplosti ga je prebudil šele nerazločen glas, ki se je oglasil hipoma sredi tišine, ki je zavladata spet, ko so se dvignile črne vrane in so pohitele preko gozda. Borut je dvignil glavo, pa je poslušal. Spet se je oglasil tisti glas. Podoben je bil obupnemu kriku, ki kliče na pomoč. Borut je skočil na noge in je zadirjal tja gori, kjer se je pričenal les. Zdelo se mu je, da prihaja od tam tisti glas, in na vsak način je hotel videti človeka, ki kliče na pomoč.

Mogoče je v sili, mogoče potrebuje njegove pomoči. Že se je bližal lesu, ko prihiti nenadoma majhna deklica iz goščave. »Borut, Borut!« je vzkriknila in je obstala hipoma na mestu.

»Slavica!« je zaklical mladec v divji radosti. »Posestrima Slavica! ... Ali si ti?«

Deklica je hotela naprej. Toda noge so ji odpovedale. Tresla se je na vsem životu in zdrknila bi bila na tla, da je ni prijel Borut in je dvignil v svoje naročje.

»Slavica, usmiljeni Kriste! Ti si Slavica? Resnično si ti? ... Govori. Slavica! Kje je mati?«

A Slavica ni odgovorila ničesar. Brezbarvne ustnice so se ji tresle kakor v mrzlici, in po vsem bledem, grozno shujšanem obrazku je bila razlita tako velika boleost, da se je Borutu krčilo srce. Njene velike, udrte oči so gledale z grozo tja doli, kjer so ležale razvaline belega sela.

»Kje je mati?« je ponovil Borut. »Ali je še živa?«

Deklica se je stresla še bolj. Okrenila je glavo, in njena suha roka je pokazala proti gozdu. »Tam ... tam,« je zašepetala, komaj slišno in se je zdramila spet.

Borut je hitel v puščavo z deklico v naročju. Dospel je do zelene trate, in tam sredi trate je zagledal žensko postavo, ki je ležala nepremično na trati. In takoj jo je spoznal. Bila je Mladena. Rahlo je spustil Slavico na tla. Sam pa je pokleknil k Mladeni in ji je pogledal v obraz.

»Mati!« je zaklical in se je nagnil niže. A Mladena se ni genila. Njen blede, udrti obraz je bil poln bolesti. Čelo ji je bilo zavezano s krvavim platnom, in njene napol odprte oči so gledale stekleno v modro nebo, ki se je smehljalo nad gozdom.

»Mati!« je ponovil Borut bridko in jo je prijel za roko. A roka je bila mrzla in mrtva ... Borut jo je gledal nepremično. Oči so se mu napolnile s solzami, in divje gorje mu je razjedalo srce.

Slavica je stala kraj njega in se je še vedno tresla. »Umrta je,« je ponavljala šepetaje. »Kruta Morana jo je ugrabila ... Oj!« – In Slavica je vzdihnila; a jokala ni.

Vse solze je bila že potočila, in niti ena ji ni več ostala v mladem, ubogem srcu.

»Kaj se je zgodilo?« je vprašal Borut in se je obrnil k nji. »Povej mi, Slavica, ti ubožica.«

Deklica se je stisnila k njemu, kakor bi se bala, da ugrabi tudi njega kruta Morana. Nepremično je gledala na mrtvo mater in je pripovedovala z jecljajočim, pretrganim glasom. Oj, čudno se je godilo, resnično čudno te dni v Bistrici. Pred dnevi je prinesel sel poročilo, da se bližajo pasjeglavci. Prestrašila se je Slavica, in tudi vsi drugi so se prestrašili. Oče in Gojmir sta se naglo obo-rožila, pa sta odšla z drugimi iz sela. Vojna bo, so rekli in so zapeli junaško pesem. Odšli so in so kmalu izginili v lesu. Žene so spravljale svoje dragocenosti, pa so jih zakopale v zemljo. Vsi, kar jih je še ostalo v selu, so bežali v gore, da se otmo pasjeglavcev. Tudi mati je bežala in je vzela njo s sabo. A nista bežale daleč. Tam gori na skalovju sta se ustavile, pa sta gledale v dolino. – »Skrij se, Slavica,« ji je rekla mati. In Slavica se je res skrila v bližnje grmovje. Sama ne ve, koliko časa je čepela za grmom. Naenkrat je zaslišala divji krik in šum tam doli v dolini. Zagledala je črn, gost dim, ki se je valil proti nebu. »Pasjeglavci so prišli,« je pomislila, in groza ji je stisnila srce. A tedaj je tudi mati zaklicala na glas in se je opotekla dva koraka nazaj.

»Beživa, Slavica!« je zaklicala. »Sicer naju ulove kleti sovragi. Niso daleč – poglej to puščico.«

In mati ji je pokazala puščico, in Slavica jo je pogledala vsa preplašena. In tedaj je videla, da je materi čelo vse krvavo. »Mati!« je zaklicala. »Kri teče iz čela.«

Mati si je zavezala čelo z belim platnom. »Nič ni,« je odgovorila. »Puščica me je samo vprasnila.« – In hiteli sta tedaj navkreber. Ustavile sta se v samotni, skriti votlini in sta tam preživele brez jedi dva dni in eno noč. Mati je vedno bolj povešala glavo in se je tuintam prijela za čelo. »Kdo ve, ali so pasjeglavci še v dolini?« je povpraševala. »Dolgo ne zdrživa več ... Pride lakota.«

In sinoči je odšla iz votline. »Tiho bodi, Slavica,« ji je rekla. »Bogovi čuvajo nad teboj, ker si nedolžna. Ne boj se! Besi in Črti nimajo moči do tebe ... Jaz grem v dolino pogledat, če so pasjeglavci še tam. Hrane prinesem, da ne pogineva. Ne boj se, Slavica! Bogovi so čuječni tudi v črni noči.«

In mati je odšla, počasi, trudoma in se je opotekla pri vsakem tretjem koraku. Naenkrat je izginila, in Slavica je ostala sama. Vso noč je bdela; kraj votline in je strmela v mesečno noč. Poslušala je, in vsak šum jo je vznemiril. Mislila je, da se vrača mati; a nje ni bilo od nikoder. Mraz je tresel deklico, da so ji šklepetali zobje. A matere od nikoder ... Dolga je bila noč, tako dolga! Mesec je zatonil kar naenkrat. In postalo je temno, in še večji mraz je pritisnil. A matere še od nikoder ...

Naposled je vendar šinil dan, na zemljo. In Slavica ni mogla več obstati. Spustila se je po pobočju navzdol in

je klicala na glas mater. Še na misel ji ni prišlo, da bi jo lahko čuli pasjeglavci. Hitela je naprej in je kmalu dospela v dolino. Strah jo je podil skozi črno goščavo, in venomer je klicala mater. Glej, že je prišla na trato in tam je našla mater. Ležala je sredi rosne trave in se ni genila.

»Mati!« je zaklicala Slavica obupano in se je zgrudila kraj nje na trato. Mati se je stresla tedaj in je odprla oči. Pogledala je na hčerko in je vztrepetala. »Slavica,« je šepetala skoro neslišno. »Dete ... ona puščica ... Bogovi, smilujte ...«

In mati je vztrepetala in je pogledala vsa obupana v sinje nebo. A že v naslednjem trenutku je bila mirna in se ni več genila.

»Mati!« je zaklicala deklica obupno in je zaplakala na glas. Vrgla se je na mater; a mati je bila mrtva in mrzla ... In tedaj ni vedela Slavica več, kaj se godi z njo. Ležala je tam na trati, glavo naslonjeno na prsi mrtve matere, in je plakala glasno, krčevito ... šele čez dolgo časa se je dvignila in je pričela klicati na pomoč. Niti na misel ji ni prišlo, da je sama in da ni žive duše širom okrog. A vendar se ji je zazdelo, da čuje onkraj na parobu šumenje, podobno človeškim stopinjam. Šla je iz gozda in je zagledala nenadoma in vsa osupnjena Boruta, pobratima njenega brata.

Borut je poslušal in se je čudil. Čudil se je, kako je mogla prestati mala, slabotna deklica toliko gorja. Ko je utihnila in se je zagledala spet z vlažnimi očrni na

mrtvo mater, jo je pobožal po razmršenih laseh. »Veliko je tvoje gorje, Slavica,« je dejal. »A ne boj se – še so ljudje na svetu, ki te bodo ljubili. Ne boj se, Slavica.«

Slavica je uprla vanj svoje velike udrte oči. Ustnice so se ji stresle; toda izpregovoriti ni mogla besedice. Borut se je sklonil spet nad Mladeno. Počasi in rahlo je odtrgal krvavo platno od čela. Zagledal je veliko, modrikasto rano, ki se je vila od očesa proti sencam. »Čudno,« je pomislil in se je začudil. »Čudno, da se ni zgrudila takoj, ko jo je zadela puščica. Oj, imela je železno dušo.«

»Kaj naj storim zdaj?« je pomislil potem. »Ne smem je pustiti, da bi se vrane gostile z njo. Oj, bila je dobra in hrabra žena in bila je mati mojega pobratima. Kaj naj storim?«

Za trenutek je stal tam neodločen. Potem pa se je obrnil k Slavici in ji je rekel: »Počakaj tukaj, revica! Kmalu se vrnem.« – Pohitel je iz gozda tja doli k razvalinam in se je vrnil kmalu z rovnico v roki. Sredi trate je pričel kopati globoko jamo. Slavica ga je gledala s široko odprtimi očmi in se je tresla neprenehoma. Vedela je, da koplje Borut grob, kamor položi njeno ubogo mater. Zagrne se zemlja, in nikoli več ne bo videla ljubega obraza ... Slavica se je oddihovala težko in trudoma; a jokala ni. Saj solz ni bilo več v njeni duši.

Borut je vrgel rovnico stran in je stopil k mrtvi Mladeni. Že se je sklonil, da bi jo dvignil. A tedaj je vzkliknila Slavica obupno in se je vrgla na mater. Z obema rokama se je oklenila in je pritisnila svoj obraz na njene

prsi. Borut je stisnil ustnice, kajti v srcu ga je zaskelilo, kakor da bi ga bila predrila ostra puščica. A videl je, da mora opraviti delo takoj. Nemara privrše pasjeglavci nazaj, in Bog ve, če bi se mogel rešiti iz njihovih krempljev. Solnce je že davno prešlo sredino neba, in do večera mora biti doma.

Siloma je odtrgal hčerko od matere. Slavica se je zgrudila na kolena in je vila obupno roke. Borut pa je dvignil truplo. Previdno in nalahko ga je spustil v odprti grob. Natrosil je na Mladeno cvetja in potem je začel zasipati jamo. Stiskal je ustnice in čutil je, kako mu stopajo vroče solze v oči. Napravil je visoko gomilo in je pokleknil potem kraj nje. Roke je sklenil na prsih in ustnice so se mu premikale v gorki molitvi.

Slavica je vila še vedno roke in iz ust so ji prihajali nerazločni glasovi. Pomladni veter je vel skozi gozd in zeleno listje je šepetalo glasno, vedno glasneje. Tuintam se je čulo veselo žvrgolenje samotne ptice, ki je sedela vrh visokega drevesa in gledala solncu naravnost v obraz. Vseokrog po gozdu pa so cvetele pomladne rože in njihov duh se je širil prijetno in mehko pod temnimi gozdnimi sencami ...

»Pojdi, Slavica!« je izpregovoril naposled Borut in se je doteknil deklice. »Čas beži in nama se mudi ... Ne žalosti se, Slavica, in pojdi z mano.«

Deklica ga je pogledala začudeno. A vendar je vstala počasi in trudoma. A njene noge so bile tako slabotne,

da ni mogla prestopiti niti enega koraka. Borut jo je dvignil in jo je nesel na rokah iz gozda. Zažvižgal je glasno in odgovorilo mu je glasno rezgetanje. In kmalu je stal pred njim njegov obrski vranec. Borut je skočil nanj in je dvignil potem Slavico k sebi. Kakor mati svoje bolno dete, tako je držal z levico ubogo deklico, z desnico pa je držal uzdo. Konj je hitel preko dolinice; skozi goščavo je dirjal in je prebredel široko Dravo.

Slavica ni izpregovorila besede. Glavo je položila Borutu na prsi. Oči so ji bile zaprte in zdelo se je, da spi. Le tuintam se je stresla krčevito in iz ust se ji je izvil polglasen vzdih. Borut jo je gledal in srce se mu je krčilo pri spominu na gorje, ki ga je morala prestatiti sirota v zadnjih dneh. Glej, izgubila je stariše in brata; izgubila svoj dom in žalostne smrti bi bila umrla tudi ona, da ni prišel on ob pravem času. Sirota, sirota uboga! – In Borutu se je tajalo srce. Vlažnih oči je gledal na njen shujšani, blede obrazek in je poganjal konja k vedno večji naglici.

Iz goščave so prispeli na široke pašnike. In tu je ustavil Borut konja. Slavica je dvignila glavo in je pogledala začudena okrog sebe. A Borut je skočil s konja in je vzela z njega deklico. Posadil jo je v travo kraj grmovja. »Počakaj tri hipe, Slavica,« je rekel mehko. Potem pa je stekel ob parobu tja doli, kjer je stalo prvo selišče. Toda kmalu se je vrnil z leseno skodelico, polno belega mleka, in s kosom rženega kruha.

»Povžij, Slavica,« je rekel skrbno. »Lačna si, ker že toliko časa nisi jedla ničesar.«

S tresočimi rokami je pritisnila Slavica skodelico k ustam. Srebala je željno skoro še toplo mleko. Postavila je prazno posodo na tla, in je ugriznila v kruh. Toda naglo ga je vzela iz ust in ga je položila na trato. »Ne morem,« se je nasmehnila bridko.

V naglem diru sta hitela nato preko pašnikov. Že sta se bližala gorovju, ko se je ozrl Borut, nazaj. In tedaj je zagledal za sabo tri jezdece, ki so drvili na vso moč proti njemu. Slišal je nerazločno kričanje in videl je, kako mu mahajo jezdeci z rokami.

»Kriste, to so paajcglavci,« je izpreletelo mladca in prebledel je. »Ujamejo me in mi iztrgajo siroto, ki sem jo komaj rešil smrti ... Kriste, smiluj se naju!«

Vzpodbodel je konja, ki je zdirjal kakor jadrna ptica proti gorovju. Vrancu so se širile nozdrvi vedno bolj in bela pena mu je pokrivala ves gobec. A vendar je dirjal neprestano, kakor bi imel nadnaravno moč v sebi. Borut je stisnil deklico tesneje k sebi, ker se je bal, da mu ne pade s konja. Oziral se je nazaj na Obre, ki so se podili za njim na spočitih konjih. Razdalja med njim in pasjeglavci je postajala vedno manjša. Razločno je že slišal divje kričanje, in lasje so se mu zježili. »Ujamejo naju,« je pomislil, in oči so se mu zasvetile kakor volku, če ga zaženeš v zagato. Z roko je potipal za pas, kjer mu je tičalo dolgo bodalce.

»Ne udam se jim – živega me ne dobe v kremplje,« je zasopel. »Samo da rešim siroto ... samo da jo rešim ...«

Slavica je spoznala naposled, da ju preganjajo. Strahoma se je obrnila, pa je vprašala, s tresočim glasom: »Kdo je? Povej, Borut, ali so pasjeglavci?«

»Mirna bodi!« je odgovoril Borut. »Ničesar se nama ne zgodi. Le verjemi mi. Tu je že gozd – in midva sva rešena.«

Konj je preskočil nizko grmovje in je zašel v gosto goščavo, kjer ni mogel več naprej. Obstal je in Borut je skočil z njega. Naglo je vzel deklenco s sedla in je bežal z njo navkreber med gostim grmovjem. Spustil jo je v negloboko kotanjo in jo jo zasul naglo z listjem. Sam pa je splezal na visoko smreko in se jc ozrl doli na pašnik. Ravno so pridrveli trije pasjeglavci do grmovja. Poskakali so s konj, pa so pričeli iskati po travi. Obstali so naposled pri grmu, preko katerega je bil skočil Borutov konj. Kazali so s prstom na gozd in so se pomenkovali živahno.

»O, da bi imel lok in puščice!« je vzdihnil Borut. »Pocepali bi, kakor sta pocepala Bedanec in Kosobrin ... Bog ve, kaj ugibajo zdaj in kaj bodo ukrenili?«

Pasjeglavci so skočili hipoma na konje in drvili na vso sapo nazaj preko travnika. Borut se je zasmel porogljivo. Kajti spoznal je, zakaj so odjezdili Obri.

»Boje se, da bi jih ne postreljal iz zasede,« je pomislil in se oddahnil globoko. »Beže kakor zajci in več jih ne bo nazaj.«

Naglo je splezal s smreke in je osvobodil Slavico, ki je čakala vsa v strahu, kaj se bode zgodilo. »Prosta je

pot, in lahko greva naprej,« je dejal in obraz se mu je svetil radosti. »Pobegnili so pasjeglavci – kakor zajci so pobegnili.«

Slavica ga je pogledala s hvaležnim pogledom in ni rekla besede. Skozi grmovje se je prirnil vranec, in Borut je posadil nanj izmučeno deklico. Za uzdo je peljal konja navkreber, in ni minilo dosti časa, ko so prispeli vrh Korenskega sedla. Tam so počivali in Borut je pravil o lepem svetu, ki se širi tam doli pod belimi snežniki. Zamaknjena je gledala Slavica na čudolepi svet in pozabila za hip svojo boleost.

»Pa si dejal lani, da nimaš več staršev,« se je čudila. »Zdaj pa praviš, da greva k njim. Ali je res?«

»Res je, Slavica,« je odgovarjal Borut. »Takrat pač nisem imel staršev; a našel sem jih. Vse ti še povem, ko bova doma.«

»Pa sta tudi moj oče in brat tam?« je izpraševala Slavica in za hip se je zasvetila radost v njenih žalostnih očeh. »Ali je res, Borut? Medpotoma si mi pravil tako.«

»Boš že videla. Še preden zatone solnce, bova doma. In potem boš videla.«

Borut se je obrnil vstran, da bi ne videl ubogi otrok neresnice v njegovih očeh. A Slavica je spet umolknila. Povesila je trudno glavo na prsi in je strmela nepremično predse.

Solnce je zahajalo za razdrte snežnike, ko sta dospela h Korenskemu jezeru. Borut je sedel na konja in je

dvignil k sebi utrujeno deklico. Slavica je drgetala mraza in se je stisnila k njemu. Veselo je peketal vranec po stezi; saj je vedel, da se bliža domu, kjer se odpočije od silnega napora preteklega dne.

»Ali sta res moj oče in Gojmir tu pri vas?« je vprašala Slavica in je dvignila napol glavo.

»Res, Slavica,« je odvrnil Borut. »Še oni ovinek prejezdiva, in potem sva doma.«

Slavica je nagnila glavo in se še tesneje pritisnila k Borutu. Nato je bila pa mirna. Zdelo se je, da je zaspala, premagana od silne utrujenosti in naporov.

Snežniki so rdeli v škrlatni boji. Kakor živi ogenj so žareli vrhovi kroginkrog in se svetili v dolino, kjer se je delal že mrak. Sveta tišina je vladala po zagorskem svetu. Samo mehki pomladni vetrec je šelestal med svežim listjem visokega drevja, in sem iz dalje je prihajalo komaj slišno šumenje gorskega potoka.

Borut je prijezdil do doma. Okrog hiše so stali Slovenci in so gledali začudeni nanj. Borut je ostavil hrzajočega konja in je zaklical na glas: »Mati! Kje si?« Ko je pristopila mati bliže, ji je položil malo deklico v naročje. »Mati, pripeljal sem ti hčerko. Moja posestrima je. Saj sem ti že pravil o nji? – Smrti sem jo rešil in oblasti pasjeglavcev. Vzprejmi siroto, mati.«

Božena je privila k sebi ubogo deklico, ki se je tresla po vsem životu. Debelo je pogledala tujo ženo. Videla je njen prijazen, dobrotni obraz in vzdihnila je glasno.

»Mati!« je zaklicala potem s presunljivim glasom, in ihteč je skrila svoj obraz na njenih prsih.

Sloveni so gledali molče ta prizor. Radegost je stopil bliže, in Borut mu je povedal v kratkih besedah vse. Sloveni so se zgrozili in so gledali sočutno ubogo dekletce, ki je počivalo v Boženinem naročju. Tedaj pa je dvignila Slavica hipoma glavo. Ozrla se je krog sebe in se je iztrgala siloma iz Boženinih rok. Stekla je naravnost k Borutu in je obstala pred njim.

»Kje je moj oče? Kje je moj brat?« je vprašala s plakajočim glasom.

Borutu se je trgalo srce pri pogledu na nesrečnega otroka. Izprevidel je, da je prišel zdaj čas, ko spozna deklica, da nima nikogar več na svetu. Z roko je šinil preko čela in je odgovoril: »Ni ju tukaj ... A vrneta se kmalu ...«

Deklica ga je gledala s prestrašenimi očmi. A naenkrat se je prijela za glavo in je omahnila. »Ni ju več!« je zaklicala obupno. »Padla sta v vojni! Ni ju več! ... O, saj sem vedela! Kakor mamica, uboga mamica ...«

In Slavica je umolknila. Kakor v sanjah je pogledala na pričujoče Slovence, še enkrat je vzkriknila. Potem pa se ji je zavrtelo v glavi, in brez glasu je zdrknila na tla ...

Rogovinci so se lotili takoj drugi dan neumornega dela. Gradili so si domove in so sekali goščavo. Kar

vidno so se dvigale hiše; kajti stari in mladi, otroci in žene – vse je delalo od jutra do mraka. Kakor mravlje so znašali vse potrebno skupaj. Molče so delali, in šele zvečer so se zbirali k pomenku okrog Radegostovega doma. In tedaj so ugibali, kako se godi Slovenom onkraj gora v obrski sužnosti. Hvalili so Boga na glas, da žive tu svobodno pod svobodnim nebom.

Toda Radegosta je skrbelo. Prepričan je bil, da prihrume pasjeglavci gotovo tudi tostran gora. Zato je zbral nekega jutra vse mladce in jih poslal stražit na Korenski prelaz. Mladci so zavriskali in so si zbrali takoj Boruta za svojega voja. Oborožili so se z loki in puščicami, pa so odšli, glasno pevajoč, iz doline.

Skozi malo odprtino je gledala Slavica za njimi. Bila je še slaba, revna in bolna. A vendar se je vračalo k nji zdravje. Oči ji niso bile več tako žalostne in udrte. Samo bleda je še bila, in slaba, da je komaj stala na nogah.

»Kam gredo, mati?« je vprašala s tihim glasom.

»Na prelaz gredo stražit, da ne prihrume pasjeglavci k nam. Oj, dobro bodo stražili!

Ničesar se nam ni bati. Saj je Borut med njimi.« – In mati Božena se je nasmehnila ponosno in je pobožala malo deklico po mehkih laseh.

A mladci niso samo stražili prelaza. Vsak dan so se spustili v dolino in so izzivali Obre. In pasjeglavci so se spustili za njimi. A mladci so se ustavili in so jih posekali kakor bi trenil. In godilo se je to dan za dnem. Noben Ober se ni upal več prikazati na širnih travnikih pod

Karavankami. In nekoč se je dogodilo, da so posekali mladci večjo trumo Obrov. Sredi gozda so jo počakali, pa so planili nanjo kakor volcje in so jo pobili do zadnjega moža. Borut je sklenil maščevanje za pobite rojake in svojo obljubo je držal verno, da so imenovali Obri z grozo v srcu njegovo ime. Vedeli so, da niso ti strašni in hrabri ljudje iz Gorotana, ampak iz onega sveta, kjer leži večer sneg na skalnatih hribih. In zato so sklenili, da navale z vso močjo na ono dolino in jo opustošijo do zadnje bilke. In nekega jutra se jih je dvignilo sto in sto, pa so splazili skrivaj v goščavo, da preplezajo korenski prelaz. A šli so v svojo pogubo.

Borut jih je zavohal. Ni se ustrašil silnega števila sovragov, ampak se je samo zasmel. Onstran prelaza so so že plazili pasjeglavci po jarku, po katerem je curljala mala vodica. Smrtna tihota je vladala po mračnih gozdovih. Čul se je samo tu pa tam presunljiv jastrebov krik. Že se je zdelo Obrom, da so srečno prelezli nevarni kraj. Toda hipoma so obstali kakor okameneli in so pogledali kvišku. Zazdelo se jim je, da so se zamajale skale, da se je zamajala vsa gora. Odtrgale so se skale in so drville z groznim prasketom navzdol. Pasjeglavci niti zakričati niso utegnili. Od vseh strani so pribobnele skale nanje, pršeč se na sto in sto težkih kosov. Zmečkale so ljudi in konje, in še preden je minilo pet hipov, je ležala vsa obrska vojska pomandrana in pomečkana v divjem jarku.

Visoko nad jarkom so se prikazali tedaj mladci. Brisali so si znoj z obraza in upehani so gledali tja doli v jarek, ki je bil pred nekaj trenutki še poln življenja, a sedaj je sedela tam grozna, molčeča smrt z dolgimi, razprostrtimi rokami. Zdrsnili so se celo mladci in so strmeli nemo na strašni kraj, kjer je ležalo sto in sto mrtvih ljudi. Za hip jih je obšla groza, da so se križali in sklanjali glave.

A potem je zaorila v mrtvaškotihem jarku pesem. Glasno je odmevala od molčečih skal, in zdelo se je, da je hipoma oživel ves grozni kraj. Smrt se je umaknila, in na njeno mesto je stopila slava, ki je oznanjala strmemu gorovju, da so padli kleti sovragi in so zmagali Sloveni. V prah je strt sovrag, ki je pretil toliko slovenske krvi; a zdaj stopajo preko njegovih trupel Sloveni, obžarjeni od slave in zmage.

In mladci so se spustili v jarek in so še vedno peli zmagovite davorije. Iz mladih grl je prihajala pesem in je bučala ob skalah in se je razlegala daleč v dolino ...

Le dva Obra sta zbežala iz strašnega kraja. Vsa preplašena sta pribežala v Gorotan, pa sta pripovedovala o groznem porazu. Pripovedovala sta o Borutu in njegovih ljudeh. Velikani so, višji kot smreke, ti ljudje, ki bivajo tam pod snežnimi gorami. Za orožje jim služijo skale, ki jih mečejo v svoje sovražnike, in te skale so tako ogromne, da pomendrajo naenkrat sto in sto vojnikov. In s takim orožjem so pobili danes vso njihovo vojsko.

Z grozo v srcu so poslušali Obri te čudovite povesti. Bali so se, pa se niso več upali stopiti v tisti grozni svet, med tiste strašne ljudi. Ostali so onstran gora, pa so mučili gorotanske Slovene, ki so bridko zdihovali pod njihovimi biči.

In tedaj je zavladal v zagorskem svetu mir. Dvignilo se je selo, in čez leto dni so zorele tam že plodne njive. Cvetoča dolina je stala čez leta sredi gorskega sveta; polna je bila lepo obdelanih njiv in cvetočih pašnikov. Ljudje so živeli tam v svobodi in miru. Kajti sreča jim je sijala, in tiha radost je hodila od doma do doma. Zdelo se je, še vedno čuva nad zagorskim svetom duh svetega svečenika Razorja. – Le neka povest pripoveduje v poznejših časih o nenasitnih Nemcih, ki so hoteli iztegniti roke po lepi dolini. In tista povest pripoveduje o bojih tedanjega starešine Boruta, ki je bil junak nad junaki. Pregarjal je Nemce daleč preko svoje doline; proslavil je svoje ime in je gospodoval s svojo ženo Slavico modro in pravično nad gorskim svetom – – –
